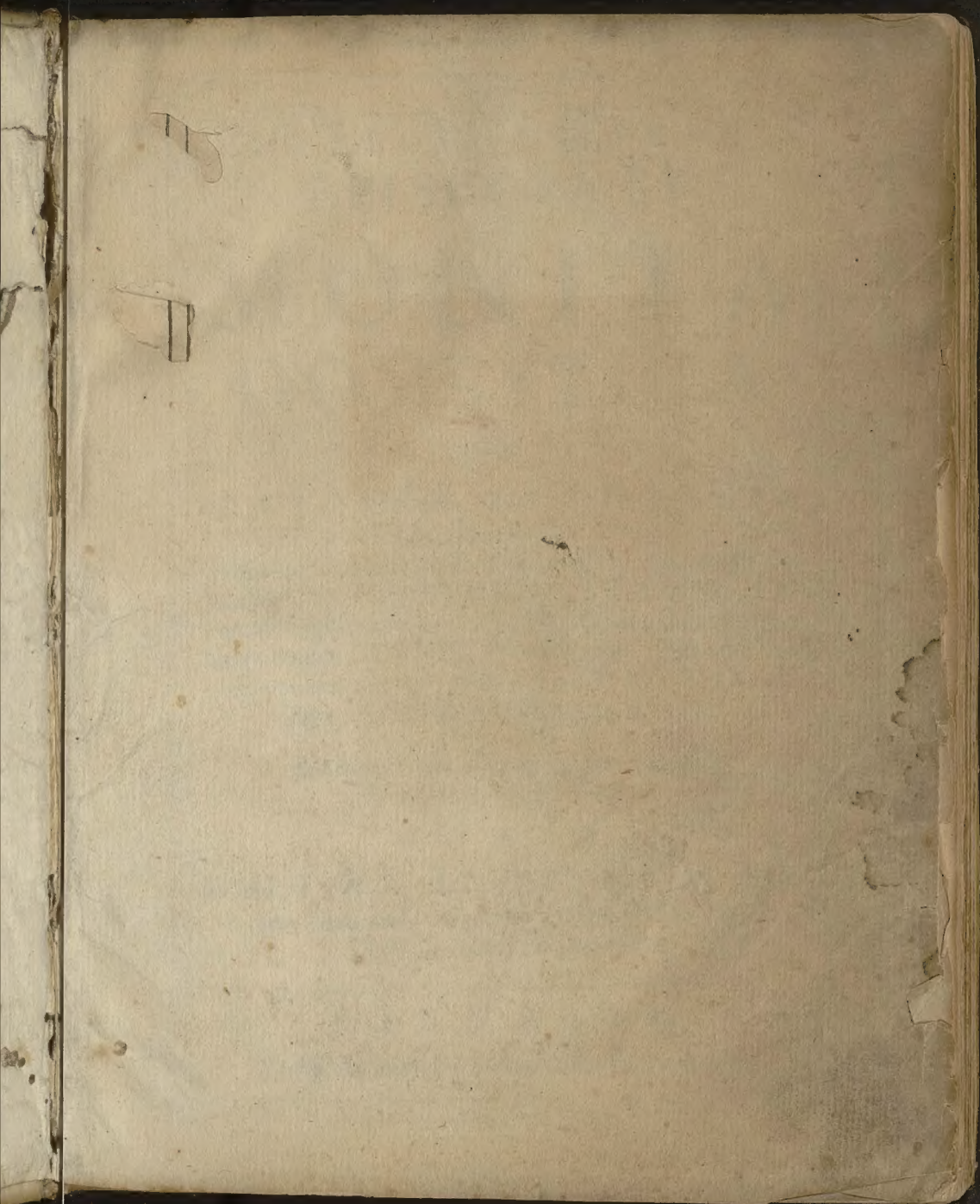
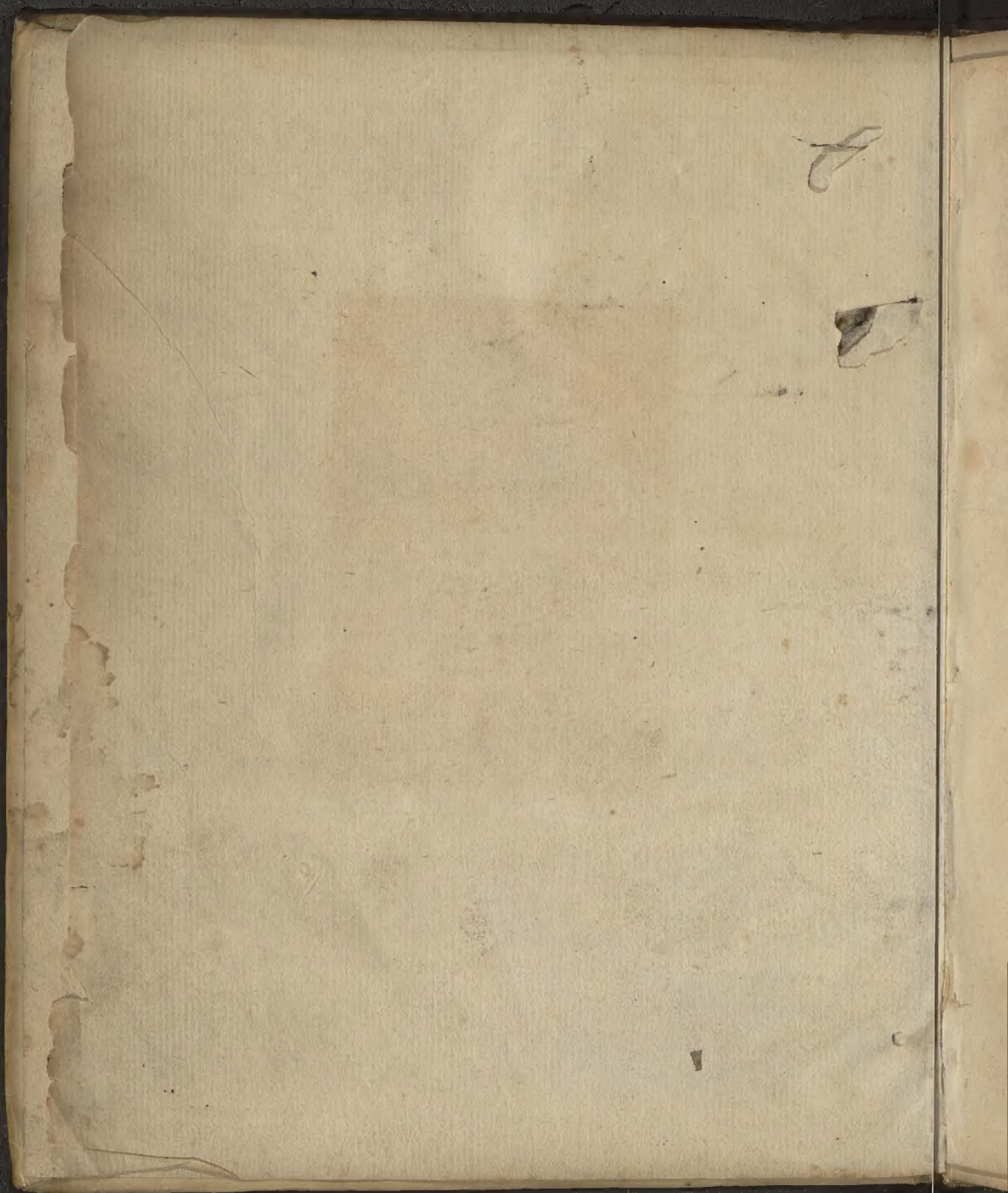

735

VII. 4. 25 49. a. b. 3109. Trauer

DE RECTE GERENDO
EPISCOPATV
MONITA
DOMESTICA

A

MATTHIA DE BVZENIN
PSTROCONIO primùm Præmißiensi, deinde Regni
Supremo Cancellario & Episcopo Vladislauienti, Ne-
potibus suis MATTHIÆ & STANISLAO
Fratribus germanis LVBIENIIS olim data: post ab
altero eorum STANISLAO designato Episcopo Lu-
ceorienti scripto comprehēsa, & ad MATTHIAM
tunc Chelmensem Episcopum directa.

*Eiusdem de Ortu, Vita, & Morte supradicti
MATTHIÆ PSTROCONII*

A

MARTINO STARCZEWSKI DE
cano Lanciciensi, Gnezniensi Varschoniensi Canonico,
SRM Secretario in lucem edita.

POSNANIÆ,

In Officina Ioannis Wolrabi, Anno Domini, 1629.

UNIV. THOMAS

JAGELLONICAE

1817. I

ILLVSTRISSIMO ET REVEREN-
DISSIMO DOMINO

D. MATTHIAE
LVBIEWSKI

DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS
GRATIA EPISCOPO
POSNANIENSI

MARTINVS STARCZEWSKI
Decanus Lancienſis, Gneſnenſis, Varſchoniſis
Canonicus, Sacræ Regiæ Maieſtatis Secreta-
rio omnem precatur proſperitatem.

ERRE EQVO ANIMO NON
potui Illuſtriſſime & Reuerendiſſime Domine,
aliquot lucubrationes Fratri Tui Illuſtriſſimi
Domini Episcopi Plorenſis deſiſcere, nec veni-
re in lucem. Itaq; duo iſta Opuscula, quæ pridem
ille ſcripſit, & priuatim paucis communicata,
apud ſe retinuit, ego ſub Tuo nomine & auſpicio in publicum
uſum profero. PſTROCONI uita, ſub cuius ex hac uita mor-
tali exitum ſcripta, annis ab hinc prope viginti. Eiſdem de
rectè gerendo Episcopatu domeſtica monita uerig; vſtrum
olim data, nuper cum ambo Episcopi renunciati eſſetis, ex me-
morie priſtina diſciplina, habitoꝝ ea de re ſermone Illuſtriſſi-
mus D. Episcopus Plorenſis recensuit, Teq; alloquens, fraterni

P R Æ F A T I O.

erga Te amoris viua & spirantia expressis monumenta. Ego
Vester Client, quod me tanti hac opusculi dedicatione inter-
feruerim nominibus, fortassis audacia, sed non temeritate ve-
accuser, commerui. Dabis Tu inprimis veniam, meque per Vestra
vestigia ad virtutis culmen erigentem fulcies attollesque pater-
na benignitate Tua manu. Vale diu feliciter, Clientemq; Tuum
patrocinio iuearis. Varsoviae Calendis Martij Anno Domini,
M. DC. XXIX.

Illustrissimæ & Reuerendissimæ
Dominationis vestræ

Client

MARTINVS STARCZEWSKI
Secretarius Regius.

MONITA DE RECTE GE RENDO EPISCO

P A T V

QVI AD EPISCOPALE munus vocantur, eos summâ operi oportet, ut & functionis eius magnitudinem, & suas vires diligenter expendant. Rectè enim ijs existimant, qui huius dignitatis amplitudinem & potestatem humanâ voce explicari non posse censent. Dinum est quod suscipiunt, arduum & difficile, quod se effecturos profitentur. Eorum est Dei in terris obire vices, curare & efficere, nè quis eorum, qui illorum fidei commissi fuerint, pereat, ut omnes rectam & Orthodoxæ fidei & Christianarum virtutum, quæ solæ hoc nomine ritè censentur, normam teneant, denique ut sicut in cœlo, sic in terra fiat voluntas DE I nomenque ipsius sanctissimum honorificetur. Et muneris quidem istius rectè obeundi rationes satis sacris institutis præscriptæ sunt, neque necesse foret aliundè eas petere, si sedulo incubuerimus iis non tam euolendis quàm opere exequendis: sed nescio cur ea magis animo obuersentur, quæ ipsi ab aliis accepta, non

A

solum

Episcopale
munus qua
le & quan
tum sit.

Mat. 6. 11. 11.

MONITA DE RECTE

Visitatio
per Dioce-
sim suam
Matthie Lur-
bienski tunc
Episcopi
Chelmen.

solum ad mentem, sed ad calamum etiam, reuoca-
uerimus, quod te & fecisse & facere scio. Ita enim si-
mul ac munus Episcopale suscepisti, ad illud ritè ge-
rendum animum te adiecissee video, vt omnes diurnas
nocturnasque horas ei solitudini impendendas
ducas. Testis ego sum eius studij tui, quod nè alios
quidem lateat, biennio isto, ex quo Episcopus fa-
ctus es, vniuersam lustrasti Dioecesim, nullus remo-
tus locus, nullus adeò abstrusus angulus, quem non
adieris, quem non inspexeris salutaribusque monitis &
institutis nò correxeris. Neque id in laudem tuam à me
dictum quisquam existimet, vera quidem illa & so-
lida est gloria, quæ ex rectè factis petitur, sed cam
alij suspiciant narrentque: mihi, qui me, te alterum
esse volo, parcius de tuis virtutibus dicendum est.
3 Satis inuidiæ, nescio an merito nostro vtriq; nostrum
incumbit: minus æquo animo ferre videntur plerique,
duos fratres nouo & hætenus in Polonia vix
audito exemplo Episcopos & Senatores esse; nec
desunt qui initia fortunarum nostrarum accuratius
inspiciant, nosque nimium creuisse tacita indignatio-
ne mussitent: ignari videlicet quæ rationes nostro-
rum incrementorum fuerint, quibus laboribus, &
quanto tempore, tota ferè ætate, in obsequiis Eccle-
siæ & Reipublicæ acta, quidquid id est quod no-
his inuidetur parauerimus. Sed sinamuseos suo in-
dulgere genio, cum è contra non desint Principes
Senatus, quibus aliquando in publicis functionibus
nostra qualiscunq; industria placuit, de fide quidem
nostra nullus vnquam vel questus fuit, vel dubita-
uit: vtriusque nostrum, postquam priuata optimorum
Parentum

GERENDO EPISCOPATV.

Parentum cura, studiorum occupationibus perfun-
cti sumus, institutio domesticâ Matthiæ Pstroconij
auunculi nostri disciplina formata est, qui vir qualis,
quantusue fuerit, facessat modo alienæ virtutis pes-
sima æstimatrix inuidia, vel futura ætas fatebitur.
quanquam & multi viri graues eo iam vita functo,
quando liberum & suspicione adulationis solutum
est vniuscuiusq; iudicium, satis luculentum dederūt
virtuti eius testimonium. Et nè alios recenseam, suffe-
cerit Regis nostri Sigismundi Tertij censura, qui tā-
tū solet tribuere Pstroconio, vt & Senatorē illum pru-
dentem, & optimū Episcopum fuisse confirmet, plu-
rimumq; & virtutis & meritorum eius memoria de-
lectetur, tantiq; illum faciat, vt & nos sanè libenter
fateamur, plurimum Regiæ gratiæ nobis Pstroconij
nomine accreuisse, facilioresq; ad honores liberali-
tatemque Principis aditus, nos eo titulo, quod ex e-
ius institutione prodierimus, habuisse. Petrus Tilicki
Episcopus Cracouiensis, quamuis olim Pstroconio
ex æmulatione partium parum æquus, vita functū
non alio nomine nisi religiosissimum Sacerdotem, o-
ptimum Episcopum eum appellare solebat. Stanisla-
us Zolkieuius Supremus Regni Cancellarius Exer-
cituūq; Capitaneus, cuius virtuti nè aduersa qui-
dem fata quidquam detrahare potuerunt, Cassan-
dram Polonicam Pstroconium appellabat, quod pru-
dentissima illius consilia, & verissimæ de rebus futu-
ris coniecturæ parum æquis auribus acciperentur,
parumq; , vt in corrupta Republica euenire solet, ef-
ficaces essent. Sed Pstroconius, vt probè nosti, nostris
etiam scriptis ab inuidiæ morfu & obliuione vindi-

27
3.
4
Matthias
Pstrokon-
ski quan-
tus vir in
Ecclesia &
in Rep.

5
De eodem
iudicium
Sigif. 3. R.
Pol.

Petri Tyli-
cki Ep. Cra-
couien. &
Stanisla-
i Zolkuij
Cancellar.
R. P.

6

Matthia
Pstrokon.
ski studiū
sacerdotis
accomoda-
tum & pie-
tas insignis

catus est. Cæterum ita totius vitæ studiorumq; illius rationes accommodatæ fuerunt, vt nihil spectasse vnquam aliud, nihil cogitatione complecti existimari potuerit, nisi, cui materno voto puer sacratus dicatusq; fuit, sacerdotium. Et quamuis optimo & ingenio & iudicio pollenti non deesset variarum rerum notitiæ, ea tamen potissimum excellere contendebat eruditione, quæ ad ritè Sacerdotalis Episcopalisq; functionis munus obeundum maximè esset idonea. Itaq; adolescens eos & in celeberrima Cracouiensi Academia ingenij sui formatores ac magistros delegerat, qui non minus pij quàm eruditi essent; & Romæ, post habitis alijs occupationibus, soli Sacrorum Canonum studio acquiescebat. A Stanislao Karnouio Archiepiscopo Gnesnensi postea euocatus, & Ecclesiasticis functionibus admotus, nulla alia rem magis optimo Principi & Sacrorum Præsidi placuit, quam quod videret cum doctum, prudentem, piumque esse Sacerdotem, idoneum qui arduum quoduis in Ecclesiâ munus obeundum susciperet. Talis in aula Regiâ, ad quam à Ioanne Tarnouio Regni Procellario necessario suo vocatus fuit, de eo fuit opinio, omnes vt virum Sacris addictum, ab omni labe immunem pudicumq; suspiciebant. Testis & ego sum, sæpe illum cum curis publicis distineretur questum fuisse, quod nō potius Sacerdotij munia obiret, quodque ijs magis occupationibus, quæ ad curam Reip. pertinerent, quam sacris Sacrificijs vacare cogeretur. quanquam ille nullis vnquam arduis etiam occupationibus impediri potuit, vt non plus temporis sacris functionibus colendæq; & exercendæ pietati impenderet,

deret: sciebat optimè meliores secernere horas, quas sacris orationibus & sacrificijs, cæteris solutus curis, tribueret: vacabat sæpe sacris etiam lectionibus, ac inter alios Diuinarum rerum interpretes, potissimū delectabatur aurei oris lacteo fonte Diui Ioannis Chrysostomi eloquio, eius laudatos ab omnibus de Sacerdotio libros nocturna diurnaq; versabat manu, tantumq; illius assidua lectione profecerat, vt quotiescunq; vel in publico vel in priuato colloquio de Sacerdotio sermo incideret, Pstroconius Chrysostomi ore loqui videretur: parcius quidem dum adhuc in Aulâ esset, hac de re miscebat sermonem; sed renunciatus Episcopus Præmislien: quo me & te iam tum probè Regi notos. & in Reipub. negotijs aliquot annis sub disciplina Pstroconij & Tarnouij versatos secum duxerat, cæteris alijs postpositis curis, in eam solam incubuit, vt iniunctum susceptumq; Episcopale munus rectè obiret, atq; ita curandæ subditorū salutis ritè incumberet, ne suæ deesset. Multa ille sæpe nobiscum hac de re contulit; sed ego habitum ab illo Brzozouiæ sermonem, cum memoriam, quæ tum tenax erat, mandauissem, dandum hoc putavi & nomini illius & nostro fraterno amori, vt cum ambo, quod ille futurum, dixerat, ad gerendos Episcopatus vocaremur, illius dicta & salutaria monita scripto comprehensa tibi in memoriam reuocarem. Meminisse autem te arbitror, cum primum ad Dioecesim accessisset, & Brzozonium, quod oppidum est ditionis & iurisdictionis Episcopi Præmyslien: venisset, statimq; Lublinum, quò ad corrigenda Patriæ iura eorum periti Comitio-

Libri Diui
Chrysostomi
de Sacerdotio
quàm illi
familiares.

8

Eius iam
Episcopi
Præmisliæ.
frequēs de
Episcopatu
sermo à Sta-
nislao Lu-
bienio scri-
pto cōpre-
hensus

MONITA DE RECTE

rum autoritate lecti conuenturi erant, quod ipse quoque ex eorum esset numero, ire cogere, ex suscepto itinere, quod Lublinum hoc tempore de peste suspectum esset, reuersum, quasi in quodam portu ex periculosa tempestatis iactatione collectum, cepisse serio secum expendere muneris Episcopalis dignitatem, dignitatiq; adhaerentia onera. Annus is erat Sexcentismus Primus supra Millesimum isq; in exitu, cum ego tum grauissimo Mense Nouembri oppressus catarrho oculis annuo morbo lippientibus admodum laborarem. Cupiebat eo tempore Pstroconius adire Cathedram suam & initia Episcopatus sui feliciter auspicari, sed cum Præmissa ob suspicionem pestis vitaretur, ille interim dum ea lues defæuuit, vnius mensis otium nactus, ad piam laboris qui impendebat meditationem conuersus, vt plerumq; solebat tempora bonis conatibus impendere, sic hoc quoq; ita transegit, vt fructum Secreti sui nobiscum communicare vellet. Vtroq; itaq; nostrum accersito ita incipit.

9
Dissertati-
onis de E-
piscopali
munere E-
xordium.

Sororē de-
functam
Pstrokonis
per quietē

Non ego vos arctā sanguinis necessitudine mihi coniunctos, idcirco legi, curarumq; mearum socios esse volui, vt tantum vestrā vterer operā; longē aliud est quod prospicio & auguror, neq; me vt probē nobis mea fallunt auguria: sæpe enim, vt scitis, dixi vobis, tum cum adhuc spes parua esset, me in Collegium Episcoporum cooptatum iri, iuueni mihi admodum, cum de vitæ statu ineundo solida agitare consilia, sororem meam, quæ intra pubertatis annos non sine sanctitatis opinione è viuis excessit, in somnis visam, eamq; non solum quodd vitæ genus legerem monuisse, meq;

GERENDO EPISCOPATV.

meq; & Sacerdotem & Episcopum futurum prædixisse, verum etiam, quod hætenus vos celavi, & à vobis silentio celatum esse volo, Episcopatum Præmyssien. non esse supremum dignitatis, quem fata mihi destinant gradum: ad Aulam mox reuocabor Vicecancellarius & Cancellarius Regni futurus; cumq; vtroq; hoc Magistratu difficillimo Regis & Reipub. tempore (ciuili parricidialiq; bello arsuram Patriam, scitote) non sine laude perfunctus fuero, in ipso ad eum locum qui meritis meis debetur ingressu, hæsurum me suspicor, & vereor nè cursus vitæ meæ idem sit, qui & aulicarum functionum. Aliam vt video quietem mihi spondent fata: nihil quidem temerè affirmare ausim, sed nescio quid portendit subitus, nec sine meo horrore Sororis, posteaquam hæc, quæ dixi, mihi ostendisset à me discessus: statuatur sanè de me DEVS quidquid voluerit: egome vitamq; meam ad nutum ipsius ita componam, vt nec viuere tædiosum mihi sit futurum, nec mori formidolosum. Sed ad vos redeo, auguror inquam vos, posteaquam ad maturiorem ætatem perueneritis, vtrumq; dignitatem Episcopalem & Senatoriam adepturum, rem nescio magisne appetendam, an omni conatu fugiendam. Video sanctissimos quosq; viros tantopere delatum eiusmodi honorem aspernatos fuisse, vt in speluncis latere, vitæ quoduis periculum adire, patria extorrescere, & voluntarium pati exilium maluerint, quàm tanto oneri subijcere ceruicem. Sanctus Nilamnon cuius nomen fastis Ecclesiasticis ad diem octauam Idus Ianuarij adscriptum legimus, cū è solitudine, in qua sanctissimè vixerat, per vim

trahe-

729
vidit, quæ illi totam vitæ seriem & superuenturos honores ac mortem denique prædixit.

IO

Sanctissimos quosque Episcop. dignitatem declinasse.

traheretur Episcopus Geris in Ægypto renunciandus tanto pauore consternatus esse dicitur, vt inter trahentium magis, quàm deducentium manus fufis ad DEVM precibus impetrato fine vitæ, mori potius quod & obtinuit, maluerit, quam discrimen salutis ex suscepto Episcopatu adire. Illud Sanctissimum Ecclesiæ lumen Diuus Ioannes Chrysostomus quâtopere eam functionem vitarit, vt Sancto Basilio piâ fraude imposuerit, luculenter ipse testatur. Taceo Ambrosium, Gregorium, & multos quos recensere possem, qui pari obstinatione delato honori se subdlexerunt, nostra sanè ætas vix vnquam tale vidit exemplum, & plerumq; non tam opus laborq; quàm opes appetuntur. Neq; tamen plerisq; vitio vertendum censeo, quod inter minus dignos petitores vitrò nomen suum profiteantur, vt eos qui cum pares ad tantum munus ferendum non sint, summo tamen studio importunis precibus, nonnunquam etiam, prò dolor, pretio ad obtinendum Episcopatum adspiciant, saluari intercessione, excludant: modo nè ij quoq; alia quàm virtutis & pietatis commendatione enitere, cæterisq; humilitate Christiana salua præferri contendant. Sed de adipiscendo Episcopatu vberior erit dicendi locus: in eum enim sermonem impetus quidam animi mei & amor vtriusq; vestrum me adducit, vt ea quæ de rectè gerendo Episcopatu, non modo lectione multorum Sacrarum literarum & Canonicarum Sanctionum Interpretum meditata habeo, verum etiam quæ ab aliis summis quidem viris, cum quibus ab ineunte ætate vixi, vsu didici institutâ oratione exequar. Vos attentas adhibere aures his audienti s

II
Propositio.

diendis quæ vobis, vel potius illis quibus præfutura
estis Ecclesiis, olim vsui & commodo futura sunt. Ac
vtea quæ dicturus sum facilius à vobis percipi pos-
sint infixaque memoriæ fortius hæcant, certa mihi
methodo vtendum video, & more Rhetorum parti-
enda oratio mea. Dicam igitur qualem esse oporteat
eum qui Episcopus renuntiandus est: qua ratione ad
gerendum hoc munus vocandus; quid oneris ritè
ordinato Episcopo incumbat: qualemue ille se & in
Ecclesia & in Reipub. functione præstare debeat.
Graue onus me suscepisse videris, ampla enim &
augusta est materia, si dicendo explicare & definire,
voluero tanti muneris vel excellentiæ vel functione.

EPISCOPI nomen olim quoque Græcis Lati-
nisq; Scriptoribus notum fuit: quotiescunq; enim
illi aliquem maiori cum potestate quæ supra reliquos
præsides esset designabant, Episcopum appellabant.
Sic Cicero ad Atticum: vult Pompeius me esse, quem
tota hæc Campana & Maritima ora habeat.
Episcopon ad quem delectus & summa negotij refe-
ratur. Scio à plerisq; aliis magni nominis authoribus
id nomen alia functione designari, eos videlicet pro-
priè dici Episcopos, qui præsunt pani & cæteris re-
bus venalibus, quæ in ciuitate populis ad quotidia-
num victum necessariæ sunt. Sed hæc vtraq; signifi-
catio optimè congruit functioni Episcopali; ita enim
ille præesse debet vt pascat & nutriat subiectum sibi
populum, præcipuè tamen illius officium in specula-
toria & pastoralis functione consistere videtur. Spe-
culatorem (inquit Dominus apud Ezechielem) con-
stituite. Et cum Petrum Dominus ad huius muneris

B

suprema

13

Dicendo
rè paratio.

14

Nominis
Episcopi
notatio.Lib. 7. ad
Atticum.
Epist. 11.Episcopus
in Ecclesia
sua Specu-
lator.Ezechiel. 3.
ver. 13 & 33.
ver. 7.

Ioan. 21. V.

15. & 17.

15

In Episco-
patu pluri-
mum soli-
tudinis
& periculi.

16

Epheſ. 17.

ſupremâ cum poteſtate obeundam functionem voca-
ret: Paſce, inquit, oves meas, paſce agnos meos. Et
quidem non qualemcumq; Speculatorem agere vult
Dominus cum, qui in hac ſpeculâ conſtitutus eſt,
non otioſum alieni periculi ſpectatorem, ſed ita de a-
liena ſalute ſolicitus, ut ſi quid alicui ex iis qui illius
curæ commiſſi ſunt infauſtum acciderit, ſi vel in po-
teſtatem hoſtis venerit, vel lethali vulnere ictus fue-
rit, Speculator qui maturè periculum non denuntia-
uit, ſuo ſanguine, ſua vita neglectæ cuſtodix culpam
eludere debeat. Non enim in hac Spirituali luſta de-
ſunt acerrimi & infeſſiſſimi hoſtes, qui in ſingula
temporum momenta vitæ omnium infeſti inſidias
ſtruunt, interdum etiam ſtructas ſub ſignis infernali-
bus acies producant: neq; vnam pugnx ſpeciem ex-
pectaueris, & niſi ad omne bellicendi genus inſtru-
ctus paratusq; ſis, nihil aliud niſi tuum interitum, om-
niumq; crudeliſſimam euſcerationem mox euentus
ram cernes. In bellis quidem in quibus nobis cum
hoſte viſibili res eſt, aut nauali apparatu, ſi à mari pe-
riculum timetur; aut equitum peditumq; turmis, ſi
per patentes campos hoſtilis exercitus ſe effundat, nos
inſtructos eſſe oportet, ſagittarios ſagittariis, haſtatos
haſtatis, equites equitibus, pedites peditibus oppo-
nimus: inſidias vel inſidiis eludimus, vel aperto
Marte excipimus: denique curam belli in Duces &
Centuriones partimur, & plerumq; de euentu ſecuri,
pugnx aleam læti alacresq; ſubimus, tuta latera, tuta
frons, extrema quoque exercitus pars ſuos habet de-
fenſores. Contra veteranum hoſtem dolis inſidiisq;
aſſuctum Diabolum nihil ſecurum, nihil ſatis tutum.

cxix.

existimandum est. Episcopo ipsi armato verbo Dei omnia obeunda, omnia munia sustinenda sunt, ille necesse est vt & Speculatoris accuratissimi & Ducis simul & militis fortissimi officio fungatur. nam si ille cessauerit, vel induciis fraudulentis, sibi ab hoste imponi siuerit, vel deniq; omne genus luctæ spiritualis non calluerit; nouit hostis vel parte vna, si ea forte neglecta fuerit, pyratibus prædonibusque suis eiusmodi prædæ inhiantibus immixtis, perfringere munitiones: umbelle & pavidum pecudum genus ferro ferire dentelacerare, & parua victoria omni crudelitate sæuere; Sed si iuxta verbum Dei fortis armatus benè munitam custodierit ciuitatem, pacata quidem erunt omnia, hostis ve. ò frustra rectè custoditis insidiabitur manibus, irrisus contemptusq; ab iis, quos obsidione ciuxerit, sin autem speculatore sopito murum perfoderit, etiam si reliqua municio integra maneat, semel reperto per quod intret foramine, vix aut nè vix quidem, serò è somno euigilans speculator idemque belli Dux Episcopus illius imperum retulerit. Neq; sola ea que accurata custodia suffecerit, nisi idem qui id munus sustineat omnes pugnandi artes, quibus hostis instructus est, nouerit, & arma quæ commodè cuiq; arti & fraudi hostili opponat, prompta expeditaq; habuerit. Quid enim profuerit vel Lutheranis vel Caluinistis, vel ipsis Arianis, quorum fraudulentum virus altas in Polonia egit radices, obstitisse, eorumq; pestilentem morbum, ne sacræ oues eo inficiantur euitasse, si ij qui sub specie recti in Republica regiminis, quoddam aliud religionis genus introducant, quæ sanè hæresis latissimè patet, facto agmi-

Episcopus
quasi belli
Dux & Mi-
les fortissi-
mus.

Luc. 11. v. 21

17

Nosse de-
bet hostes.

MONITA DE RECTE

18

Pseudopo-
puli hostes
Ecclesiæ a-
ceruunt.

Eorum le-
ges contra
immunita-
tem & di-
gnitatem Ec-
clesiasticam
sub Sigis-
mundo Augu-
sto re-
uocantur.

19

Eorundem
conatus
impij his
temporibus
contra cle-
ricum.

ne irruerint? Serpit hoc virus iam dudum quod pri-
mis adhuc Sigismundi Augusti Regis annis pullulare
cœpit. Ex hoc genere illerant, qui potestate Regia
nationale Concilium ad definendas sacræ fidei res
indici postulârunt. qui non sacrum modo in hoc Re-
gno ordinem, sed iptum summæ Romanæ sedis Præ-
sidem temerarius legibus circumscribere ausi sunt.
hinc illæ sanctiones. quibus, vt extra territorium la-
tis impunè non pareretur; Militer Sacerdos, idemque
seculari pareat iurisdictioni: Decimarum ius, & si Di-
uino, Ecclesiastico, Patrioq; iure Clero debeat, in-
suspensio sit, neq; ius legitimum petenti Sacerdoti. pa-
trius legibus vt liceat: Indicia Ecclesiastica, quibus
hactenus adulterii incensus, perituria, hæreses. & si-
miles animarum pestes coercerantur, magisne impiè
ac perniciosè, abrogentur. Nè promoti ad Episco-
patum ad summum Pontificem se referant, sed vt fisco
Regni primi Anni proventus, quorum aliqua pars in
signum subiectionis more initioq; Catholico Ro-
mam mittitur, inferantur: Postremo vt cuius quid-
uis in Polonia credere liceat; in Deum ipsum Diosq;
blasphemum, vt hoc ipso nomine quod tales sunt pecu-
liari lege impietatis securitatem habeant. Videris &
nunc multos esse, quorum in Conuentibus, in Comi-
tus non alia auditur vox; nisi Clerum nouis legibus
esse circumscribendum, coercendam Ecclesiastici iu-
ris potestatem, prædia & possessiones sacris vti-
dicatas, vel militari seruitio, vel pensionibus grauan-
das easdemq; per vim & fraudem interceptas nè re-
petere liceat, & sexcenta eiusmodi idque hominibus
Catholicis. authoribus dici & promoueri cernitis.

Vercor.

Vereor ego nē ab hac peste in hac charissima Patria, nostra Religioni Catholicæ, & ipsimet Patriæ supremum periculum eueniat. Hoc quidem Rege, quem diutissime Religioni Catholicæ tuendæ Deus conseruet, imperante, facile ordo noster tueri potest iura sua: pietas enim optimi Principis constanter obsistit, eorum ausibus qui malè erga Ecclesiam Catholicam Ordinemque Sacrum affecti sunt: ceterum eo vita functo magnum discrimen & periculum imminere video, nisi Episcopi Sacri ordinis Duces, seriò in eam curam incumbant, nē vel sibi imponi, vel se ac iura sua per vim opprimi patiantur. Neque putandum est facile expeditumque id certamen fore, experti sunt maiores nostri quorum plerisque ego noueram, quam anceps sit istius disceptationis alea, cum ab vna parte fauor populi contra Ecclesiam militet, ab alia Hæretici insulent, à fronte verò hi quos Politicos vocari vsus obtinuit, acrem faciant impetum. Hic inquam, hic animis & viribus opus, & non pastoralis modo, sed penè militari industria, quali olim maiores nostri vsi sunt, agendum inuigilandumque est. Olim erat familiare Episcopis nostris iis emittere dotibus, quæ vulgi animos conciliant, auctoritatemque pariunt, sincera videlicet pietate, eruditione, & liberalitate. Videtis Stanislaum Karnicouum Archiepiscopum Gnesnensem senem illum quidem, sed ita animi robore vigentem, vt nec Ecclesiæ nec Reipub. desit: ita verò Principis Senatus munus tueretur, vt locus is illi vni conuenire videatur: non affectata est pietas eius, sed sincera, liberalitas verò ita latè se diffundit vt non præsentis modo ætati, sed futuræ etiam suffectu-

20.

Abus extreme
maum Reli-
gionis &
Patriæ ti-
mendum
olim existi-
um

21.

Contra huius
iusmodi Po-
liticos pne-
gna diffici-
lis.

Quales E-
piscopos iis
opponi o-
porteat.

22.

Stanislaus
Karnicouus
Archiepi-
scopus Gne-
sna, talium
Episcoporum
norma.

Egregia e-
ius pietas
& liberali-
tas.

23

24
Cura pasto-
ralis & do-
ctrina.

25
Dicendi vis
in Senatu
& auctori-
tas.

ra videatur; ornavit, ditavitq; amplissimis opibus
sponsam suam Ecclesiam Gnesnensem, effecitq; ut auctis
stipendiis longè frequentius sacrum illius Ecclesiæ
Collegium redderetur, & triplo plures quàm antea
isthic essent Sacerdotes, qui rei sacræ ritè peragendæ
diebus ac noctibus incumberent. Iam verò Calisij
loco satis opportuno nobilissimo Collegio Religioso-
rum Societ. I Es v Sacerdotum collocato, & dotato,
totq; Gymnasiis constructis, magna etiam eaque per-
petuò duratura in eos impensa facta, qui ex egentio-
re iuventute Polona optimis disciplinis incumberent,
& olim vsui Ecclesiæ & Reipub. essent, an non satis
declaravit, quam liberali esset animo? opes quidem
omnes non augendis & ditandis propinquis consan-
guineisq; suis, sed egentioribus subleuandis impen-
dit; Nemo illi sordes obiecerit, nemo quod maiorem
frumenti & pecoris, quàm animarum Christi sangui-
ne redemptarum curam gerat, quod in prædiorum
quàm in Ecclesiarum putandis rationibus frequen-
tior sit, improperaverit. Tuetur dignitatē authorita-
temq; suam optimis & magno viro magno Senatore
dignis artibus: nec verò ille, ut cum Catone Cicero-
mano loquar, in luce modo atq; in oculis civium ma-
gnus, sed intus domiq; præstantior. Qui sermo, quæ
præcepta, quanta noticia antiquitatis, quæ scientia
iuris Pontificij, multæ etiam ut in homine nostro lite-
ræ i omnia memoriâ tenet, non domestica modo, sed
etiam externa bella; ego ita eum dicentem audio, ac
si eo extincto neminem essem habiturus, à quo disce-
rem. Hoc & aliorum de eo est iudiciũ. itaq; quonies-
cunq; dicit sententiam, omnes ab ore dicentis pende-
re vi-

re videntur; plena enim est notitiæ antiquitatis
 istius senis oratio, ita ut vnus & legum nostrarum,
 patriorumq; institutorum origines scire, & fædera
 cum externis Principibus & tuendæ salutis commu-
 nis, conseruandiq; præsentis status rationes optimè
 perspectas habere videatur. His illerebus tantam si-
 bi parauit auctoritatem, ut omnibus sit venerabilis;
 ut ad conspectum tanti viri o fores Ecclesiæ iurium,
 nè hiscere quidem audeant. Nuper quoq; Hierony-
 mus Rozdrazeuius Episcopus Vladislauien. non co-
 loquentia, hæc enim in homine apud exterarum nationes
 ab infantia ita educato, ut Polonicū idioma ægrè ef-
 ferret, quæ esse potuit? non liberalitate, etsi enim ab
 auaritia & ab omni turpi questu remotus esset, parsi-
 moniæ tamen magis quam moribus nostris congrue-
 ret additus, tenacior rerum suarum existimabatur,
 vnica tantum sanctitatis & pietatis opinione ita gra-
 tus & amabilis omnibus erat, ut nemo esset, qui non
 eximia animi eius excellentia permoneretur. De Tar-
 nouio meo, quicui in Episcopatu Vladislauien. proxi-
 mè subrogatus est, dicere incipientem mæror & futu-
 ri mali præsaga mens perturbat, nec ea quæ sentio
 fari permittit. Magnus hic est vir & ad magna natus.
 Ut ille cum Vicecancellarius Regni esset, egregia dex-
 teritate orientes ciuiles motus compressit! ut Collegæ
 prærogatiua senectutis & rerum gestarum gloriâ,
 plus sibi arroganti restitit, ut deniq; nuper cum Epi-
 scopatum Posnaniensem gereret Optimates Maioris
 Poloniæ in admirationem venerationemque sui con-
 uertit, & tanquam inter eos, vel ex eis natus eximia
 animi magnitudine parem se cunctis reddidit; Sum-

26

Hieronymi
 Rozdra-
 zeuius Ep-
 iscopi
 Vladislau-
 en, ex vitæ
 innocentia
 & sanctita-
 te nomen
 magnum
 apud om-
 nes,

27

Ioannes
 Tarnouius
 Episcopus
 Vladislau-
 en. Ecclesiæ
 & Reipub.
 propugna-
 tor acerrim.

28

SUM

Præmatura
mors tanti
Viri à Ma-
thia Pstro.
konio præ-
dicitur, vñ
cum bello
intestino in
Polonia.

mum locum illi debere non dubito, et si longiorem vi-
tam fata indulserint magno Ecclesiæ & Reipublicæ
præsidio, futurum certò scio. Sed quæ spes nostræ?
quàm fallaces? quàm nullæ? Eloquar? an fileam?
Ostendent terris hunc tantum fata, neq; vltra Esse si-
nent. Ex vate ista. Sed vtinam ego sim falsus vates.
Tarnouium meum vix dum Archiepiscopum Gne-
snensem renuntiatum & eius dignitatis possessionem
adeptum, fatali cētum mo. bo in complexu meo è vita
cessurum, Mortem eius vel inimicis ipsis, ne dicam a-
micis acerbam fore video, liuor iste qui nunc viuum
arrodit quiescet post fata; virtus eius maxi-
mè tunc desiderabitur, cum turbatis in Patria nostra
rebus non sedito modo, sed bellum ciuile excitabitur.
Vidētis illum qui tristi arrogantiā composita intra-
dentes meditata verba spuit? aliquid certè magnum
molitur. Videre videor totam è sedemoueri Polo-
niam, exercitus duci & reduci, Patriam vastari, in-
fausti nominis campos, quorum appellatio à liuidis
tumoribus & vulneribus originem trahit, ciuili san-
guine fædari. Parce miles ferro, parce ciuibus: Vi-
ueres Tarnoui ad ea tempora clauumq; Reipublicæ
teneres, non hæc fieri permitteres. Tu ipse Zamosci
decus Patriæ nostræ, mora factorum, si superstes esses,
non sineres alumnum tuum furere, vel tuo nomine ad
concitandam seditionem abuti. Scio certè te & fato
functum, grauius laturum sinistra supremæ volunta-
tis tuæ interpretatione, tuis copijs, tuis opibus Regem
& Rempub. oppugnari, quem & quam tu semper sal-
uam esse voluisti. Sed ego tacenda locutus vos arcto
silentij Sacramento obstringo, illud tantum addam,

miki

Ad Guzo,
cū pugna.

10

31

mihî ac vobis, quos ego laboris mei socios destino; magnam istarum calamitatum partem exorbendam esse, meum potissimum petetur caput, in me vnum tota incumbet inuidia; ac vtinam meo tantum sanguine furor is sopiri possêt, non mihî acerba mors pro Ecclesia, pro Rege, pro Repub. esset, libens volensq; subirem fatum. Summorû virorû commemoratio me à proposito sermone paululum seduxit; redeo & confirmo nullum grauius aut periculosius fuisse, & esse certamen quàm id quod in ordinem nostrum à Politica hæresi instruitur: ad illud sustinendum magna prudentia, magna dexteritate opus est, nec ad pugnam magna nomina maiorumq; imagines, sed vitæ inculpatæ sanctitas, eruditio, comitas, liberalitas adferenda, amorq; & fauor ciuium conciliandus, potissimum studio earum rerum tuendarum, quæ felici & florenti Reipub. statu expetuntur; sit libera nec ad adulationem composita in Senatu vox Episcopi, ille ante omnes re ipsa comprobe sibi curæ esse publicam salutem, hæc vna ars est ad reprimenda inuidorû studia, ad tuendam Ordinis Sacri dignitatem, ad propugnanda Sacrosancta Ecclesiæ iura. Sed à militia ad pascuarias artes reuertamur, non enim speculatoris tantum & Ducis in bello, sed in pace etiam imò semper pastoris officio vult fungi Episcopum Dominus, & quidē ardentissimâ cupiditate quadam; cum enim terras relicturus cum discipulis sermocinaretur, acce charitate, quæ tum ex recentibus manuum, lateris, & pedum vulneribus emicabat, illorum animos in sui mutuum amorem inflammasset; Petrum maiori præ reliquis æstu flagrantem: Amas me in-

C

quit

33
Iterum declaras quales Episcopi contra Politicam hæresim essent obijciendi.

33
Episcopi Pastores.

quit Petre, siue affirmatiuè, siue vt amoris eius, qui scien-
tem omnia non latebat, professionem eliceret, in-
terrogauit: cumq; respondisset Petrus optimè con-
scium esse Dominum sui in eum amoris, non vt mor-
tem pro gloria nominis sui subiret, non vt ieiunijs
corpus maceraret, non vt continuò vigilaret, non vt
iniurià grauatis opem ferret, non vt orphanis patris,
viduis mariti loco esset inuixit; sed pascere, inquit,
gregem meum, hæc erit certissima tui erga me amoris
testis, si te vitamq; tuam pascendo meo gregi impē-
deris, amoremq; illum, quem ego sanguinis mei effu-
sione erga hunc eundem gregem testatus sum, heroica
imitatione expresseris, si igitur amas me pascere gre-
gem meum vt liquidò omnibus constet, me à te ama-
ri Magnum & excelsū, imo arduum & difficile mu-
nus Domini deignare voluisse apparet, cum trina
professione amoris Petrum ad illud suscipiendum sibi
obstringeret. Itaq; charitate, quæ summam omnium
virtutum complectitur, a teris emineat Pastor Domi-
nici gregis, non vt. olim Saul, quem ad simile mu-
nus vocatum humeris reliquo Israelitico populo alti-
orem fuisse sacræ literæ testantur, nam hæc corpo-
ris elatio mutabilis erat, charitas verò nunquā excidit
sed semper eadem manet. Tantum verò ea Episcopus
præ cæteris flagrare debet, vt longè alios post se re-
linquat. Neq; enim illi aduersus lupos qui videri &
arcei possunt vigilandum depugnandumq; est, nec
irrationabile pascendum pecus, cuius etiam si pastor
per socordiam iacturam fecerit, vel leui poësa, vel æ-
stimabili mulcta Domino gregis satisfaciet, sed Epi-
scopo rationalis Christi grex pascendus est, & con-
tra

34.
Pastorismu-
nus diffici-
le, in chari-
tate funda-
tum.

1. Reg. 9.
v. 3.

35.
Quæ partes
sint veri Pa-
storis. seu
Episcopi.

tra inferni belluas, ad quas arcendas ne adamantina quidem mœnia satis tuta sunt, continuò decertandū. Eph. 9. v. 12. Non est inquit Apostolus nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus Principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae, in caelestibus. Quæ mala Pastori à grege Christi propulsanda. Si oculis cernere liceret infernales istos lupos, & immania monstra, quanto horrore corriperemur, tetras istas phalanges intuentes, non ferro quidem cinctas, sed dolis armatas, contra quas nemo certare potest, nisi qui arma, Diuinâ fabricatâ manu è cælo missa induerit. Galat. 5. 7. 19. Grande periculum ab externo isto hoste, sed vide alia his nequaquam minora Paulo Apostolo monstrante. Manifesta sunt inquit ille opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorū seruitus, veneficia, inimicitiae, cōtentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes & his similia. Neq; enim necesse fuit vt omnia eius generis vitia scripto comprehenderet, cum his enumeratis, illis paria & ab eodem deriuata fonte deprehendi possint. 36. Hæ tam perniciosæ pestes, æquè gregem ac ipsum inficiunt pastorem, cum alioquin luem quæ ouium corpora infestat, pastor citra noxam tractare possit, fomenta adhibere, vlcera purgare; In curandis autem animæ occultis vlceribus, cautè admodum Episcopo versandum est, tum ne quid ipse labis ex infectis ouibus contrahat, tum vt prudenter fomenta contagiosis morbis admoueatur, deniq; vt radices ipsas malorum diligenter inuestiget. 37. Neq; tamen temerè curationi quæ sectione peragi solet, manum ad-

Eadem ipsi met Pastori, nisi caueat sibi, timenda.

Quâ prudentiâ morbos animæ in subditis curare debeat.

moveat, ne si æger contumaciter restiterit, malum magis exasperetur, vulnusque recrudescat, quod dum confissum dirumpitur, deteriorem facit scissuram. Maxima autem discretionem cum uti oportet, & dispicere num is, qui curandus est ultro morbum suum fateatur, opemque medici imploret, an, ut plerique quibus & generis splendor, & partæ opes ingentes animos faciunt, quos si redarguere, & iusta castigatio-
ne cõercere volueris, excandescunt, magisque irritantur. Hi blandis appellandi verbis, & leuiori tractandi manu, ut aliquando errore & morbo quo laborant cognito, lentis remedijs se curari patiantur; vel denique lachrymis & sacrificijs exorandus est Dominus, ut det illis animum notitiæ sui studiosum. Quid verò dicam de his, qui se ab unitate Christi oculis segregarunt, quorum mentes impijs dogmatibus Sathanas infecit, qui non doceri sed docere volunt. Non possum celare animi mei lætitiā quam inde capio, quod videam singulari quadam prærogatiua gentem Poloniam à Deo donatam esse. non patitur ut homines nostri vel facile in errores, quibus orbis Christianus, & maximè vicina nobis Germania infecta est labantur, vel si quis fraude hostili seductus succubuerit, diu ut in errore perseveret. Quanto labore in alijs Regnis contra hanc pestem frustra pugnatur, quantum sanguinis civilis eius rei causa in Gallijs & Belgio fluxit: quot bella exorta: cum è contra in Polonia sponte quadam hoc malum subsidat, & aboleatur. Ante annos quadraginta ita ea lues inualuerat ut Senatus quidem maior pars ex Hæreticis constaret, ijdem inter Equestrē ordinem non quidem

38
Hæresis inter
animæ
pestes facit
le in Polonia
curabit
hæ.

dem numero sed ad quasvis functiones obeundas dexterritate emerent, primasq; & in priuatis & in publicis consilijs ac conuentibus sibi partes vendicarēt. Nunc ad paucos ij redacti, & nisi nostros istos Ruthenos Græco Schismati addictos, in subsidium adsciscerent, vix in publico comparere auderent. Sed & hi (ita benè sperare libet de gente nostra & de singulati Dei erga nos gratia) redibunt ad officium & ad sacræ Matris gremium, modo Episcopi, quorum id præcipuum munus est, sedula cura eo incumbere velint, idq; sibi persuaderi patiantur, reliquas omnes virtutum species alijs communes esse, curam animarum, quam rectè Diuus Gregorius Arcem artium dixit, Episcopis propriè competere. Propterea Dominus Seruator noster, cum eos alloqueretur quos ad tanti muneris fastigium euehere volebat his vsus est verbis: Quis inquit fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Etenim, qui animum suum excellentibus excolit virtutibus, qui sanctitate cæteris præeminet, meritò quidem, is omnium oculos in se conuertit, sed tamen sibi ille magis, quam reliquis utilis est; at labor ille quem seruus fidelis & prudens iubente Domino curæ pastorali impendit, omnium inseruit salutem, & bene expenso talento vberimum adfert lucrum. Rectè igitur Dominus Pastoris studium erga gregē impensum, amoris & charitatis erga se symbolum esse dixit. Ac optimè quidem nobiscum ageretur, si hac flammâ amoris accensi ad sacerdotium accederemus, nam procul dubio sic animatos Diuina gratia ijs quoque instrueret ornamentis, quæ summo fastigio digna

39
Si sedulitas
Episcoporum
ad sit.

Arce artium
cura anima-
rum Grego-
rii

Matt. 24. v.
45.

Prædicationis
charitati præ-
fertur.

40

Etiā per
fectionem

Angelicam
antecehit.

sunt. Plus quàm Angelicam ambiunt perfectionem, qui sacerdotij & Episcopatus dignitatem suscipiunt. Etenim sacerdotium ipsū, in terra quidem & in conspectu hominum peragitur, eius tamen functio ad cælestium rerum classem ordinemq; referenda est: non enim homo, non Angelus, non quævis alia creata potentia huiusmodi dignitatis author fuit, sed ipse Spiritus Sanctus qui & nunc inuisibiliter ordinatam à se functionem exequitur, & eam mentem mortalibus inspirat, vt Angelorum ministerium animo concipiant. Quæ olim mandante Domino ad ornandum Pontificem prisce legis adhibebantur, ea omnia vmbra erant futuræ sanctitatis, qua animas Episcoporum noui Testamenti excultas esse debere Dominus designabat. illa tintinabula, mala punica, lapides pectori Sacerdotis, itemq; alij humeris eius superpositi, mitra, strophium, vestis ad pedes vsque demissa, lamina aurea, sancta Sanctorum, ingens intus quies, & silentium, sacrificij sacrosancti designabant præstantiam, ad eius tamen dignitatem minimè accedebant. Libenter vt scitis bonas horas impendo legendis libris Diui Ioannis Chrysostomi, ex quoplera q; ea quæ attuli sumpta sunt. Sed libet iam eius verbis, insignem sacrificij & sacerdotij excellentiam explicantibus, meum ad vos exequi sermonem. Tu Stanislæ (nam ego dicendo fessus sum) cape librū & lege. Tum ego ab eo quem ille indicauit loco, orsus lêta voce pronuncio. Dum conspicias Dominum immolarum, sacerdotem sacrificio incumbentem ac preces fundentem, tum verò turbam circumfusam, pretioso illo sanguine intingi ac rubesceri, etiamne

41
Functio E-
piscopalis
nouæ legis
in ornatu
Pontificis
antiquæ le-
gis adum-
brata.

42
Eius sancti-
tas & sacri-
ficij excelsa
lenta à D.
Chrysostomo
expensa.
Chrysosto-
mus de Sa-
cerdot. lib.
5.

te inter mortales versari atque in terra consistere cen-
ses? an non potius è vestigio in cælos transfereris?
an non carnis cogitationem omnem abijciens, nudo
animo mente pura circumspicies, quæ in cælo sunt?
O miraculum, ô Dei benignitatem, qui cum Patre
sursum sedet, in illo ipso temporis articulo omnium
manibus pertractatur, ac se ipse tradit volentibus
ipsum excipere ac complecti! Fit autē id nullis præsti-
gijs, sed a pertis ac circūspiciētib⁹ circūstētū omniū
oculis. Num tibi ista contēptu ac despectu digna esse
videtur? aut eiusmodi ut possit quis contra ea attolli
atque insurgere? Visne & sanctimoniæ istius excellē-
tiam alio miraculo perspicere? Ponito ob oculos He-
liam illum & præterea infinitam turbam illam circū-
fusam & sacrificium lapidibus superpositum, tum
verò reliquos omnes admodum quætos ac taciturnos,
solum autem Prophetam preces fundentem, se-
cundum id flammam derepentē è cælo delabentem
sacrificiūq; ipsum lambentem. mira sunt ista pro-
fectò ac stupore omnia plena. Ab illis ergo sacris ad
nostratia sacra te transfer: nec ea mira modo esse vi-
debis, sed etiam omnem stuporem excedentia. A-
dest enim Sacerdos non ignem gestans sed spiritum
Sanctum, is preces diuturnas fundit non quo flam-
ma cælitus delapsa sacra apposita absumat, sed ut
gratia in sacrificiū influens per illud ipsum om-
nium animos inflammet, & puriores reddat argē-
to igni excocto purgatoq;. Hoc ergo mysterium
omnium maxime horrendum, verendumq; quis
tandem qui sanus idem, minimè sit, quiq; è pote-
state non exierit fastidire ac despicere poterit? Igno-
ras

43

Typo Heli
& sacrificiū
uis.

44

ras futurum, nunquam, fuisse, ut humanus animi
 captus sacrificij ignem illum sustineres, sed fundi-
 tus omnes tunc fuisse interituros, nisi magnum Diui-
 nae gratiae auxilium affuisset? Nam si quis conside-
 ret, quantum id sit mysterium, ut is scilicet qui ho-
 mo ipse sit carne ac sanguine etiamnum constans ijsq;
 inuolutus, beatæ atq; immortalis naturæ illi fieri pro-
 prior queat: tum probè intelliget quanto sacerdotes
 honore, quanta dignitate Spiritus Sancti gratia di-
 gnata fuerit: operantibus enim illis tum sacra hæc
 quæ dico initiantur perficiunturq; , tñ etiam alia his
 nihilo inferiora, quæ ipsa ad dignitatis salutisq; no-
 stræ rationem spectant. Etenim qui terram incolunt,
 atq; in ea versantur, his commissum est, ut ea quæ
 in cælis sunt dispensent: ijs datum est ut potestatem
 habeant, quam Deus Optimus neque Angelis neq;
 Archangelis datam esse voluit: neq; etiam ad illos di-
 ctum est: Quæcunq; alligaueritis in terra erunt alli-
 gata & in cælo, & quæcunq; solueritis in terra, e-
 runt soluta & in cælo. Habent quidem & terrestres
 Principes vinculi potestatem, verum corporum so-
 lum; Id autem quod dico sacerdotum vinculum,
 ipsâ etiâ animâ cōtingit, atq; ad cælos peruat usq;
 adeo ut quæcunq; infernè sacerdotes confecerint, il-
 la eadem Deus supernè rata habeat, ac servorum sen-
 tentiam. Dominus confirmet. Etenim quidnam hoc
 aliud esse dicas, nisi omnem rerum cælestium pote-
 statem illis à Deo concessam? Quoruncunq; enim,
 ait, peccata retinueritis, retenta sunt. Quænam ob-
 fecero potestas hac vna maior esse queat? Pater om-
 nifariam filio potestatem dedit: cæterum video ipsâ
 eandem

45
 Sacerdotū
 dignitas in-
 gens.

Matt. 18 v.
 18.

46
 Eorundem
 admiranda
 potestas.

eādem omnifariam potestatem à Deo Filio illis traditam. Nam quasi iam in cælum translati ac supra humanam naturam positi, atq; nostris ab affectibus exempti, sic illi ad principatum istum perducti sunt. Quid multa? Rex aliquis si cui ex subditis suis honorem hunc detulerit, vt potestatem habeat quoscunque velit in carcerem coniiciendi, eosdemq; rursus laxandi, beatus ille & admirandus iudicio omnium fuerit: at verò qui à Deo tanto maiorem accepit potestatem, quantò cælum terrā pretiosius est, quantò etiam animæ corporibus præstant, hic vilè eo vsque dignitatem accepisse nonnullis videri debet, vt vel in illorum cogitationem descendere queat, reperiri quandoq; posse vnum aliquem ex eorū numero quibus tāta illa quæ paulò ante dixi fuerint à Deo concredita cui ipsi munus suum sordescat, quique donum sibi à Deo datum despiciat! Procul, procul hinc facefsat huiusmodi insania. Insania enim manifestaria despiciore tantum istum Principatum, si ne quo neque salutis neq; promissorum bonorum cōpotes fieri possumus. Nam si non potest quis in Regnum cælorum ingredi nisi per aquam & Spiritum regeneratus fuerit. & Qui non manducat carnem Domini & sanguinem eius non bibit, æterna vita priuatur: omnia autem hæc haud aliter quam per sacrosāctas illas manus perficiuntur, manus inquam sacerdotum: qui fiet vt itra illarum opem aut gehennæ ignē euitare quis possit, aut repositæ in cælo coronæ præmia consequi? Hi enim sunt, hi sūt inquam quibus tū cōcreditæ sunt spirituales parturigines, tum etiā baptismatis partus à Deo est commissus: per hos ipsos

Quam, int
sanus est.
qui despici
cit.

Ioan. 3. v.

1.

Ioan. 6. v.
51.

47

Sacerdotū
honor

D

Chri

Christum induimus, vna cum DEI Filio sepelimur, & beatæ carnis illius membra efficimur, quo nomine Sacerdotes meritò non modo plus vereri debemus, quàm vel Principes vel Reges, verùm etiam maiori honore, quàm parentes proprios honestare. Hi enim ex sanguinibus & voluntate carnis nos genuerunt: illi verò authores nobis sunt natiuitatis eius quàm à Deo habemus, beatæ regenerationis illius, libertatis veræ, atq; adeo adoptionis eius qua nos per gratiam Filij Dei sumus effecti. Corporis lepram purgare, seu veriùs dicam haud purgare quidem, sed purgatos probare Iudæorum Sacerdotibus solis licebat, neq; nescis quanta cum ambitione, quanto cum studio ac concertatione sacerdotalis dignitas id temporis acquireretur. At verò nostris Sacerdotibus nō corporis lepram, verùm animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est. Quare iudicio quidem meo, qui istos despiciunt contemnuntq; multò sceleratiores ac maiori supplicio digni fuerint, quàm fuerit Dathan vnà cum suis omnibus. Illi enim tametsi Principatum ad se non spectantem sibi vendicabant, tamen miram quandam de eo Principatu opinionem animo conceperant: id quod declarauit ingens rei concupitæ studium. Hi autem tum cum iam Sacerdotalis honos incrementum, ornatum, præstantiam magnam accepit, contra quam illi, sed tamen multò maiora audent. Neq; enim perinde est ad despicientiæ rationem subducendam, honorem aliquem indebitum appetere, & tot tantaq; bona fastidire: verùm facinus hoc tantò illo est grauius, quantò inter se dissident. intervallo fastidium & ad

48
Eōrempto
res Sacer.
dotū quan
to scelere se
obstringūt.

& admiratio. quis ergo tam infelici genio natus, tot tantaq; bona fastidiat? Et quidem neminem existere talem dixerim, nisi quis furiarum æstro percitus sit. Plura legere volentem interpellat Pstroconius: Cessa inquit & lippientibus parce oculis, ego reliqua exequar. Hæc & multò plura Sanctus Chrysostomus dum causas explicat, cur Episcopatus munus suscepere noluerit. Et ille quidem tantus vir, cuius sanctitatem, eruditionem, eloquentiam, Diuinarumq; literarum notitiam, & illa ætas quâ vixit admirata est, & omnis deinceps posteritas communi comprobauit consensu, indignum se profitebatur & minimè idoneum ad obeundam functionem Episcopalem, nos qui nè vmbra quidem vel doctrinæ vel pietatis, si cum eo conferamur habemus, vltro nos non vocati obtrudimus. De alijs nihil dico, de me apud vos pauca. Cum me non mea voluntas sed quædam vitæ ratio, & cum aliorum tum præcipuè Tarnouij mei, simul ac Vicecancellarius Regni renunitatus est, de me opinio, ad aulam Regis euocasset, ita duodecim continuos annos in eâ exegi, vt semper mihi viderer alienum à me gerere negotium, cumq; iudicio Optimi Principis, post multos exantlatos labores, binæq; in Sueuam nauigationis tolerata pericula, Referendarius Regni renunciatus essem, & omnes imprimisq; Tarnouius suaderet, nè ab Aula me remouerem, feci illo inuito, simul ac occasio se se obtulit, vt rude me donari peterem: ac vt Episcopatum Præmyssien. acciperem, non opum, hæ enim exiguæ sunt, magnitudine adductus sum, sed diu iam infederat animo, omnes alias præter Sacerdotalem functio-

49
S. Chrysostomus
indignum se esse
fieri Episcopatu.

50
Pstroconij
qualis apud
Aulam Regiam
vitæ ratio.

§ I
 Eius ad E.
 piscopatū
 promotio.

nem minimè decere eum, qui ab ineunte ætate matèr-
 terno etiam voto sacris obeundis addictus est. Ætas
 ipsa quinquagesimi anni monebat me, nè inter serui-
 tia Aulæ versarer, nè isthic consenescerem, & quo-
 niam alia conditione inde me explicare non poteram,
 nisi vt Episcopatum acciperem, feci id, veluti inuitū
 me deducantibus eò fati. Scitis ipsi qualis fuerit am-
 bitus noster, quos prensauerimus, quorum suffra-
 gia implorauerimus. Illi ipsi, qui minus æquo ani-
 mo ferebant, nos Magistratu aulico ornatos, ad ali-
 os subinde honorum gradus succrescere, quibus su-
 specta erat industria nostra, authores accipiendi Epi-
 scopatus promotoresq; mei fuerunt, maturè cauē-
 tes nè quando illis anteponeremur. Sed hæc à Diui-
 na pendent voluntate, ad cuius nutum me actiones-
 que meas componere hætenus semper studui. Hanc
 ipsam ad Episcopatum Præmylliensem promotionē
 meam, licet ea amicis quibusdam nostris minor spe
 nostra esse videatur, ita accipio, vti ab eo profectam
 qui in vinca suā vnicuiq; certum stabilemq; assignat
 locum, in quo & suæ & aliorum salutis curam gerēs.
 diurnum denarium mereri possit. Diligenter sanè om-
 nibus qui Episcopi renunciantur curandum est, vt
 recta eorum sit ac legitima vocatio. Diuus Chryso-
 stomus sui temporis calamitatum omnium causas, ad
 temerarias Episcoporum electiones refert, id quod
 pulchro capitis & reliqui corporis firmat exemplo.
 Caput, inquit, valentissimum esse oportet, vt prauas
 exhalationes ab inferiori reliqui corporis parte sursum
 ascendentes dispensare, easdem ritè atq; ordine com-
 ponere possit. Nihil verò deterius fieri potest, quàm
 cum.

§ II
 Ad Episco-
 patum te-
 merè, ele-
 cti, in-
 liles & in-
 pti sunt ad
 res geren-
 das.
 Lib. 9. de
 Sacerdot.

em Episcopi culmen honoris præcipiti saltu conscē-
dant. Et vt Sanctus Gregorius ait; Qui discipulus
non fuit in considerata ambitione magister efficitur,
& quod possit docere non didicit, sacerdotium tantū
gerit in nomine, nam laicus in sermone pristino per-
seuerat & opere. Quomodo ergo pro aliorum pecca-
tis intercessurus est, qui sua primum non defleuit?
Talis enim pastor non munit gregem sed decipit,
quia dum contradicente verecundiā non potest alijs
hoc quod ipse non facit, persuadere, quid est aliud
nisi vt plebs Dominica prædonibus populanda rema-
neat, & inde sumat interitum, vnde salutiferæ pro-
tectionis magnum deberet habere subsidium? Hæc
ille. Nec quisquam sibi de fauorabili populi testimo-
nio blandiatur, quem propria occultorum criminum
arguit conscientia.

Sed iam de modo adipiscendi Episcopatus, quod
secūdū fuit eorū quæ dicēda proposuimus dicamus,
de quo multa adferri possēt à sacris præscripta Cano-
nib⁹. Olim equidē maiores nostri, nō per aulicos am-
bitus, nec p indigna nomine sacerdotali obsequia au-
læ foricibus impēsa, sed ritē & Canonice facta electio
ne ad functionē Episcopālē vocabātur, non tamen ne-
gauerim Regio quoq; fauore optimos Episcopos ad-
iutos. sic olim Aaron Abbas Tineensis Casimiri
primi Regis voluntate ad Episcopatum Cracouiensē
promotus fuit. Et Zbigneo Olesnicio nauata in Gru-
neualdensi bello Vladislao Jagelloni opera ad eādem
Cathedram aditum fecit. Vt meritō dubitari possit,
iure ne Cromerus noster tantopere deploret, transla-
tam à Collegijs Sacerdotum ad Reges Episcoporum

Lib. 4. Ep.
st. ad Chil-
deben. Re-
gem Fran-
cor.

53

Quæ ratio
ad Epi-
scopatum
vocandi &
piscopos fa-
ciunt.
Canonice
electio.

Regius fa-
nor.

54
Ex quo in
Polonia o-
lim in eli-
gendis Epi-
scopis na-
tus abusus.

designationem. Eo equidem, & pauló superiori tem-
pore, quo ille scriptit, multi Regia abusi gratia pe-
perã sedes Episcopales occupabant. Casimirus Ter-
tius primus iura Ecclesiarum frustra obnitente Ponti-
fice inuasit. Quanquam & Vladislaus Iagello plus
sibi in abrogando Episcopatu Cracouien. Petro Vis-
so, & in eius locum Alberto Iastrzembecio ambiti-
oso homine, eodemq; rapaci substituendo iuris quã
Regibus conueniret, vsurpauerat. Sed Casimirus
nulla habita ratione vel Sacrorum Canonum, vel Iu-
ris Ecclesiæ, vel deniq; summi Pastoris autoritatis,
ita Ioannem Gruscinium Regia potestate Episcopum
Cracouiensem renuntiavit, vt simul sacrilegas ma-
nus eiiciendis ex Ecclesia Collegij Sacerdotum Basili-
cæ Cracouien. viris sacratís admouerit, Iacobum
Sienienium Pontificis Romani autoritate nitentem,
armata vi oppresserit, eieceritq; & proscripserit. Hæc
minimè Christiano digna Principe ab eo facta poste-
ri quoq; imitati sunt. Et Sigismundi Primi quanquã
alias religiosissimi Regis temporibus, scimus ambi-
tum plurimum valuisse, cum nonnulli muliebri eti-
am fauore, ad adipiscendos Episcopatus niterentur:
deinde Sigismundo Augusto res Regni moderante,
vt alia ordinis nostri dedecora sileã, & Ioannes Dro-
ionius Episcopus Vladislauiensis Hæreticorum fau-
tor non sine causa vt hæreticus audiit. & Iacobus
Vchanscius Romana notatus censura, Regia & lai-
cali potestate fretus, eundem Episcopatum Vladisla-
uiensem per vim inuasit. Nec Stephanus Rex eã su-
spicione caruit, quasi quendam Episcopatum largiti-
one flexus contulisset, viro quidem digno, sed cor-
radẽ

faciendis coaceruandisq; pecunijs nimium intento. Longè à nostris temporibus ea labes, nec alia Principis nostri mens, nisi vt matura deliberatione, meritisq; & virtutibus expensis dignos præficiendos Ecclesiæ curet Pastores. Sed vt electio non semper optimum inuenit, ita Principum quoq; iudicia interdum citra eorum culpam falli & decipi contigit. Aliquando enim generis splendor, nonnunquam emendicatus fauor, & ambitiosa eorum qui in Republica plurimum possunt commendatio obrudit parum idoneos, Principiq; facit necessitatē, tales renuntiandi Ecclesiarum Præsides, quorum cum ipsum deinde prænit. Nollem morem hunc inolescere, qui iam paulatim serpit, priuatim Principi quidquam largiendi; & si enim optimo animo nec malo fine ea fiant, nec aliter existimare oportet vel de Principe, vel de liberalitate eorum qui largiuntur; sed nescio cur apud inuidos & ignaros malè res ista audiat, & pleriq; eas donationes sinistrè interpretentur, dicantq; interdantem & accipientem naturalem, quādam citrà omnem consensum nasci obligationem. Neque placet nimia quorundam in obsequiis aulicis sedulitas, & ita iactata merita, vt sub eorū nomine magis digni & idonei deterreantur; sūt qui in Aula coesenscere velint, quos cōuersatio interdū sacerdotio minimè digna delectet, qui ineligendis & reiiciendis Episcopatibus fastidiosi sunt: hunc nolo quod multum negotij habeat, illum vt opulentiozem appetito. Nec Tilicius noster nuper adepto Episcopatu Varmienti satis existimationi suæ consuluit, quod manus Vicecancellariatus, quemadmodum iure nostro

55
His temporibus conatus.

56
Donationes Aulicæ

Obsequiorum sedulitas importuna.

57

nostro præscriptum est, non deposuerit, id quidem quoniam volente populo & Rege fecit, recte se fecisse existimat: sed omnis in patrias leges præuaricatio mihi minimè probatur, & vereor nè olim existât, qui ad eius exemplum pessimis artibus idem vsurgent, minis & terroribus, alieno Reipublicæ tempore, cum summa ordinis nostri inuidia, suam stabiliant coniunctam avaritiæ ambitionem. Mihi de Tilicij facto parcius idcirco dicendum videtur, quod in proximis Comitij hominum opinione nescio an Regiæ voluntati consentaneâ, illius in hoc Magistratu successor designarer; verum ille feliciter fungatur hoc munere, ego me illius industriæ admiratorem magis quàm osorem semper præstabo, nostro quoq; labori non deerit campus, dum interim in Ecclesiasticæ functionis palæstra desudamus. Cæterum vt nunc is est rerû status, nō omninò improba-
uerim hunc quoq; ad Ecclesiasticas functiones adipiscendas per aulicorum negotiorum experimenta cursum, per quem summos plerosq; viros optimos Episcopos euasisse videmus. Lubricus equidem ille est, & si rem accuratius expendere voluerimus, vix ab ambitionis labe immunis, & idcirco ferè sacris legibus vetitus. Sanctus Gregorius triplex Simonix genus statuit, Aliud, inquit, munus est ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obsequio est, subiectio indebitè impensa, munus à manu, pecunia, munus à lingua, fauor. Pulchre q; idem Sanctus Doctor ostendit excusas ab omni eiusmodi munere, cum habere debere manus, qui sacræ functionis alteri conferendæ habet potestatem.

38
Aulicorum
negotiorū
experimentū
ex.

Sed hic in
Simoniam
proclius la-
psus.

GERENDO EPISCOPATU

statem. Neq; tamē id ita accipiendum censuerim, ut
omne obsequium damnem Si oculus tuus, inquit Sal-
uator noster, simplex fuerit, totum corpus lucidum e-
rit. In omni humana actione finis est, qui vel laudem
vel vituperium operibus nostris cōciliat. nam si quis
ea intentione ad Aulam accederet, ut nudo obsequio
Principi impenso sacerdotiū sibi deberi existimaret,
is fortasse illiciti ambitus merito suspectus haberetur.
Sed enim cum obsequia Principibus nostris omnes de-
beamus, eaq; cum illis præstamus, per diuersas fun-
ctiones vel Patriæ vel Ecclesiæ vtilem nauamus ope-
ram: quæ & si non eo fine impenditur ut in locum
mercedis sacerdotium vel Episcopatum exigamus;
tamen rectè & licitè Principis voluntas & liberalitas
ad eos potissimum extenditur, quorum diuturna ex-
perientia exploratam habet industriam, pietatem, do-
ctrinam, quos scit functionis Ecclesiasticæ & Senato-
riæ munus præclare gesturos, idq; in Republica
nostra locum potissimum habet: non enim Episcopi
nostri satis suum munus explent, si in Ecclesiastica
functione ita quemadmodum sacris Canonibus præ-
scriptum est versati fuerint, alia quoq; negotia illis
tractanda: alia onera sustinenda incumbunt, de qui-
bus infra vberius agemus. Non placet mihi quod ple-
riq; iuvenes nostri Clero adscripti, simul atq; è scho-
lis excesserint, statim ad Aulam Regiam se confe-
runt, & Ecclesiasticarum functionum ignari, secula-
ribus occupationibus assuescunt. Antea quidem Epi-
scoporum contubernia Scholæ erant iuuentum Cleri-
corum, recepti inter Episcopi Familiares erudiebantur,
instruebantur, formabanturq; ad omnē pietatē, nō se-

E

gni otio

53
Nisi recte
sine fuerint
temperata;

99
Alias red-
dunt Eccle-
siasticos Se-
natorum di-
gnitati ido-
neos.

Illi tamen
prius for-
mandi esset
in aulis Epi-
scoporum.

60

Quod fami-
liare fuit
Karnkouio
Archiepisc.
Gnesacn.

Eius mita
Ecclesiasti-
ca nobili-
tatis per va-
rias fusti-
ones Exer-
tatio.

61

gni otio, non turpi desidia trāfigebātur bonæ horæ.
Carncouius meus Archiepisc. Gnes. cui ego vix cætera
omnia, ita iuuentutis quoq; meæ prima debeo rudi-
mēta, solers accuratusq; fuit in tractāda & erudiēda
optimi cuiusq; indole, neminem segnem, neminem o-
tiosum esse sinebat, cum sēper plurimos haberet, ali-
os sacris ordinibus destinatos, alios iā Presbyteros, co-
hortem ille hanc suam Prætoriam appellabat, tali co-
mitatu illustrior erat, quā si nescio quā phalange
armatā septus esset. Possem recensere plurimos eius
institutionis alumnos, partim viuos, partim iam vi-
ta functos, qui ab eodem in lucem producti & mon-
strati fati summis in Republica Magistratibus functi
sunt, & adhuc funguntur, neq; quenquam hæste-
nus pænuit institutionis Carncouianæ. Vigebat &
adhuc viget (quanquam nunc optimus senex annis
sefsus languere videatur) in Aula Carncouij non in-
dustria modo tractandis quibuscunq; arduis negotijs
par; verū etiam singularis omnium virtutum æ-
mulatio, itaq; multi viri non modo doctrina sed gene-
ris etiam nobilitate præstantes sibi eum Ducem & ma-
gistrum legebant, ille vicissim optimi cuiusq; inge-
nij indagator accuratus, vnumquemq; cui negotio
aptuserat admouebat: vegetior aliquis erat, eius ope-
ra in obeundis legationibus, in sacris ad populum fa-
ciendis concionibus vtebatur, alium literis suo nomi-
ne scribendis, hunc maiorum monumentis euoluen-
dis, illum præsentis æui rebus gestis memoriæ man-
dandis præficiebat, omnes sedulô operi esse intentos
cogebat, singulorum laboris pensa frequenter exige-
bat. In eiusmodi palæstra virtutis & industriæ nos
exercita

exercitati serò ad Aulam Regiam accessimus, & quã
uis in comitijs ad huc coronationis moderni Regis in
numerus Regiorum Secretariorum Carncouij &
Hieronymi Rozdrazeuij Episcopi Vladislauien. cõ-
mendatione relatus essem, non nisi quarto post an-
no, cum Tarnouius necessarius meus Regni Vicecã-
cellarius renuntiatus, vt publicis Cancellariæ functi-
onibus moderandis præessem voluisset, vocatus ad
Aulam veni. Quæ res non magis mihi quàm Carn-
couio decori fuit, quod ex eius contubernio produ-
ctus multis veteranis Regis Secretarijs prælatus esse.
At nunc qui per alias vias Aulæ se insinuant, eos vi-
demus vel nullis adhiberi negotijs, vel certè impen-
sis fessos facta patrimonij iactura inglorios domum
redire. quod si qui sunt quibus ampliores facultates
ad faciendos sumptus suppetunt, ij pessima aulicæ
vitæ consuetudine corrupti ad commessationes, ad
indecentes familiaritates, ad indignas sacro ordine
occupationes se transferunt, hos, quamuis olim (po-
test enim id fieri) ad Episcopatus promouebuntur,
putatisne vnquã hominibus persuasuros, vt de eorũ
vitæ puritate solidam concipiant opinionem! Ex
Episcoporum itaq; institutione satius est prodire,
quam in Aulico otio corrumpi, & semel facta existi-
mationis iactura vilem fieri.

Sed & ad aulam nollem nisi vocatos venire cleri-
cos, eosq; tales, qui negotijs tractandis adhiberi &
præfici possint, ætate matura & initiatos ordinibus,
quos non pudeat (pudet enim plerosq; id re profite-
ri, quod nomine præseferunt) frequenter ad Altare
Dei comparere, sacris sacrificijs faciendis instare,
c 2 deniq;

Ab huius
modi exer-
citatione
Karnkouij
accessit ad
Aulam Reg-
iam Pstro-
konius.

Et Hierony-
mus Roz-
drazeuius
ex curia Pij
V. Pontif.
Max.

deniq; in omni genere pietatis exercendo sedulos esse, non vanæ opinionis & sanctitatis aucupandæ gratia, absit impta hypocrisis; sed quia id maximè decet Sacerdotes, hoc munus, hæc gloria illorum est. Memini cum Hieronymus Rozdrazeuius ex pia Pij V. Pont. Max. institutione ab Henrico Rege euocatus ad Aulam venisset, ac ut in illa pietatis officina didicerat & assueuerat, quotidie sacrosanctum sacrificium offerret, primò quidem non modo apertis pietatis osoribus id mirum visum, sed nonnullos etiam Ecclesiasticos viros ægrè tulisse illum vnum reliquis alijs eminere velles, verum postquam solida Magni viri patuerunt pietatis fundamenta, tum demum non Aulici modo, sed ipse Rex Stephanus plurimi cum facere cepit, adeo ut mox multis, qui annorum & meritorum prærogatiua præstare videbantur, prælatum cum Episcopum Cuiacien. renunciauerit.

Idcirco etiam
Matthias
Stani-
slaus Lubie-
nij à Pstro-
conio ad
domesticam
institutionem
ab aula
euocati.

Ioannes
Węzyk pa-
rimodo apud Ioan-
nem Tar-
nouium in
Lituan.

Libenter vobis talia propono exempla, & alios magis quam me ipsum: quamuis vobis ipsis satis notum sit, mihi quoque pietatem semper cordi fuisse, & in ea palam exercenda inuidorum vuculas contempnissse. Ego vtrumque vestrum ab Aula idcirco abduxi, quod ea adhuc essetis ætate, quæ accuratius formanda instituendaque est, sed spondeo & polliceor olim vberimos fructus ex hac mea conuersatione vos percepturos, facilioremque ad omnia aditum habituros. Laudo & probo quod noster Ioannes Węzyk, cum quo vobis non modo quod eiusdem sit Sieradensis Territorij, sed magis deinceps in studijs scholasticisque exercitationibus arctior cōtracta familiaritas intercedit, non tantoperè ad Aulam properet, malit-
que

que in Consortio Tarnouij Episcopi Vladislauien. subsistere; ius summa integritate pro eo dicit, & in scribendis nomine eius Epistolis operam ei nauat. Ingenium eius mihi valde placet, parcus sermone, sed quotiescunq; verba facit, licet ea titubanti lingua, quod vitium iuuentutis magis quam naturæ in eo est, proferat, ex ijs tamen apparet acre illius iudicium, eruditio singularis, humani Diuiniq; iuris notitia. Quid multa? Hic quoq; non in aula modo gratus honoratusq; erit, sed fortasse olim parem cum Tarnouio sortietur fortunam. ego certe quantū in me erit eius faucebo incrementis. Paucis adumbraui vobis iter quod hactenus ij qui ad Episcopatus euecti sunt instituerunt, vobis quoq; per eandem gradiendum erit viam, eò vos & fors vestra, & vitæ genus, & mea deniq; promotio ducet, quæ omnia perinde accipere debetis, ac si Deum vocantem sequeremini, ille enim his medijs & modis quos antea destinat in Candela-

bro Ecclesiæ suæ collocare consuevit.
 Electionis Capitularis præsertim veræ vix iam ullibi aliquod extat vestigium, in cuius locum in Polonia, Regia designatio seu Nominatio successit, hanc Reges nostri initio temerè vsurpatam, postremò concedentibus summis Pontificibus sui iuris fecerunt. In designati Episcopi genus vitam moresq; inquiritur, ab ijs quibus id negotium ex præscripto Sacrosancti Concilij Tridentini incumbit; nuper quoq; cum ego postremò Romæ essē piæ memoriæ Gregorius XIII. amplissimo dato rescripto, hunc ipsum inquisitionis modum luculenter definiuit. Interea antequam summus Pontifex Regiam approbat designationem, gra-

uissima

64

Electio Cas
 nonica in
 Polonia in
 Regiam No
 minationē
 transiit
 Inquisitio
 in vitā no
 minati.
 Bulla que
 incipit Onus
 Apostolicæ
 seruitutis.

65

Nomina
 tus nihil iu
 ris habet in
 bona Eccle

MONITA DE RECTE

astica an.
e Papæ ap-
probatione

Abusus nō
sine nota
auaritiæ.

Factū præ-
clarū Lau-
rentij Gos-
licki ex
Præmysli-
si in Posna-
niensem E-
piscopatū
migrantis.

66

Vocatio-
nis diuinæ
in ambien-

uissimarum pænarum denuntiatione interdictum est, ne designati in Ecclesias bonaq; illis adscripta, quidquam iuris sibi arrogent: sed præceps habendi desiderium protrudit plerosq; , vt omnes pænarū obices audacter transilient, & dum priuilegium annigratiæ quod solis vitæ functis debetur, in subsidium cupiditatis suæ adsciscunt, duos in solidum, dum ex vno in alium transferuntur, Episcopatus tenent: neq; ingeniosis defunt illicitæ possessionis fucata nomina, priorem Episcopatum retinent sub titulo exigendorum, reddituum meritis suis debitorum, alterum custodiæ eorum causa quæ illis post obuentura sunt. Auaritiæ hæc sunt noxia velamenta, quibus & nonnulli iam vsi sunt, & alij fortassè quibus eadem frōs, deinceps vtentur. Aliter mecum egit Laurentius Goslicki proximè ex Præmysliensi ad Posnanien translatus Ecclesiam, nam cum eo prætextu reddituum, Episcopatus Præmysliensis semissem à me petere potuisset, iocatus aliquantisper mecum quasi aliquid esset exacturus, postremò non tam meis rationibus, quàm rei veritate & æquitate adductus falsus est, minimè æquum videri, tali pensione egentiozem Episcopum Præmyslien ab Episcopo Posnanien si grauari. sic ille, sic alij qui ab omni auaritiæ suspitione alieni esse voluerunt, factitauerunt; nec quisquam hætenus quod sciam fuit, qui ex Episcopatu Russiæ ad opulētiores Regni Episcopatus promotus exactiōe eiusmodi onerare præsumeret successorem.

Sed ijs quos in eogradu excellentiores & heroicæ quædam virtutes collocarunt, vt omnium opinione digni Episcopatu censeantur, imprimis diligenter

ligēter attendenda spectādaque est Dei vocatio, quæ licet nō per ea signa quibus & veteris olim legis præcipui, & Christi coruscante fide pleriq; ad hoc munus gerendum designati & pertracti sunt, diuinitus monstrata appareat, multis tamen se prodit modis, vt eum qui se Diuinæ voluntati totum commiserit latere nequeat. Et imprimis sciendum est à Deo non vocari manifestè indignos, nec tacitis inspirationibus tales præueniri, vt supremam istam dignitatem, desiderent, si enim ille vetat dari Sanctum canibus, & mittere margaritas ante porcos, quomodo impulsu tacito accerset eos, qui ad instar vel rabidorum canum ira exæstuant, vel impurorum porcorum impuri & sordidi fæda libidine diffluunt? Nouit ille peccatores vocare vt tales esse desinant, & efficere vt iusti atq; ad omne opus & munus sacrum obeundum idonei fiant: eos verò qui sponte & libenter sceleribus se inquinant nec resipiscere volunt, non inuitat ad sacrum ministerium, sed potius futuros peccatorum medicos ab omni crimine puros esse vult, & saltem tales quos præteritorum actuum syncerè pæniteat. Ieroboam quondam Apostatarius decem tribuum Israel Rex, vt cultum Diuinum viliorem redderet, Deoq; maiorem, inferret contumeliam, Faciebat de nouissimis populi sacerdotes excelsorum: quicunq; volebat implebat manū suam (colco videlicet, quod erat signum vncti sacerdotis) & fiebat sacerdos excelsorum, sic ille ad falsorum Deorū cultum, viles adhibebat Sacerdotes. At DEVS noster & dum lex quondam naturalis vige-

do Episcopatū habenda singularis ratio.

Homines manifestè improbos non dignatur Deus tali vocatione.

Mat. 7.

Quod per eiusmodi ministros diuinus cultus vilesceret.

3. Reg. 13.

67
Sine voca-
tione Dei
Episcopatu
ambulantio-
nem triplex
indignitas.

Leuit. 21.

In Prima
Parte Curæ
Pastoralis
cap. 11.

vigeret & postea dum scriptam idem traderet, Ignitatis in eligendis Sacerdotibus primam habuit rationem, de qua re dicam postea. Sed ij qui non vocati ambiunt Episcopatum, aut propter improbitatem suam vitamq; sceleratam sunt indigni, aut alio quàm decet sine, ob terrenum nempe aliquod commodum, adspirant, aut medijs modisq; illicitis nituntur; & fere semper hæc tria in idem recidunt, nec enim vir probus & Deum timens, vel commodi causa ambiuerit Episcopatum, vel ambitum, modis illicitis obtinere contenderit. Tales erant quos in veteri Testamento ab altaris accessu seuero interdicto arcuit & exclusit Dominus. Omnis, inquit, qui habuerit maculam de semine Aaron Sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, non accedet ad ministerium eius, si cæcus fuerit, si claudus, si vel paruo vel grandi vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore. Quæ omnia corporis vitia rectè animaduertit Sanctus Gregorius spiritali sensu ad animæ maculas denotandas, à quibus puros esse vult Dominus non æ legis sacerdotes, & tantò magis Episcopos, transferi posse. Non sit cæcus, non lippus, nō albuginem in oculis non impetiginem habens in corpore Episcopus, id est, non sit ignorans, imprudens, & cuius oculos proprij amoris inordinatæ passionis ceu quædam cataractæ obfuscârunt, quiq; perpetua libidinis impetigine exæstuet. Non sit idem claudus, aut fracto pede, vel manu, scilicet qui non rectâ iret per viam mandatorum Domini, vel robore animi, magnis operibus gerendis & sustinendis pari

non

non excelleret. Curuus denique ne sit, hoc est ad res terrenas ne continua propensione feratur, sed cælestia potius illi curæ sint, ad eaque & ipse omni contentione adspiret, & cæteri vt id faciant dux & author illis sit. Ad extremum non vocat Deus eos qui ambitionis vel dignitatum vel fortunarum studio & desiderio impulsī ad Episcopatum adspirant, qualis ille erat Simon Magus, qui munus Apostolicum vendibile esse putans, obtulit pecuniā ad mercandam sacrā dignitatē, cui rectē Sanctus Petrus respondit, Pecunia tua tecum sit in perditionem: rectē & ambizioso dici potest: Ambitio tua tecum sit in perditionem, quoniam putāsti ambitu humano parari posse donum Dei: quales erant Dathan & Abiron, qui cum non essent de Tribu Leui, id est, de generatione quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob, ambiciosē summum affectârunt Sacerdotium: quos dirupta terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum, descenderuntque viui in infernum. Viui certē descendunt in infernum, quos libido, quos furor, quos radix omnium malorum avaritia, & nullis terminis habendi cupiditas circumscripta, ita infernali mancipauit carceri, vt cum inde se explicare nec velint nec possint, rectē certissimas Orci victimas eos appellare possimus. Nec solum ad terrendos vos hæc à me dicta existimatote, verissima ea esse faciliē exemplis conuincere possum, non remotis tantum sed recentioribus etiam. Vdo ille Archiepiscopus Magdeburgensis quem ferunt Sanctissimæ Virginis beneficio, & ingenij, quo antea carebat, excellentis acumen.

Act. 8. 11. 16.
& 20.

Eorum vita indigna;
mors infelix.

Num. 6.

Quod ostenditur
exemplis.
Ac primò
Vdonis Archiep
chiep Magdeburgensis.

69

Specul.
Exempl.
dist. 9. Ex.
cm. 175.

F

& di-

& dignitatem Episcopalem consecutum, cum dein-
 ceptis libidinose viueret, ac tertio diuinitus monitus
 non resipisceret ab impuro Monachæ complexu
 tractum, ad iudicium Diuinum accusatum, sceleris-
 que conuictum, & dignitate Episcopali, exutum,
 æternis addictum fuisse inferni supplicijs, remque
 hanc adeo manifestè actam, ut eam Deus à pio Sa-
 cerdote, nocturnis precibus in Ecclesia vacante, spe-
 ctari oculis, ac denique signa fusi ex cruore occisi ca-
 daueris in marmoreo templi pavimento perpetua
 extare voluerit. An non similis exitus Zauissæ Cu-
 rosuanscij Episcopi Cracouiensis? Illustri quoque
 is in hoc Regno loco natus, sed iuuenis, & ut reor, il-
 licito ambitu fratre Castellano Cracouiensi alijsque
 cognatis, quorum tunc erant præcipuæ in Repub.
 partes adnitentibus, Episcopatum adeptus, illicitis in-
 dulgens voluptatibus, in Dobrouodensi prædio for-
 tè rusticanam puellam altius à terra eleuatam, acer-
 num fæni componentem conspicatus, dum per sca-
 las conscendit, & iam in cupitos ruit amplexus, in
 ipsa obscæni actus lucta lapsus ab alto, fracta cerui-
 ce exspirauit. Curatum eius funus in Ecclesia Cathed-
 rali Cracouiensi celebri pompa ab amicis ferunt;
 sed nec tetros abfuisse Cacodæmones, eique qui vi-
 uis secretis libidinibus satiari non potuit, sed palam,
 cunctis inspectantibus, non ut homo, quem rationalis
 pudor abstrahit à flagitio perpetrando, sed ut bel-
 lua quædam scelus impurum exequi voluit, cum
 infelicibus tripudijs parentasse: auditosque fuisse
 palam concinentes impuram (quam fortasse Episco-
 pus viuus occinere solebat) ad meretricandum inui-
 tatio-

70
 Zauissæ
 Curosuans-
 cij Episco-
 pi Craco-
 uicenis

GERENDO EPISCOPATV.

tationem. Tales sunt eorum exitus, qui vt sacra elo-
 quia testantur in bonis ducunt dies suos, & in mo-
 mento labuntur ad tartara. Dicam vobis quod nar-
 rante Carnouio didici: Petrus Gamratus Archi-
 episcopus Gnesnensis, idemque Episcopus Craco-
 uienſis, illicita ambitione geminas opulentas digni-
 tates consecutus, vt prodigus & libidinosus palam
 audiebat: aderat comitatus qui Episcopum minimè
 deceret, mensam, vt cum Plauto loquar, strues pa-
 tinaria ornabat vel onerabat potius, aderant
 symphonistæ, parasiti, sycophantæ, mimi, lu-
 diones, merito ab Italis bufones appellati, strepe-
 bat Aula illicitis clamoribus, Baccho & Veneri in-
 dulgebatur. Denique in ea erat apud omnes opi-
 nione, vt nemo de Gamrato benè existimaret,
 cuncti vt perditè flagitiosum execrarentur, cuius
 cognomen etiam nunc turpibus & obscænis facino-
 ribus vocandis vsurpatur: vnum erat in quo non
 Gamratum, non lurconem, non ganeonem, sed Epi-
 scopum agnoscere posses. Pauperum & egentiorum
 singularem gerebat curam, singulis diebus ex eo nu-
 mero centum erant, qui Episcopali mensa & ferculis
 reficiebantur: dum iter faceret, duo currus onusti li-
 neis indusijs, & lanceis tunicis, vel si hyems esset, ex
 pelle ouina confutis vestibus sequebantur, nudus vel
 malè vestitus, si quis opem implorans obuius erat ve-
 stiebatur, viatico etiam donabatur: hic mos, ea cōsue-
 tudo familiaris Gamrato erat, cum alioquin ipse
 in tantis opibus, vt prodigi solent, egeret, ac semper
 ferè in dies viuens alieno ære grauatus vsuras depen-
 deret. Iam senior, iā mortī proximus nihil ex illicita

VI
 Petri Gam-
 rati ob so-
 lennes &
 largas ec-
 lemosy-
 nas felicio-
 post vitam
 licentiosam
 exitus.

26.40.

victus & prodigalitatis ratione remittebat, & vt opinari licet præteritorum facinorum recordatio præcipientem eum non ad spem misericordiæ, sed ad salutis desperationem agebat. Sed verissimum esse quod Spiritus Sanctus per os David Regis locutus est: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem in die mala liberabit eum Dominus, Gamratus quoque expertus est. Nam cum annis fessus, & vt dixi morti esset proximus, neque tamen de supremo vitæ exitu admodum esset sollicitus, accidit vt in peruigilio festi cuiusdam diei ad vespertinas preces audiendas ad Ecclesiam iturus accingeretur, paratusque in cubiculo aliquantisper solus subsisteret, ecce nota illi viri cuiusdā nobilis Strembosij iam diu fatō functi persona appareret: familiariter secum mutuorum conscij facinorum diu vixerant, exhorruit tamen ad visam rediuiui hominis speciem Episcopus, cumque ille vt metu posito secum ageret hortaretur, paululum resumpto spiritu Gamratus, Etiamne tu viuis? & in quo tādē loco es? Mortali perfunctus vita, respondet ille, viuo, longēque feliciore quam vos fruor aura. Tum Gamratus: Tunc quem flagitijs grauatum, & turpibus libidibus me, prō dolor, conscio fætentem è vita excessisse constat, inter eos sis qui felices sunt? vix credo. Cre-des, inquit ille, mox, paulisper modo sustine. Iuuenis admodum cum in Germania essem, incidi in quendam qui sacrilego ore Sanctissimam DEi Matrem Virginem incestabat: ego flagitij impatiens colaphum homini impingo, nec mora ille vt erat armatus manu ad capulum admota duellum mihi denuntiat, ego non segnius stringo ensem, congregimur, nec diuturnum fuit

fuit certamen, nullo accepto vulnere sacrilegum conficio. Et tunc quidem ne homicidij & duelli crimine succumberem, fuga mihi consului. Deinceps vix aliquando ea res mihi in mentem venit, sed cum suprema adesset hora animaque è corpore exitura insultantibus infernalibus hostibus conflictaretur, & ego exitij certus nullam reliquam spem haberem, ecce mox noua affulsit lux: Regina cæli Angelicis choris stipata præstò aderat, diffugiunt infernales belluæ, nescio quid horrendum frementes frendentesque: at illa vultu benigno flexit in me misericordiæ oculos: Milesne inquit meus, defensor honoris mei peribit? Absit. Tum versa ad Filium, En vterus in quo conceptus es, en vbera quæ suxisti, hunc ego militem quibus olim te stringebam brachijs complexum tantisper tenebo, tu sanguinem, quem ex meis traxisti visceribus stilla: ego efficiam vt ex eius oculis vberes fluant lachrymæ ablucendis sceleribus sufficientes. Dixerat & ego ex detestatione antea vitæ intimo concepto dolore singultibus concutior, lachrymas fundo, Patrem optimum me offendisse agnosco, & annuente sanctissima Patrona mea ingenti illius amore exardesco, affectu nō voce, nam morbi vis vsum linguæ interceperat, atque ita supremis meis castissima virgine assistente exspiro. Anima è corpore egressa Angelorum ministerio fertur in cælum, illic non meritis meis, nam ea vel nulla vel satis exigua erant, sed Diuina misericordia mihi per Patronam meam conciliata æternam adeptus felicitatem verè viuo. Inde ad te nunc missus sum, vt te supremorum tuorum admonerem. Dudum iam merueras, vt tot bene-

ficiorum acceptorum ingratus, morte ferali, ad exemplum Voluptuarij Vdonis mulctareris, tuæ largitiones in egenos factæ, illæ epulæ quotidianæ mendicis exhibitæ, illæ vestes, quibus nuda Christi membra texisti, ne ex meritis tuis in te Diuina sæuieret iustitia prohibuerunt. Scito autem, te ab hinc sexto Mense (tantum tibi indulget clemens Pater) moriturum, expende & dispice, quid te interim agere oporteat, nam veniæ adhuc superesse locum, vel meo doctus exemplo ne diffidas. His dictis Alequidem disparuit, Episcopus in lachrymas resolutus, neque eo die in publicum progressus, diutius solito solus mansit, & nisi serò, quid sibi accidisset, ijs quibus maximè fidebat patefecit. Nouerat Carnouius plerosque qui cum Gamrato familiariter vixerant, quique supremis eius adfuerant, confirmabant illi ita vltimos sex illos menses ab eo exactos fuisse, vt verè & ex animo peccata detestantis hominis omnes numeros impleret: denique sanctissimis Sacramentis ritè expiatum, cū optima æternæ salutis speciem cessisse è vita testabantur. Tum ego interpellās Pstroconiū. Quid sibi illi volunt verus, quos Cracouiæ eius tumulo insculptos legimus.

*Gamratum Regina potens Bona Sfortia Petrum
Cracouiæ & Gesnæ Pontificem statuit,*

Cessa, inquit Pstroconius, cessa scio cætera, quæ sequuntur. Itane curiosus es? alia potius legisses & didicisses non hæc, quæ argutus Poeta, vt in ambiguum trahi possent intellectum finxit: ego si res mei esset arbitrij, istos versiculos abolerem, qui Gamratum vereor nè magis infament quàm laudent. Fabu-

las videor vobis narrare, quæ tamen luculentis testimonijs probari possunt, sed cernitis diuersos hominum exitus & Dei miserentis inperferuzabilia iudicia. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis, nec minus timendum ne facile veniam desperemus. Ex occasione Curosuancij venit mihi in mentem, vt expendam, plusne vtilitatis an incommodi Ecclesiæ obueniat, ex promotione eorum, qui maiorum illustria nomina præferunt, & numerant pro docte triumphos. possem multa adferre exempla, maioribus ferè semper dispendijs & iniurijs res obnoxias Ecclesiæ fuisse, cum tales illis præessent, qui sola generis & stemmaturæ commendatione, Episcopalem dignitatem adipiscerentur: ferè enim euenire solet, vt immaturâ ætate pænè adhuc pueri, & quantum onus humeris suscipiant, ignari, obtrudantur Ecclesiæ, vel amicorum, vel Principum potestate, & molliusculè educati, deinceps posteaquam adoleuerint, & statum Ecclesiasticum fastidiunt, & ad militiam obeundam parum apti sunt. In Germania conuulso religionis statu Principes Hæretici iura Ecclesiarum inuasunt, se tamen dñci Episcopos volunt. Non dissimiles ijs nonnulli Catholici, qui pari ausu concedentibus Romanis Pontificibus (quid enim illis negarent!) liberos fratresque suos veste talari indutos, nec quidquam aliud Ecclesiasticum præferentes, Episcopos renuntiant, qui deinceps adulti, & pænè sacerdotali pastum demum deliberant, quid facto opus sit: et si alia occasio status saluendi non suppetit, serò demum ad rem Ecclesiasticam animum applicat.

E no

Heb. io. 30

31.

72.

73

Parentum
non suâ
voluntate
facti Eccle-
astici, pa-
rum felici-
ter ce-
dunt

E nostrorum Regum filijs, vnum scio Fridericum, Casimiri tertij filium sacris initiatum. Hunc cum cæteri fratres militariter educarētur, mater Elizabetha Regina Poloniæ indulgentius habuerat, & multis annis apud se tenuerat, & ille assuetus muliebri consortio, difficulter postea meliora suadentibus obsequi voluit. Anno quidem ætatis suæ decimonono Episcopus Cracouiensis, potissimum matre adnitente, renunciatus fuit. Huic Petrum Tomicium virum, doctum & piū, nuper è Bononiensi studio summam laudis & eruditionis opinione reuersum, Casimirus Rex adiunxerat, vt esset actionum studiorumque illius inspector & moderator: sed quamuis ille, seuera quadam Tomicij grauitate permoueretur, eoque veniente pocula quibus cum sodalibus euacuandis meliores horas impendere consueuerat, citò auferri iuberet; nihilò tamen melior factus in omnem, mox erupit licentiam: mors denique eius infamis fuit, quasi ex turpi infectæ lue venerea mulieris consuetudine contracto morbo accelerata esset. Crome-rus noster hoc elogio eum prosecutus est. Fridericus procera statura, aspectu decoro, ac dignitatis pleno, cæterum ingenio nullo, iners, ignauo otio, crapulæ & assiduis computationibus in fumo & sordibus cum gregalibus suis quibusdam marcescens, & ad extremum morbo Gallico confectus teste Mathia Miechouiensi medico. Hactenus ille. Et mirum est reliquos eius fratres omnes Regijs virtutibus excelluisse, vnum ex illis vitæ sanctitate, vt statim à morte inter Diuos referretur meruisse, hunc è contra sacris addictum paterno maternoque voto dicatum in meliorem

liorem frugem euadere non potuisse; sic vsu venit ijs
 qui non sua sed Parentum voluntate sacris functioni-
 bus admouentur, vt quasi auro Tholosano afflati pa-
 rum felices habeant successus. Quis nuper non indo-
 luit funesto Andreæ Cardinalis Batthorci Episcopi
 Varmienfis exitu? is quoque voluntate Patru Regis
 Stephani sumptâ togâ Sacerdotali primo Canonico-
 rum Regularium Sepulchri Domini Custodum Mic-
 chouien Præpositus renunciatus, & ad Cardinali-
 tiam dignitatem adiuncto Episcopatu Varmien pro-
 motus, Rege Stephano mortuo semper aliam vitæ su-
 scipiendæ rationem spectare videbatur, cumque
 iussu Clementis VIII Pontificis Maximi Germani-
 cus Malaspina Episcopus sancti Seueri eum sacro
 Diaconatus ordine & voto non amplius nubendi ob-
 strinxisset, tum quoque testatus est, se pænè inuitum
 eò adigi, & mox leuitate patruelis sui Sigismundi
 Transylvaniæ Principis à fœdere, quod cum Rudol-
 pho Cæsare icerat, temerè recedentis excitus, positâ
 Cardinalitiâ Regalem purpuram induit, sed Transyl-
 uaniam iussu Cæsaris Michaële Valacho cum exer-
 citu ingresso, fraude suorum proditus & occisus, do-
 cumentum grande post se reliquit, seriò rem Diuinam
 esse tractandam, nec ad leuis auræ opem statum Ec-
 clesiasticum deferendum. Verissimè enim Seruator
 noster, Nemo, inquit, manum mittens ad aratrum &
 respiciens retrò aptus est ad regnum cælorum. Ad
 extremum, vt hanc vocationis Diuinæ necessariam
 considerationem finiamus, certissimo statuendum
 est, eos qui statum Episcopalem affectant, vt dignita-
 tibus, honoribus, & opibus augeantur, à Deo non

74

Luc. 9 v. 26.

75

Quid inter
 vocatos à
 Deo & non
 vocatos ad
 Episcopatū,
 differat.

G

voca-

Luc. 3.

76
Pstrokonij
optima vi-
ta consue-
tudo.

vocari: eos autem qui vniuersalis Ecclesiæ utilita-
tem proximorumq; commodum, præcipuum susci-
piendæ tam sublimis functionis scopum sibi propo-
nunt, certos esse debere, se motu cælitus immisso agi,
& vrgeri. Diligenter tamen & his expendendæ &
supputandæ sunt (idque iuxta Domini consilium) sedendo rationes, an sumptus ad turrim altissimæ
perfectionis extruendam illis suffecturi sint. Sed iam
transitum ad ipsa functionis Episcopalis munia fa-
ciamus, dabitur autem veniam si longiori fessi sermo-
ne, reliquum hodiernæ diei tempus relaxationi animi
& virium concesserimus, cras si liberum nobis erit cæ-
tera exequemur. Moris erat Pstroconio parciore
sumpta cæna & aliquo pio sermone, cum nulla rema-
gis quàm verborum nè dicam obscænitare sed solu-
tioribus etiam iocis aures eius offenderentur, media
circiter hora impensa, mox peractis, quibus flexis in
terragenibus operam dabat, precibus, & ad trutinam
totius diei gestis stricto & accurato examine reuoca-
tis, veniaque à Domino petita, maturius cubitum se-
conferre; lectus non molli pluma stratus, sed culcitra
asperiori supposita, dormiturum excipiebat, ita & se-
miieiuno & durioribus stratis incubanti, parciore
quoque qui modo naturæ sufficeret somnus erat, &
si priori peracto somno expergisceretur totò corpore
in terram proiecto aliquantulum sacris precibus va-
cabat, somno interim si necessitas postulabat nonni-
hil indulgens, sed ita, ne ultra septem horas in lecto
hæreret. Tum quoq; matûrè è somno expergefactus,
vt aliàs semper facere solebat, nos accersiri iubet, ad
dicendum secum sacri officij nocturnas horas, qui-
bus

bis dictis cum iustum temporis spatium ad sanctissimi sacrificij celebrationem solitæ & piæ præparationi impendisset, nos sonitu campani æris signo dato adfuimus. Ille sacris operatus ut semper alias, iterum ad preces versus, tacitâ mentis consideratione expendebat, accepti beneficij magnitudinem, suauitate odorifera vini illius optimi perfusus, quod cælestis spon- sus dignum indicat dilectis suis ad potandum, & den- tibus eorum ad ruminandum, atque in secretum cubi- culum mentis suæ ingressus, præsentî Domino sup- plex suas & Ecclesiæ suæ necessitates eidem offere- bat. Denique sepulchri Domini memor, quod cum repositum in eo esset corpus Domini munitum fuisse, signatis lapidibus, appositosque custodes refert Eu- angelista, ipse custodiam Angelicam cordi suo appo- ni precabatur. His peractis progressus in publicum, cum paululum expectâisset, & interrogâisset, an esset a- liquis qui negotium haberet, qui suam opem & ope- ram posceret; cum constitisset neminem ad præsens adesse, iterum ad cubiculi sui vicinum Musæolum se- retulit, cæterisque exclusis, & nobis manere & sedere, iussis, hesternâ die intermissum sermonem tali exe- quutus est oratione.

Confusus hesternò die rem actam esse à me, quam initio proposueram non diffiteor, nec enim so- lum ea dixi, quæ de hac materia dicenda erant, quam- vis multò plura & alio fortassis ordine dici poterant, verum etiam cum pleraque occurrerent ab instituto dicendi genere non abhorrentia, ea quoque præter- mittenda esse non putavi: neque enim præceptis so- lum imbuendi estis, sed tantò magis exemplis, quæ

Quid one-
ris ritè or-
dinato Epi-
scopo in-
cumbat.

Joan. 21.

78

Quibus vir-
tutibus clat-
rere debe-
at.

Episcopus
Perfectione
Professus.

plerumque & infixam memoriæ hærent diutius, & ad omnes præclaras actiones summa cum laude susci-
piendas expeditum monstrant iter. Nunc propositi
mei memor, caput illud aggredior, in quo à nobis a-
getur de functionibus Episcopalibus, quæ Episcopo,
posteaquam cura animarum illi iam demandata est,
possessionemque Episcopatus ritè adiit, incumbunt.
In ea verò amplissima materia, non me penitus demie-
tam cò, vt singula quæque perenseam, dictaque
authoritate sacrorum Canonum confirmem; in ijs,
quæ omnibus apparent versabitur oratio mea. Si for-
te hæc ipsa accuratius & subtilius pertractata scire
volueritis, ad eos vos remitto, qui ingentibus vo-
luminibus, Praxes Episcopales vulgò inscriptas, edi-
tis, quidquid hac de re dici potuit complexi & exe-
cuti sunt. Ego verò illud vnum Seruatoris dictum,
ante oculos habens, quod posteaquam renuntiatus
sum Episcopus semper videtur insonare auribus me-
is, Pasce oves meas, in tam paucorum verborum con-
sideratione subsistam, & rudiori stylo Episcopum,
qui idem sit Senator, vobis depingere adnitar. Primò
tamen recensendæ mihi sunt virtutes, quibus Pasto-
rem animarum exornatum esse oporteat: cum enim is
ardui muneris functionem subiturus sit, & gregem
Dominicum per viam mandatorum Domini dedu-
cturus, errabit procul dubio & alios errare faciet, nisi
iter tam anceps & difficile, illi antea optimè notum
& sæpè tritum fuerit. Perfectionis statum proficetur
Episcopus, ad eum autem communi Theologorum
sententia tribus ascenditur gradibus, per vias quas
purgatiuam, illuminatiuam, & vnitiuam vocant,
dispo-

dispositis. Hanc Apostolus insinuare videtur illis
 verbis, Finis præcepti est charitas, de corde puro, &
 de conscientia bona, & fide non ficta. Amatur puri-
 tas animæ, & splendor bonorum operum, & fides ac
 fidelitas in coniungendo se Deo. & hinc profectam
 fuisse trinam illam Domini interrogationem amoris,
 vt Petrus cæterique futuri animarum piscatores in-
 telligerent, se debere esse eminentes in cordis parita-
 te, ab omni culpa & imperfectione liberos, quantum
 fragiles humanæ vires sinunt. Eosdem non eis tan-
 tum virtutibus quæ præceptis Diuinis comprehen-
 sæ sunt, nam sine his puritas animæ haberi non po-
 test, sed longè excellentioribus & heroicis operibus
 præditos esse oportet, quibus exculi & ornati perpe-
 tuam habeant cum cælesti sponso vñionem, qui pol-
 licetur se dilectos suos sibi sponsaturum in fide, in iu-
 stitia, in misericordia. Excellere autem dico Episco-
 pum debere, ac subditis suis perfectiorem esse, ea per-
 fectione, qua Magister discipulos, qua Pastor oves
 superat: quod sanctus Gregorius bonorum Pastorum
 idea verissima pulchrè his explicat verbis. Tantum
 debet actionem populi actio transcendere Præsulis,
 quantum distare solet à grege vita Pastoris: oportet
 namque vt metiri se sollicitè studeat, quanta tenendæ
 rectitudinis necessitate constringitur, sub cuius æsti-
 matione populus grex vocatur. Sit ergo necesse est co-
 gitatione mundus, actione præcipuus, discretus in si-
 lentio, utilis in verbo, singulis compassione proxi-
 mus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene a-
 gentibus per humilitatem socius, contra delinquen-
 tium vitia per zelum iustitiæ erectus, internorum

79
 Quam sub
 limem.

Osc. a. v. 30.

a. Pastor.
 cap. 14.

MONITA DE RECTE

Penē Apoc. 2.
gelicam.

80
Ad eā quos
modo ob-
ligati Epi-
scopi.

Mat. 5. 13.

Mat. 5.
13.

81
Rursū de per-
fectionis ty-
pus in legis
antiquæ
Pontificis
vestitu ad-
umbratus.

euram, in occupatione externorum non minuens, ex-
ternorum providentiam in internorum sollicitudine
non relinquens. Hæc est illa Angelica (Angelos e-
nim Dominus Episcopos in Apocalypsi appellat.)
perfectio, quam tantus vir Spiritus Sancti instinctu
descriptam nobis reliquit. Ac ut magis appareat Epi-
scopos ad hanc esse obstrictos perfectionem, ex ip-
siusmet Servatoris verbis eam colligamus, quibus sub-
limia illa beatitudinis consequendæ monita in per-
sonis eorum, quos in montem excelsū seductos in-
formabat, futuris quoque præscripsit Pastoribus;
voluit enim eos esse pauperes Spiritu, mites, esurien-
tes & sitientes iustitiam, lugentes eius defectum,
misericordes, mundos corde, pacificos, & patientes
persecutionem propter iustitiam. Eandem Pastorum
perfectionem ad tres gradus superius notatos redu-
ctam ijs expressit similitudinibus. Vos, inquit, estis
sal terræ. Ad quid? nisi ut corrupta putredine &
tabo diffuentia vulnera admoto hoc salutare condie-
mento siccant, purgent & sanent: Vos estis lux mun-
di, ut & ipsi luceant, & alios splendere faciant: vos
estis Ciuitas supra montem posita, in qua tota perfe-
ctio & illa cum Deo vnio comprehenditur, quam
olim in veste poderis totius orbis imagine sculpta
referebat summus Israelitici populi Sacerdos. Et
quoniam vestimentorum Sacerdotallum, quibus ut
antea ex Diuo Chrysostomo annotauimus, sanctitas
Sacerdotij nouæ legis designabatur facta est mentio,
inspiciamus tam pretiosi ornamenti Diuinum opus,
in quo duo considerata veniunt, alterum est pre-
tiosissimum & electissimum stamen, byssus retorta,
hya-

hyacinthus, purpura, coccus bis tinctus, fila aurea, alterum pretiosi lapides in varios distincti ordines, nam in ipso pectoris cooperimento erant duodecim lapides in quatuor ordines distributi, tres in singulis inclusi auro, & in eis sculpta erant nomina filiorum Israel, in singulis lapidibus nomina singulorum per duodecim tribus. Erant & alij duo lapides magni pretij auro inclusi, quorum alter dextro, alter sinistro humero ita erat affixus, vt in illo quidem sex natu maiorum filiorum Israel nomina, in isto totidem iuniorum essent expressa. Huius tam pretiosi ornatus cum consecramur peculiari precatione fit mentio his verbis, Vt quidquid illa velamina in fulgore auri, in nitore gemmarum, & in multimodi operis varietate signabant, hoc in eius (videlicet qui consecratur) moribus actibusque clarescat. Splendere in Episcopis debet ex intellectu & sententia sancti Gregorij byssus retorta, puritas scilicet conscientiae, adhibita mortificatione earum rerum quae possent eam aliqua culpae macula inficere: Hyacinthus intentio caelestis spectans, terrena contemnens: Purpura Regum indumentum asperius quidem vt patientiam designet, dominium tamen ac robur ad molestias magno animo ferendas praebeat: Coccus bis tinctus charitatis Dei proximique amore eiusdem penè coloris notatus: Aurea fila ad contemplationem sapientiae caelestis referuntur. Iam in lapidibus singulis singulas vt percenseamus notatas virtutes, longioris sermonis tela esset texenda. Sed ipsum exemplar perfectionis Iesum Pontificem

in Ara

82

83

In Pontifice
Iesu
Christo crucifixo magis expressus.

MONITA DE RECTE

1. Cor. 1.
P. 26.

in Aiacis sacris operantem aspicere suffecerit: ornatus eius nuditas & paupertas: si carnis oculis credere & decipi velimus, Iudæis scandalum, gentibus stultitia; sed credentibus in pectus ornatum rationali, ornamento lapidibusque pretiosis distincto. Sardius imprimis splendet, qui coloris est ignei terretque ferax, est feruens zelus, qui instar ignis contendit omnia vitia adeo strenue comburere, ut terreat peccatores & ipsos peccatorum auctores Dæmones: Topazius à Plinio omnium lapidum pretiosissimus existimatus, incensus Dei & proximi amor & ipsemet charitatis actus, ex quo oritur zelus omnium virtutum præstantissimus: Smaragdus viridi eoque excellenti colore spem designans futurorum bonorum: Carbunculus noctis discutens tenebras & circumstantes illuminans: Saphyrus cælesti splendidus colore, quo tamen nouæ legis Nazaræi pulchriores esse debent: Iaspis solidus & fortis ad columnas muri cælestis extruendas idoneus, qui que phantasmata depellendi, id est, falsas de fide opiniones euellendi, habet vim. In tertio ordine Lygurius siue Lynacrius, huic cum Lynceis vrinâ congelata sit origo, humilitatem significet, conuenit: hæc enim licet pretiosa sit, oritur tamen ex consideratione propriæ vilitatis, quæ vix nisi Lynceis oculis qui non falluntur, nec falsa tumoris imagine seducuntur, videri & agnosci potest; non libenter enim audimus, Pulvis es & in puluerem reuerteris. Achates sua nigredine pænitentiam designans, aliquibus tamen qui ei insunt circulis albis candorem indulgentiæ præferebat. Chrysolitus velut aurum perlucidum similis colori marino, paupertas spiri-

Spiritus & contemptus rerum omnium, cum generosa quadam animi magnitudine; talis erat Angelus quem Daniel vidit, cuius corpus erat quasi Chrysolitus, Onychinus cuius color & figura vngui adfinis est, nisi quod eximio candore niteat, quo castitas rectè designatur. Berillus colorem habens inflammatum ad instar aquæ, in qua sol suos reflectit radios, virtutis temperantiæ & abstinentiæ symbolum. Hæc sunt intimi Pontificis nostri pectoris ornamenta: en exemplar monstratum in monte Caluariæ, ad illud se conforment omnes Episcopi, & insuper utrique humero, Dei proximi que charitatis geminas imponant gemmas margariti inæstimabilis. Paucis hæc ego vobis ex Ethymologicis Isidori libris; si tamen maturius & exactius ea expendere volueritis, vberiores inde thesauros vobis haurire licebit. Sed fortassis licebit nobis non solum splendorem vestitus Pontificalis tot collucentibus lapidibus illustrati, sed onus etiam eorundem lapidum considerare, qui tanto pondere gestantem premunt, ut quamvis Gygas sit, gemere cum oporteat. Magnæ & Gyganteæ magnitudinis fuit mulier illa, quæ Lunam habebat sub pedibus suis, & sole erat amicta, atque ipso capite, stellas contingebat, nihilominus gemebat & clamabat parturiens, & cruciabatur ut pareret: Nempe quia Draco nefarius hianti ore partum eius deuoraturus in conspectu erat. Gygas erat sanctus Paulus, qui tamen iterum Galatas parturiens, se doloribus partus cruciari testatur. Ille denique Gygas qui exaltauit ad currendam viam, cuius à summo cælo egressus, qui perditam primo, mox repertam ouem hu-

Dan. 10.
v. 6.

84
Muneris Episcopalis
splendidū
onus amplius ex-
penditur,

Apoc. 6. 12.

Gal. 4. v. 14.
Psal. 18. v. 6.

Luc. 15. v. 6
& 9.

85
Quam gra-
ue sit & pe-
riculosum,
etiam exē-
plis illud
fugientium
common-
stratur.

Num. c. vi.

In Reg.
Mon. cap.
15. Tom. 4°

meris referens tanti oneris pondere, & in horto sanguineum sudat sudorem, & crucis grauatus magnitudine succumbit in via, licet alias cæli terræque Principatum suis sustineat humeris. Summa dignitas est pretiosis auro insertis fulgere lapidibus, quales sunt animæ Christi sanguine redemptæ, sed si thesaurum istum vasis fictilibus inclusum expenderis rem magni periculi esse cognosces & Aetnâ grauius hoc onus esse fateberis. Audiamus Moysen virum mitem, virum populum illum amantem, virum Diuini honoris zelo ardentem: hic tamen tantus Gygas, vt sub pondere, quod ex cura salutis animarum illi incumberebat gemit, & penè sui oblitus vociferatur, Cur, inquit, afflixisti seruum tuum & cur imposuisti pondus vniuersi populi super me? nunquid ego concepi omnem, hanc multitudinem vel genui eam, vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum, & defer in terram pro qua iurasti Patribus eorum. Non possum sustinere omnem hunc populum quia grauis est mihi, sin aliter tibi videtur, obsecro vt interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Sic ille, sic reliqui qui tanto pondere vel inuiti humeros supponebant, vel quantum poterant in abditas etiam se condendo speluncas, onus Angelicis etiam humeris formidabile fugiebant: vt ille de quo scribitur, cum electione legitima Episcopatus illi delatus esset, illeque periculum expensum Abbatem virum sanctum & Prophetiæ spiritu prædictum, acceptandusne esset Episcopatus consulisset, iussus ab Abbate altum quoddam tectum, quadratum tamen & planum nec ullis septum repagulis

pagulis conscendere, & in eo posito corpore volutari, cumque id faceret, & margini proximus cessaret. perge, inquit Abbas, semel & iterum voluere, non audeo amplius, respondit ille, nam proximus præcipitio sum. Deductum inde mox cum in humili & patienti loco idem facere iussisset, illeque citra periculum longius se volutasset; Vade, inquit, Abbas & in acceptando Episcopatu vtriusque loci discrimen ante oculos habeas: ita ille repudiato Episcopatu deinceps vita functus apparuisse dicitur, & narrasse se, si Episcopus factus fuisset perituum fuisse. Neque ad terrendos vos hæc dico, sed ut admoneam cautè nimium & cum timore ac tremore ad hoc onus acceptandum vnumquemque accedere debere. Sed iam acceptato onere Pastoralis, quid potissimum hoc onere contineatur videamus. Et imprimis potestas & iurisdictio amplissima: Sunt enim Episcopi in cætu Presbyterorum, ut Principes, decernuntque, & leges ferunt suo arbitratu, maximè in Concilijs generalibus, ut ex illo Calcedonensis Concilij edicto probatur, Foras superflui, Concilium Episcoporum est: & Concilij Basilien. decreta, idcirco vim suam non tenuerunt, quòd in eo admitterentur simplices Presbyteri ad decidendas fidei causas, & plures essent Episcopis. De Abbatibus secus fortassis existimandum est, nam in Concilio Tridentino cum ei præsedisse C C L V Patres dicantur, nequaquam is numerus conficeretur, nisi & Abbates & Ordinum & religiosorum præfides computarentur. Sed hac de re aliorum sit iudicium. Habet præterea Episcopus thronum vel solium in Ecclesia altius eleuatum,

86
Episcoporum
potestas &
prærogatiua.

87

H 2

supre.

supremæ dignitatis signum, olim ante Cardinales Presbyteros & Diaconos locum in Concilijs generalibus habebant. Habet item Episcopus potestatem ordinis & iurisdictionis. Ordinis ad conficiendum Chrisma, & alia Sacra olea, ad conferendos omnes sacros Ecclesiasticos ordines, ad Ecclesias, altaria, virgines consecrandas, polluta cæmeteria & templa reconcilianda, Sacramentum Confirmationis conferendum, ad actuale Clericorum depositionem, & his similia. Neque enim omnia explicare nostri est instituti, vti nec iurisdictionis terminos oratione nostra exequi necesse est, multis enim & pænè infinitis numeris ea constat: neq; enim Ecclesiasticæ solum, causæ Episcopi iudicio subijciuntur, sed quidquid ad rationem curandæ salutis pertinet, etiam si extra territorium fôri Ecclesiastici esse videatur, huc reuocandum est, ita sacræ, ita profanæ leges voluerunt, hoc pij & optimi Principes sanxerunt. Reuoluite non amplissimos Imperialium modò legum Codices, sed statuta nostra, plasque maiorum nostrorum sanctiones, reperietis, quantum Principes, quantum maiores nostri permiserint Episcopis, quibus olim spirituales gladium stringentibus, cæteræ omnes iurisdictiones parebant, ac iussa exquebantur. Hoc primùm seculo ac pænè nostra memoria impietas extorsit hunc mucronem salutis è nostris manibus. Videlicet pessimè habebat Diabolum esse in hoc Regno, qui summa cum potestate, & ex nobili, vt Iurisconsultorum verbo vtat, officio, Hæreses, blasphemias, adulteria, veneficia, incantationes, incæstus, periuria, & id genus infernalium monstra, quæ nunc impunè perpetrantur,

88
Impietas
seu tempo-
rum iniqui-
tas plurimū
de libera a-
gendi po-
testate Epi-
scopis de-
rogauit.

eur, punirent. Libertasà plerisque prætenditur, cui
 scilicet graue erat potestati sacræ submittere caput,
 cum Principes Christiani optimi quique ea corrip
 & puniri ab Episcopis voluerint, soli ij, quibus pie
 tas non erat cordi, iussa & monita eorum respuerint.
 Nec ad externa vos vocabo, domesticis contenti eri
 mus. Boleslaus, cui res præclare gestæ Audacis no
 men pepererunt, à sancto Stanislao Episcopo Cra
 couienſi monitus, vt eius dicta spreuerit, vt iracunar
 ferit, vt sanctum Pontificem parricidiali cæde &
 morte sustulerit, notum est orbi vniuerso. At Vla
 dislaus Iagello Neophytus licet, cum Gnesnæ ob pi
 gnoratas ab eo facultates adscriptitiorum Ecclesiæ,
 Nicolaus Strosberg Archiepiscopi in spiritualibus
 Vicarius, sacris Ciuitati, in qua Rex morabatur, in
 terdixisset, non modò æquo animo id tulit, verum,
 etiam res interceptas restituit. Acres item illæ Zbig
 nei Cardinalis expostulationes in senatu factæ, & si
 non nihil molestæ eidem Regi fuerunt, tantum tamen
 abfuit, vt eas vlcisceretur, vt etiam moriens, & mune
 re quod carissimum habebat, Zbigneum cohonestâ
 rit, & obiurgatorē suorum criminum, eundem liberis
 suis supremæ vountatis suæ declaratione, tutorem
 constituerit. Sic fecerunt reliqui omnes, vt Theodo
 sius reprehensus ab Ambrosio, & ab ingressu Eccle
 siæ ob cædem Theſſalonicæ factam prohibitus, non
 erubuerit posterni coram Episcopo, supplex veniam
 & pœnam ad expiandum delictum, vt sibi impone
 retur, petere. Noster quoque Casimirus iij huius no
 stri Regis Sigismundi proauus, post illam ad Choy
 niciam infelicem pugnam cum passim carperetur,

H 3

qua:

89

Eximia Epi
 scoporum
 Libertas in
 castigandis
 principum
 delictis.
 Grata Vla
 dislao Iag
 elloni.

Theodosio
 Imp.

90

Casimiro
 III Regi
 Poloniæ,

MONITA DE RECTE

quasi ob eius minus æquum Imperium pauperumque
 exactionibus militaribus oppressionem ea clades ac-
 cepta esset, idque Deus cuidam Sandivogio Theo-
 dogo Canonico Gnesnensi viro pio & religioso ma-
 nifestasset, iussissetque ut Regem adiret, ille cælesti-
 bus parens monitis, impetravit à Rege ut exclusis
 arbitris cum eo agere posset. Ibi iussu Rege ut sur-
 geret, & stans mandata Dei audiret, magna Dei be-
 neficia & ipsius ingratitudinem peccataque expo-
 brauit, & ni mutaret mentem grauiora comminatus
 est; æquo animo ferente Rege acerbiorum admo-
 nitionem melioraque de se pollicente. Et quoniam no-
 strorum Regum facta est mentio. Carnouius quoque;
 cum adhuc esset Episcopus Vladislaviensis, cumque
 spargeretur Sigismundum Augustum Regem in pro-
 ximis quæ tum futura erant Comitibus, nescio quid in
 fauorem hereticorum decreturum, & suam quoque
 sententiam de religione explicaturum, exarsit zelo
 tuendæ religionis Catholicæ. Regemque acrioribus
 literis & hoc nomine, ac item quod eius libidines
 magno subditis essent scandalo accusauit. Quid
 REX? sua manu Episcopo rescripsit, obiurgatio-
 nem Episcopalem sibi gratam esse, eamque perinde
 accipere ac si paterna voce moneretur, religionis ne-
 gotium se attingere nolle, præsentem vitæ suæ sta-
 tum sibi vel maximè displicere, & daturum operam
 ut iuuante Deo deinceps secundiori fama reliquum
 vitæ transigeret. Libenter & hoc exemplum supe-
 rioribus adieci, quod non modo ad Sigismundi Au-
 gusti Regis, sed ad Carnouij quoque mei laudem
 spectat. Vtilis semper erat & Regibus & Regni libertas
 Epi-

91
 Sigismun-
 do Augu-
 sto,

92

Episcoporum, cum ij non ad adulationem composi-
to sermone, non vt principis animum irritarent, vel
odium illi conciliarent, sed vel priuatim semotis ar-
bitris agerent, vel publicè etiam ne quid cum detri-
mento Reipublicæ fieret obliterent. Feruentior
hac in re & acrior fuit Ioannes Lubranski Episcopus
Posnaniensis meus, vt scitis, Proauunculus, nam
cum ordines Regni à Sigismundo Primo vehemen-
tius vrgerent, vt vestigal quod à mercibus quæ in
Regnum inducuntur & hinc educuntur Reipublicæ
condonaret, Rexque renitens & penè iratus capulo
ensis manu admota sibi id eripi non siturum osten-
disset; enim verò surgens è sella Senatoria Lubran-
scius & fenestram, ex qua incircumiectam arcem
prospectus patebat, effringere conatus, magna vo-
ce vim à Rege Senatui fieri inclamat, Rex mode-
stior & intemperie Episcopi penè in risum solutus,
sedete, inquit, Domine Episcope, sit pax rebus, vis
procul aberit. Sed hunc vitæ suæ sanctitas & exi-
stimatio qua æuum illud illustrauit mugnum & po-
steritati memorabilem fecerunt. Illud verò præcla-
rum & sacro ordine dignum Episcoporum Poloniae
factum. Casimirus, cui cognomen Magni non tam
Regiæ virtutes, quam procera corporis statura pepe-
rerat, otiosis libidinib' magis quam bello apius, turpi
transactione coactis Vladislauæ Comitissæ Anno
1343. totius Pomeraniæ possessione Cruciferis cesse-
rat, eque Sigillo Regni titulum quoq; eius Prouinciæ
eraserat, oblitus Patrem suum Vladislaum Locti-
cum testamento cauisse, filijq; & Procerū Regni fidē
iuramento obstrinxisse, ne vnquam patrimonio suo

Sigismun-
do Primo.

93
Factum ex-
cellens Epi-
scoporu Po-
loniæ in
Senatu,

terra Pomeraniæ cederent, ablataſque & auulſas per fraudem à Cruciferis Regni Prouincias, armis vt vindicarent. Sed tum Vladislauæ, & poſt Caſiſiæ, vbi diplomata conſecta ſunt, nemo Regi obſiſtere, auſus, non Senatores, non Duces Maſouiæ, ſoli Epiſcopi dedecus tantum abominati, Regi nequidquam frementi obnuntiârunt: datoque publicè ſcripto & diſſenſu ſuo manifeſto, totum turpis tranſactionis negotium inſectum reddiderunt. Quæ res tum fortaiſſis parui momenti videbatur eſſe, ſed deinceps maioribus noſtris ad recuperandam eam Prouinciã armis & iure adſpirantibus, magno adiumento fuit ea Epiſcoporum renitentia & conteſtatus diſſenſus, ad oſtendendam & comprobandam cauſæ & iuris quo Reſpublica nitebatur, æquitatem. Extat nunc quoq; in Archiuij Cracouienſis ſcrinio hæc ipſa cõteſtatio à ſolis tantũ ſubſcripta & ſignata Epiſcopis, nam cæteros Senatores metu Regiæ offenſæ ne hiſcere quidẽ auſos fuiſſe, credibile eſt. Et hæc quidme occasione per vim creptæ Eccleſiaſticæ iuriſdictionis hic à me dicta ſunt, quæ alio loco cõmodius dici poterant.

94

Diuino iure
revidetur
teneri Epi-
ſcopus ad
Reſiſtentiã,
vt patet ex
multis S.
Scripturæ
locis.
Prouerb. 6,
27.

Quæri quoque ſolet humanõne tantum an Diuino iure, Epiſcopus ſemper in Dioceſi ſua eſſe, & per ſe munus Paſtorale obire teneatur. & hanc poſtერიorem tutiorem, eſſe ſententiã communis Theologorum opinio meritò exiſtimat. Sic olim Deus in veteri Teſtamento Aaroni cuiſque filijs præcepit, Excubate in cuſtodia Sanctuarij & in miniſterio, altaris, ne oriatur indignatio, ſuper filios Iſrael. Et alibi ſcriptum legimus, Agnoſce vultum pecoris tui, & greges tuos conſidera. Hinc illa Dei apud Eze.

Ezechielem cap 34. expostulatio. Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in vniuerso colle excelso, & super omnem faciem terræ dispersi sunt, & non erat qui requireret. Illud verò ipsum terribile, quod Dominus per Zachariam minatur negligentibus Pastoribus, deferentibusque gregem suum. Sume tibi, inquit, vasa Pastoris stulti, quia ecce ego suscitabo Pastorem, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & carnes pinguium comedet. O Pastor & idolum, derelinquens gregem suum, gladius super brachium eius & super oculum dextrum eius. Quid enim aliud est Episcopus tiara & baculo ornatus, si non fungitur suo munere, nisi idolum quoddam, cui sine vlla causa, nisi quod extrinsecè niteat, honor exhibetur? Denique Pastoris nomine non dignatur eum Dominus, qui lupo viso fugit, tantò minuseum qui nullo metu nullaque de causa gregis sui custodiam deserit, nam & hic merus est, mercenarius, cum pastoris sit, officium proprias oues vocare nomine suo, educere eas ad pascua, illisque ducatum præbere. Causam autem cur tam accurata diligentia opus sit explicat, sanctus Paulus Actor. 20. Attendite, inquit, vobis & vniuerso gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Grande Christi gregis pretium est sanguis ex eius fuso corpore, ex eo si quid Pastoris socordia perierit, meritò Dominus ipsius quoque sanguinem in vltionem tanti detrimenti reposect. Nec tamen ego adeo strictam rationem residentiæ ab Episcopis nostris exegerim, vt si interdum Reipublicæ

Prouerb. 6.
27.

Zachar. ii.

Ioan. 10.
v. 12.

Actor. 20.

95
Episcopi
non reside-
tes non o-

minuō da-
minandi in
Polonia.

Residere
parum est
nisi munus
Episcopi v-
na exercea-
tur,

Cap. fin. de
rescript.
n. 6.

96
Rationibus
ostenditur
Episcopos
ad Residen-
tiam te-
neri,

causa à Diocesi abfuerint, illos continuo damnandos censeam. Comitum Regni obeunda illis sunt, sæpè ad Aulam veniendum, interdum grauis aliqua legatio nomine Regis & Reipublicæ obeunda, sed hæc omnia cum Ecclesiæ ipsius mercausa fiant, nec alio fine ab Episcopis suscipiantur: perinde est atque præfentes essent in suis Ecclesijs. Sed neque ij qui resident eo ipso existiment suo muneri à se satisfieri. Residentia enim vsus & exercitium ministerii in se comprehendit, nec enim ad nudum nomen demonstrandum Episcopi dicuntur, sed ad actiones illorum muneri incumbentes strenuo obeundas. vnde Seruator noster non dixit Petro sis Pontifex, sed pascues meas; & qui vocatur ad Episcopatum non ad Principatum vocatur, sed ad seruitutem totius Ecclesiæ, & propter officium datur beneficium. Ita quoque cap. Quia nonnulli. De Clerico non residente. Alexander III. in Concilio Lateranensi decreuit. His tantum dandum esse beneficium qui residere in loco, & curam animarum per se ipsos exercere possint. Recteque concluditur ad residentiam duo copulatiue requiri alterum vt is qui beneficium habet in eo resideat, alterum vt Ecclesiæ in suo ordine inseruiat. Ad eiusmodi residentiam Episcopos obligari satis luculentis sacræ scripturæ testimoniis docuimus, id & ratio ipsa suadet. Est enim Episcopus sponsus Ecclesiæ, is autem diuina humanaque lege pactis matrimonialibus tenetur cohabitare coniugi suæ, vream totamque familiam suam gubernare possit, ne ex diuturna absentia eueniat, vt illa fidem frangat, ad instar illius mulieris quam Salomon refert, iuuenem inescam

sum

tum blandimentis meretriciis ad suos illexisse complexus, hoc adiecto suæ nequitiae prætextu. Non est Prouerb. 6.
cap. 7. vir in domo sua, abiit viâ longissimâ, sacculum pecunie secum tulit, in die plenæ lunæ reuersurus est. Ita vicissim euenit, vt per absentiam Episcopi plura spiritualia admittantur adulteria, quæ præsentē Pastore euitari potuissent. Est item Episcopus Ecclesiæ nauis gubernator, quæ cum semper procellosis iactetur fluctibus, ne puncto temporis à regimine illius abesse licebit. Sic olim Noë arcam ingressus semper in ea Gen. 8. v. 16, mansit, & quamuis cessasse diluuium, aquas siccatas esse euidentibus experimentis didicisset, non antegredi voluit, quam Dei voce vt egrederetur monitus esset. Est Episcopus Dux exercitus spiritualis semper in acie existens, hunc instruere, hunc ordinare debet, idem belli signum dare, primusque in acie stare & hostilem impetum, sustinere tenetur. Alioquin vbi non est gubernator (ait Salomon) populus corruet. Horrendum est exemplum quod scriptura refert. Prouerb.
c. 14. Moyse à Deo euocatus vt legem acciperet, & per aliquot dies isthic moratus satis prouidisse videbatur populo Dei ne per suam absentiam aliquid pateretur. namque suas partes demandauerat duobus quibus maximè fidebat, & quorum exploratam habebat industriam, Aaroni fratri suo, & Hur. Sed populus pertæsus, ob diuturnam absentiam sui Ducis, noua consilia agitare cepit. Petierunt, inquit, ab Aaron vt faceret ipsis Deos, qui eos præcederent. Resistere poterat sacrilegæ cupiditati, sed veritus ne vitæ subiret periculum, petiit ab eis in aures aureas, Exod. 32. quas cum accepisset, fecit ex eis vitulum conflatilem,

97

Quibus ex
causis pos-
sint à sua
Ecclesia ab-
esse.
Sess. 6. de
Reform. c.
1 & sess. 23.
c. 1.

98

Residentis
Episcopi
quæ mu-
nia.

Heb. 4. v. 3.
Heb. 5. v. 1.

Sacris quo-
tidie ope-
rari vel in-
teresse.

quem omnes adorauerunt. Tam brevis igitur tam iu-
tra absentia Pastoris, tanti lapsus occasionem gregi
præbuit. Et quis est qui meliora sibi polliceatur, si
Episcopatum deseruerit? Sed quia interdum abesse,
oportebit, illud saltem seruetur, vt nisi ex ijs causis
quas Concilium Tridentinum expressit à Dioecesi
nostra abeamus. Abire autem licebit si Christiana
charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, euident
Ecclesiæ vel Republicæ utilitas impulerit, idque,
sciente & consentiente summo Pontifice, ea adhibi-
ta cautela, ne quid per absentiam Pastoris oues de-
trimenti accipiant, & si non meliores at saltem feli-
ciores quam olim Moysis fuerunt, curæ Pastoralis
Vicarij relinquuntur. Cæterum huius functionis quæ
in præsentia Episcopi consistit munia potissimum,
consistere videntur in sanctissimis sacrificijs quoti-
die offerendis, in prædicatione verbi Dei, ac in fre-
quentià sacris Canonibus præscripta totius Dioeces-
is visitatione. Omnis Pontifex, inquit Apostolus ad
offerendum munera & hostias constituitur; Et alibi.
Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro ho-
minibus constituitur; vt offerat dona & sacrificia
pro peccatis. Missam igitur quia intimè Deo con-
iungimur, quotidiè Episcopus legitime non impedi-
tus celebret, luminis illustrationem non sibi tantum
deposcens, sed etiam pro grege sibi subiecto preces
fundens pio gemitu, & religiosa supplicatione Deū
exorans, vt ablatis peccatorum nubibus rorem suæ
diuinæ gratiæ & misericordiæ in agrum Ecclesiæ suæ
effundat. Et ob eam causam domi capellam magni-
ficè extructam habeat, vbi quotidiè missam vel cele-
bret

bret vel andiat. Idem autem solennioribus diebus publice in Ecclesia faciat. Concionandi munus adeo olim Episcopis familiare fuit, ut solis id competere videretur. E nostris Episcopis duo quod sciam supersunt, qui non erubescunt Euangelium, Carnouius meus, & Ioannes Demetrius Solikowski, ambo & Archiepiscopi, ambo pii, eruditi, & cæteris ad imitationem propositi Sequor ego, & sequi adnitar quantum Dominus facultatis indulerit, cum natura denegasse videatur. illam Diuinam Eloquentiæ vim, nec hætenus accesserit exercitatio quam vobis diligentissime commendo. De visitanda Diocesi commissioq; curæ Episcopali grege vniuerso lustrando exactas accuratasq; regulas sacri Canones nobis proposuerunt, atque adeo eius functionis curam & executionem Episcopis demandarunt, ut si omnes Pastoralis muneris rationes expendere voluerimus, potissimum visitandæ totius Diocesis functionem & à sacris Canonibus iussam esse, & ad officium Episcopi pertinere reperiemus, adeo ut ipsamet residentia nullius frugis censeatur, nisi omnis nostra occupatio visitationi præcipue deferuiat. ac cætera quidem alieni ministerij auxilio nonnunquam licebit exequi, vicariaque demandata functione partem oneris in idoneos transferre sacri operis cooperatores: ut lustrare Diocesim singularum Ecclesiarum, explorare statum, inquirere in vitam moresque quarumcunque personarum, vitia extirpare, plantare virtutes, nosse faciem ouium suarum, adeo proprium munus Episcopi est, ut per alium vix ac ne vix quidem rectè & tuto expediri possit. Cuius quidem visitationis ex

99
Concios
nari.

100
Visitare
Diocesim.

101
Visitatio
nis Etym.

sacris literis duplicem significationem colligimus.
 nam & vindictam quandam pœnæque committæ
 exactiorem denotat, ut illud Exod. 20. visitans ini-
 quitates Patrum in filios usque in tertiam & quar-
 tam generationem; & pacis salutisque allatæ indi-
 cium est, sic Psalm. 58. Intende ad visitandas omnes
 gentes & Psalm. 105. visita nos in salutaris tuo, & in
 Cantico Zachariæ. Visitavit nos oriens ex alto. v-
 erumque visitantis munus, qui & salutare medicina:
 lesque animi morbis infligit pœnas, & aduentu suo
 lætificat corda subditorum, quos fideles & muneri
 suo intentos reperit. Complectitur, ut visitatio non
 ineptè definiri possit; Inquisitio Visitatoris circa re-
 gimen locorum, & vitam personarum quæ visitan-
 tur, ad sanam doctrinam pulsas hæresibus inducen-
 dam, bonos mores tuendos, malos corrigendos. Sa-
 crum Concilium Tridentinum voluit, ut singulis
 quibusque biennijs Episcopi suas visitarent Dio-
 ceses. Id quidem ijs locis in quibus arctiores sunt
 diocesium termini commodè fieri potest, nostræ in
 Polonia iurisdictiones ita latè patent, ut toto bieu-
 nio vix si singulas Ecclesias adire, nedum exactè
 visitare volueris circumiri possint, his alias adde-
 functiones Senatorias, amicorum officia, itinerum
 difficultates, valetudinis discrimina, aliaque impe-
 dimenta. Et hinc vel maximè apparet quantum
 onus & quam periculosa functionem Episcopi
 in Polonia, & fortassis in Germania, sustineant,
 quibus adeò non est expedita ratio muneris sui,
 quique etiam si summo conatu nitantur, id tamen
 ad quod se obligatos & obstrictos esse norunt exe-
 qui

102
 Scilicet.
 cap. 3.
 Biennio
 quous vi-
 sitandæ Ec-
 clesiæ, sed
 non in Po-
 lonia ob-
 amplissi-
 mas Dio-
 ceses.

quin non possunt; quæ res plerosque deterruit, ut ne auderent quidem munus visitationis per se aggre-
di. At Hieronymus Rozdrazeuius Vladislau-
uensis nequaquam suæ Diœcesis amplitudi-
dine deterreri potuit, quin id munus in persona
sua feliciter & cum laude exequeretur. Ad eius
exemplum præclare se conformat Albertus Ba-
ranouius Episcopus Plocensis, cuius tamen rigi-
diores animaduersiones & exacta quædam cen-
sura morum non omnibus probatur, nempe
in aula Regia educatus, & qui nunquam antea vi-
dit alios hoc munus obeuntes suis nititur experi-
mentis. Sed cæteris omnibus palmam huius laudis
præripuit Georgius Cardinalis Raduilius Epi-
scopus Cracouiensis; non ille Ducum, è qui-
bus genus duxit, fumosis tumebat imaginibus, sed
veluti quoddam eximie humanitatis speculum sui
semper similis, & cunctis amabilis vixit, nulla
vnquam labenotatus, singularis vitæ ad numeros
optimi Episcopi compositæ laude sanctitatis con-
spiciuus. Tenerioris erat & educationis, & valetu-
dinis, sed ista corporis imbecillitas, animo eius zelo
Diuini amoris & salutis humanæ flagranti impedi-
mento non fuit, quin grauissimos quosque labores
in perlustranda & recensenda, vniuersa Craco-
uensi Diœcesi susciperet, idque adeò secundo euen-
tu, ut nouam quandam lucem sparsis per omnia
loca latè parentis Diœcesis singularibus sancti-
tatis vestigijs intulisse videatur. Monasteria ho-
minum vtriusque sexus, quæ olim fædo vitiorum
cænosatebāt repurgata, & pristino nitore ad normam
suo-

103

Strenui sua-
rum Eccle-
siarum vi-
sitatores in
Polonia.

suorum institutorum restituta, clerum officij sui penè oblitum, formatum melioribus præceptis, & iam accuratius muneri suo incumbentem cernimus. tantum præstitit vnus Episcopi diligens & exacta sollicitudo: quem vtinam cæteri imitari vellent. ego sanè in hoc ipso primo meo ad Episcopatum ingressu hoc cogito, hoc molior, vt primo quoque tempore visitationis munus aggrediar, neque ante finem huic labori imponam, quam tota lustrata Diocesi, & oues meæ me cognoscant, & ego vicissim explorato illarum statu, de nomine & facie eas agnoscam. iamque & tempus & itinera ita partior, vt si non omnia Diocesi loca primo anno adeam, sequenti deinceps anno captum hoc munus visitationis expediam. In ea functione obeunda illud ante omnia curæ esse debet. Episcopo, vt se familiamque suam & totum comitatum ita exhibeat ita conformet, ne quid scandali aut offensionis ex illo illiusque comitatu in quenquam deriuetur: tum vel potissimum omnibus virtutibus elucere studeat, vt quacunque iter fecerit, quæ loca adierit, vbi que impressa relinquat sanctitatis vestigia: omnes modestiam, sobrietatem, temperantiam, humanitatemque suspiciant & admirentur, in vestitu decorum seruet, nec tam in eo exquisitam elegantiam, quam statui suo conuenientem dignitatem confectetur: à comestationibus & exquisitioribus ferculis omninò abstineat. quotiescunque hospitium vel ædes alicuius nobilioris viri (neque enim putarem ab hoc etiam visitationis genere abhorrendum esse) ingressus fuerit, meminerit se eo fine ingressum esse, vt sale purificante vlcera & vulnera færentia.

exsic-

104
Quid præ
oculis hab
endum in
visitation
ibus,

exsiccat, lumineque sanctæ conuersationis inferna-
 lium tenebrarum caliginem discutiat; sermo eius sit
 verecundus, ac purus, & non nisi de rebus diuinis,
 interrogationes nec curiosæ, nec temerariæ, respon-
 siones deliberatæ, & maturi iudicii testes, omnis de-
 niq̃ue eius occupatio in suscepta functione versetur.
 Sed ne videar me vos velle meis informare verbis,
 adiiciam, grauissimum Concilij Tridentini decre-
 tum. Quapropter exemplo Patrum nostrorum in
 Concilio Carthaginensi, non solum iubet (sancta Syno-
 dus) vt Episcopi modesta suppellectili & mensa ac
 frugali victu contenti sint, verum etiam in reliquo
 vitæ genere ac tota eius domo caueant, ne quid ap-
 pareat quod à sancto hoc instituto sit alienum,
 quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanita-
 tum contemptum præferat. Omnino verò eis inter-
 dicit, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos fami-
 liaresque suos augere studeant, cum & Apostolo-
 rum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ
 Dei sunt, consanguineis Episcopi donent, sed si pau-
 peres sint, ijs vt pauperibus distribuunt, eas autem
 non distrahant, nec dissipent illorum causa. Imò
 quàm maximè potest eos sancta Synodus monet,
 vt omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, pro-
 pinquosque carnis affectum, vnde multorum malo-
 rum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant.
 Hastenus decretum Concilij. Et licet hac sanctione,
 non tam uisitationis modus, quàm vita Episcopi de-
 scribatur, idem tamen vel potissimum eo tempore,
 dum per suam Dioecesim suæ sanctitatis, qua fulge-
 re semper debet, salutaria circumfert ac spargit mo-

105
 Episcopis
 qualis vitæ
 ratio præ-
 cipue dum
 visitant.
 Sec. 16.
 cap. 1.

106

De non di-
tandis ab
Episcopo
consanguini-
s occa-
sione cita-
ti Triden-
tini decreti
digressio.

107

Pessimo ex-
tenu ditā-
rant suos.

Albertus
Iastrzem-
becius.

nita, talem se exhibere debet, qualem sacra scripturā & Canones Ecclesiastici cum esse volunt. Ac meritō quidem id vel maximē præcipitur, ne Episcopi suos Consanguineos collectis ex bonis Ecclesiæ opibus ditent, ventum id semper fuit, & postea continuis ferē experimentis docemur, improsperas nec diuturnas esse eiusmodi opes, quæ ex fructibus, vñsibus pauperum dicatis subtractæ, ad euehdendas & illustrandas Episcoporum familias conferuntur. Albertum, qui postea Iastrzembecius dici voluit, tenui humiliq̃ue domo natum esse constat, cum, cum pater pedes peditem Bessouam, in qua templum parochiale erat, ad scholas deduceret, sumptu mendicato alendum, hortatus est, vt si quando ditior factus esset, parentis fratrumq̃ue suorum (sex ij erant) paupertatis & extremæ egestatis nē obliuisceretur. Ille quidem aliquantisper literas doctus, cum earum subsidio expulvere mendicitatis paternæ emerfisset, adeo monitorum patris fuit immemor, vt nihil pensi haberet, dummodo opes accumularet quàm maximas, ijsq̃ue indignos augeret hæredes. itaq̃ue ambitione & fæmineo suffragio adiutus, cum Episcopatus Posnaniensis amplissimæ opes cupiditatem eius parem explerent, sinistris delationibus effecit, vt Rex Vladislaus Petrum Vissum Episcopatu Cracouiens. deiectum Posnaniam detruderet, & Iastrzembecium Cracouiam transferret. Pænuit quidem huius rei postea Regem, adeo vt cum Posnaniæ esset, seuocato in quoddam secretius delubrum Petro Episcopo, ingenua procumbens supplex ab eo facti veniam peteret. Sed Iastrzembecius fraude parito Episcopatu poti-

potitus litem quoque eo nomine sibi factam elafit,
 magnifque coaceruatis thefauris ingenti fuo dolore
 à prodigis fratrum fuorum filiis & nepotibus eos ab-
 liguriri vidit. Eorum vnus Derflaus Rituanius Mar-
 tini Lenciciens. Palatini filius ingentem thefaurum,
 ab Archiepifcopo magno Patruo fuo clam paucis
 confeijs (inter quos ipfe quoque fuit) defoffum, vi-
 uente adhuc Archiepifcopo effoderat, ex eoque Var-
 fauiæ, dum infano Euphemix Boleslai Ducis Maf-
 uix filix amore ardet, & ad feneftras eius frustra
 fufpirat, quadraginta argenti marcarum millia nepo-
 tando decoxit: quam rem ita Iaftrzembecium tam-
 tum Archiepifcopum Gnefnenfem ægrè tuliffe fe-
 runt, vt mox animi angore cōficeretur. Reliqui quo-
 que nepotes ipfius, quos ille ad fummos dignitatum
 gradus euexerat, parem exitum habuerunt, ac tota
 numeroſæ ſtirpis extineta prole, tanta ſollicitudine
 ambitioſi Epifcopi decus & opes partæ in alienam,
 eamque magna ex parte Eccleſiæ inimicam familiam
 tranſlatæ ſunt. De Ioanne Grufcinio gentili meo quid
 dicam? eius maxime ambitione factum eſt, vt iura Ec-
 cleſiæ Regiæ potentix ſummo Regis Caſimiri III. &
 Regni cum dedecore, impiam vim experirentur. Is
 cum ex Epifcopatu Vladiflauienſi, deiecto Iacobo
 Sienienio Craconiensẽ inuaſiſſet, poſtremò Archiepi-
 ſcopus Gnefnenſis renuntiatus, ampliffimas fratribus
 coemerat poſſeſſiones, de quibus cum ij, viuente ad-
 huc Archiepifcopo, armis contenderent, eò poſtre-
 mo res deuenit, vt alter eorum Archiepifcopum in
 Arce Opatouecen. obſidione cinctum, intentato
 mortis metu ad iniquiſſimas conditiones adigeret.

IOI
 Grufcinus,
 Ioannes

Sed audiamus Cromerum illius supremum vitæ exitum describentem. Obijt (inquit ille) Ioannes Grusci-
 nius Archiepiscopus Gnesnen. cum Cracouiam. à
 Rege euocatus venisset, repentina correptus amentia,
 ita vt neque Sacramentorum in extremo vitæ arti-
 culo more Christiano particeps fieret, consentaneum
 exactæ vitæ exitum consecutus. Fuit enim in omne
 genus libidinum & audaciæ proiectus, cuius ambi-
 tione Cracouiensis Diœcesis grauiter, vt supra me-
 moratum est, diuexata erat. Auaritiæ verò & immo-
 derati in euehendis & locupletandis fratribus studij
 seu verius cupiditatis fructum, qualem oportuit, vi-
 uens non decerpfit; nam eo demum defuncto, de Cos-
 mino, quod grandi pecunia mercatus erat, inter Bar-
 tholomæum Castellanum Sendomirien. & Nicolaum
 cognomento Cosmidrum fratres eius germanos cera-
 tum est. Exequias quidem non admodum honori-
 ficis habuit, dedignantibus cum hoc honore. sacer-
 dotibus tam Cracouiens. quam Gnesnen. basilicæ, in
 qua sepultus est. Hæc Cromerus. Addo ego præ-
 terea, ne à fratribus quidem, quos inuidiosis opi-
 bus auxerat, honore sepulchri dignatum fuisse, &
 nisi multis post annis Ioannes Lascus Archiepisco-
 pus Gnesnensis hunc honorem, extructo marmoreo
 tumulo; ei habuisset, ignoto posteris loco delituisset.
 Hanc videlicet gratiam fratres nepotesque, pæne Ec-
 clesiæ pasti, referunt Episcopis & sacerdotibus bene-
 factoribus suis vita functis, vt nec animæ nec corpo-
 ris eorum ullam rationem habere velint. Sed quid
 vetera reuoluimus & obsoletam antiquitatem vexa-
 mus? in oculis nostris nuper extincta est Gorkana
 domus,

domus, cuius ille omnis, qui tantoperè splendere videbatur, fulgor ex Ecclesiæ sacris creuit eleemosynis, sacrilego ausu ad augendas opes familiæ conuersis. Duo erant Episcopi eius cognominis, Vriel primus Posnaniensis, qui prima tecti domus eius fundamenta, qui tamen moriens testamento obstrinxit successores, ne vnquam à fide Catholica desciscerent, si secus fecissent, domui, stirpique suæ exitium imprecatus. At Lucas Gorcanus Palatinus Posnaniensis potissimum auaritiæ noratur, quod relicto statu seculari, ambiciosè primo Episcopatum Cracouiensè concupierit, mox ea spe deiectus, vt Episcopatus Vladislâuiens. sibi deferretur, magna contentione, factionibus etiam priuatis extorsit, quem nec ad vtilitatem Ecclesiæ gregisque sibi commissi salutis curam, sed ad parandas immensas opes ditandosque filios, & nepotes suos, iam tum hæreticos gessit. Sed quo successu? nepotes eius perpetua damnati sterilitate, nulla relicta stirpe è vita excesserunt, hæreditas eorum, vt Prophetæ lamentantis verbis viar, versa est ad alienos, & quasi quodam damnata exitio, nec hos quoque ditauit, sed iterum ad alios translata dominos, certum stabilemque non habet possessionem; hæret videlicet in ea culpa usurpatæ, & in profanos vsus versæ rei sacræ, quæ vix in quarto hærede expiari potest. Dzierzgouij ignota stirpis origo, eo tamen Archiepiscopo Senatorium decus in domo eius fuit, nunc ne memoria quidem extat eius familiæ, vt an vnquam fuerit, meritò dubitari possit. Hic idem exitus Padriuius vereor ne maneant, fata enim ipsa eos quoque vrgere videntur. Non

Lucas Gorcanus.

IIO
Dzierzgowius.

Philippus
Padnien-
sius.

III
Opatouec-
iensis op-
pidum à
monasterio
Tinecenti
quomodo
ad Padnie-
sius deue-
nit.

satis fuit patruo eorum Philippo Padnienio, quod quidquid ex bonis Ecclesiæ collegit in profanas familiæ usus, in coemendas amplissimas possessiones contulisset, etiam à Monasterijs abstracta prædia illis obnoxia fecit. Nuper Opatouecium cum transiremus, nobile quondam Abbatis Tinecenti. oppidum, quæro ecquis nunc eius loci Dominus sit? Stanislaum Padnienium Castellatum Osuicicmen. respondent ciues, eius possessione & usufructu potiri. ob quod, inquam, mericum? nepos Episcopi Cracouiensis fuit: hoc vnum videlicet sufficit, ad amplissima capienda præmia, si nepos sis Episcopi, licet iura verent, licet directus hæres renuat, licet is qui capit nec meritis sit nec mereri possit, habeat tamen præmia bonè meritorum: iam si vel grati essent, si tutelam bonis præstarent, ferri utque possent. Vidistis ædes Abbatiales amplissimas Opatouecij corruisse, nulum superesse prædialium ædificiorum vestigium, ciues denique queri, quod nemine. defendente omnium iniurijs pateant. Melius fecisset Padnienius Episcopus, si illas ruinas templi & Monasterij Tinecentis quibus ille nobilissimus locus vetustatis vicio, & non satis idoneo structo ab initio ædificio laborat, Abbati resarcire sequestratis in eum usum fructibus prædij & oppidi Opatouecensis demandasset. Et huius quidem Monasterij ac Templi restaurati laus alterum fortasse è vobis olim manet, sed ille poenam, quâ Abbatem ob probri non dubias suspensiones mulctaturus erat, vertit in commodum nepotis, & ita nisi Abbas luxuriosè vixisset, caruisset Opatouecio Padnienius. Tales erant olim

& in.

& in hunc finem institutæ ab Episcopis Monasteriorum Abbatialium visitationes, vt semper aliquid decernerent. Audiuissè vos arbitror, quod ego narrante Stanislao Skarszeuio Canonico Cracouiensi, viro, quem qui ob singularem animi candorem, non amat, indignus ipse est qui ametur, didici, Petrum Myscouium Episcopum Cracouiensem Miechouiam olim diuertissè eo animo, vt in Simonem Lugouium Præpositum Miechouiensem, votis religiosi obstrictum, qui vt perditè luxuriosus audiebat, animaduerneret. Sensit re & nomine Simon, quid Episcopo cordi esset, ingentem cantharum argenteum quingentis taleris onerat, eumque Episcopo offert. actum transactumque, est, & tanti fuit turpitudinis pretium, turpe danti, turpe accipienti. Sed Myscouij quoque opes ad inuidiam vsque creuerant, tot coemptæ possessiones vel Ducatus potius, tot basilico opere structa palatia (dubito tamen, an vel vnicam ædem sacram pari impensa, quale in Xiázinen si oppido palatium eum fecissè constat vllibi statuerit) tantum auri argenti que, tot congesti thesauri cesserunt nepotibus. Maior quidem pars eorum (hem, quàm improspèra rei sacræ possessio) iam ad alios translata est dominos. Vnius Sigismundi Myscouij præclaræ virtutes mereri videtur, vt securiori & feliciori enètu patrui hereditate potiatur, modò posteri quoque ipsius, pari, vt ille voluntate, erga statum Ecclesiasticum, cuius ope creuerunt, sint affecti, alioquin ne his quidem diuturna futura est bonorum eiusmodi possessio. Ephraim, dicit Dominus per Prophetam, pascit ventos. Quid aliud agunt Episcopi

III

Petrus Myszkowski.

Osc. 12. vll.

opes

opes suis necessariis congerentes, nisi ventum pascunt
 qui præterlabitur, nec vnquam stabilis est, nec satia-
 tur. Quam præclarus facerent, si eiusmodi thesauros
 in solidis Ecclesiæ petris deponerent, vel per manus
 pauperum ad cæleste ærarium deferri curarent, vt
 & ipsis in die & tempore aduerso victus sufficeret, &
 militantis Ecclesiæ splendor augeretur. Ego sanè non
 vanus vates prædico & denuntio, nullum vnquam
 bonorum ex fructibus sacris Ecclesiæ vsibus ad-
 scriptis, quocunq; prætextu coemptorum, hære-
 dem diu parva possessione gauisurum. Experti sunt
 id verum esse ij, qui ante nos vixerunt; deinceps
 quoque non deerunt exempla, & perperam vsurpa-
 tæ rei Ecclesiasticæ, & frustratæ spei, dum quos di-
 tes relinquunt nepotes, eos mox nepotando bonis a-
 missis egentes proxima videbit posteritas.

113

Ad inter-
 missam de
 visitanda
 Diocesi
 tractatio-
 nem, re-
 gressus.

Visitantis
 Episcopi fa-
 milia quâ
 morum pro-
 bitate &
 modestia
 præstare
 debeat.
 De confid.
 lib. 4.

Ex occasione decreti sancti Concilii Tridentini à
 proposito instituti sermonis longius me digressum fa-
 teor. Sed vt coeptum sermonem exequar, hic, inquam,
 Episcopo dum officij & muneris sui causa vniuer-
 sam lustrat Diocesim, enitendum est, vt omnes eum
 intueantur, quasi Angelum Domini de coelo missum,
 viros graues, doctos, nulla turpis vitij vel avaritiæ
 suspicione notatos penes se habeat, Clericorum ob-
 sequio in priuatis cubiculi sui etiam negotijs vtatur,
 sciatque domum suam speculi instar lucere debere,
 & esse veluti publicæ disciplinæ Magistrum: nam
 quidquid in ea agitur, id reliqui sibi licere existi-
 mant. Itaque quod olim Diuus Bernardus ab Euge-
 genio alumno suo Pontifice maximo exegit, id tibi
 dictum putent omnes; Domum Episcopi (inquit,
 melli-

mellissimus Doctor) decet sanctitudo, decet modestia, decet honestas; horum disciplina-custos, sacerdotes domestici aut cæteris honestiores, aut fabula omnibus sunt. Multa nescias, plurima dissimules, nonnulla obliuiscaris. Sunt tamen quæ ignorare te nolim, mores quorumq; & studia: nec austeritatem suadeo tibi, sed grauitatem. Non oportet vt vitia domus tuæ vltimus scias, quod plurimis scimus contigisse. Si insolentior sermo coram te insonuerit, si indecens habitus apparuerit, manus tua sit super huiusmodi, tu vliscere iniuriam tuam. Impunitas ausum, parit, ausus excessum. In vultu in habitu, in incessu illorum qui tecum sunt, nihil residere impudicum, vel indecens patiaris. Præclare hæc sanctus Doctor vt reliqua omnia quæ Episcopo curæ esse debent, nam si ne his visitatio rectè institui non potest. & si alium se familiamque suam Episcopus exhibuerit, vereor, ne loco salutaris pharmaci, pestiferum per suam, Dioecesin spargat venenum. Fastum vbiq; vitet, & superbiæ suspicionem; omnibus affabilem, & comem se præstet, nemo eius aditu arceatur, errantes paternè corrigat, in vitia lapsos ita castiget, vt memor sit quod & ipse circumdatus sit infirmitate, lachrymis potius suis, quàm acerbioribus verbis dolorem fletumque illorum prouocet, & in spiritu lenitatis Ecclesiasticam exerceat disciplinam. Denique tiara ipsius & baculus maiora præferant insignia dignitatis, quàm potestatis: quos corrigit non infamet, veniam poscentibus, facilem se, moderata adhibita animaduersione, exhibeat, in iure dicendo æqualem, seruet seueritatem, nec eam gratia vel mutari vel va-

115
Impotens
animus in
Episcopo
improba-
tur.

riari patiatur; adiungatur facilitas in audiendo, lenitas in discernendo, in cognoscendo diligentia. Vrsos potius eos dixerim, quàm homines, qui ita iracundia exardescunt, ut sui obliti esse videantur. Nihil est, inquit Cicero, tam deforme quàm ad summum imperium etiam acerbittatem naturæ adiungere, quod vilis planè animi est, & suos impetus regere frenoque rationis retinere non valentis. Prorumpunt nonnulli iudiciorum etiam sacri Præsides ad indecora quænis, dum vel palam digitos in obscænos formatos usus, ijs quibus irati sunt ostendunt, vel turpes crepitus ore effingunt, vel denique alienæ vocis sonum efformando mimos agunt, ridiculi magis ipsi, quàm ut alijs risum moueant. hos torquere haud necesse fuerit, ubi vino & ira incaluerint, produnt secreta, dicenda tacendaque locuti; homines, Principes, ac Deum ipsum conuiuijs proscindunt, & simul atque in possessionem sermonis venerint, ipsi sibi sapiunt, ipsi se amant sine rivali, dicta sua quasi ex tripode Apollinis profecta à nemine redargui debere censeant, & si contradixeris exardescunt. Cum verò in contentionem inciderint, terram cælo miscent, periurijs denique ubi rationes non suffecerint, ambitiosos suos impetus fulciunt. Tales si quando emergunt, & ijs magistratibus, in quibus summa Reipub. consistit præficiuntur, quid non audent? quid non moliantur? Melius facerent Principes, si palatijs suis vel leones, vel rabidos canes oberrare sinerent, quàm ut tales homines impotentes suis consilijs præficerent. nam illi in corpora saltem sæuirent, his decus & existimatio optimi cuiusque ludibrio est. Ab omnibus

sanè sed potissimum ab Episcopis, in quorum mores omnium oculi coniecti sunt, adhibenda est quædam reuerentia, & quid, maximè in quauis actione, deceat, expendendum. Nam negligere quid de se quisque sentiat, non solum arrogantis est, sed etiam omninò dissoluti, & plerumque tales neminem amicū habent, nullum socium, nullum fidum ministrum, nullum denique qui eos interdum officij moneat: ijs tamen si quis magno animo acius obstiterit, ita deponunt vel despondent potius animos, ut isti fuste non facilius coerceantur & in ordinem redigantur. De Ioanne Carnouio Episcopo Vladislauensi nostri Archiepiscopi patruo pleraque feruntur, quæ iracundum nimis eum fuisse arguunt. Exardescit interdum & Archiepiscopus, sed citra furorem. Tili- cius magis, qui vnâ eademque hora & irascitur, & mox sui compos, suam ipse castigat immoderatam, exardescentiam, quæ interdum in immodestos etiam corporis motus erumpit, non sine magno tanti viri dedecore. Tuli ego, cum Referendarius iudicij Regij ei assiderem, ipsius impetum modestè, at non eorum, quibus ille nimium permittebat insolentiam; neque enim ferenda erat, sed temeritas iuuenilis grauitate senili reprimenda. Scitis quos mea signet oratio. vidi vtrumque cum in Succia essemus pallere periculo, metu concuti, nec eam quàm alias præferre videntur seruare animi magnitudinem. Risi timidam leuitatem, risumque meum conuictio insectanti, & insipientis esse in periculo ridere asserenti, alteri eorum respondi; Tu verò, inquam, desipis qui mihi in re mala bonam mentem, quæ dimidium mali est, inuides.

117

MONITA DE RECTE

Sed nescio quo pacto meus sermo ab instituta, de visitationis munere, oratione huc deflexit, nempe non abs re visum, vitijs virtutibusque commemoratis, hæc vestris inculcare auribus, quæ maximè deceant, aut dedeçant tam sublimem statum. Monita salutaria à Diuo Bernardo, Eugenio tradita, sciant De censid. lib. 4. Episcopi sibi esse necessaria, malo illa verbis illius exequi quam meis. Quid (inquit ille) Episcopo turpius, quam incumbere suppellectili & substantiolarum suarum, scrutari omnia, sciscitari de singulis, morderi suspicionibus, moueri ad quæque perdita vel neglecta. Ad verecundiam dico quorundam eiusmodi, scrutantium quotidie omnem substantiam suam, numerantium singula, de minutis & quadrantibus exigentibus rationem. Non ita ille Ægyptius, qui Iosepho omnibus traditis ignorabat, quid haberet in domo sua. Erubescat Christianus Christiano sua non credens: homo sine fide, fidem tamen habuit seruo, super omnia bona sua constituens eum, & hic erat alienigena. Mira res: satis superque Episcopi ad manum habent, quibus animas credunt; & cui suas committant facultatulas, non inueniunt. Optimi videlicet æstimatores rerum, qui magnam de minimis, paruum aut nullam de maximis curam gerant. Sed ut liquido datur intelligi, patientius Christi ferimus iacturam quam nostram. Quotidianas expensas quotidiano recipimus scrutinio, & continua Dominici gregis detrimenta nescimus. De pretio escarum & numero panum cum ministris quotidiana discussio. æstirara admodum cum Presbyteris celebratur collatio de peccatis populorum. Cadit asina & est qui sub-

Notantur
Episcopi,
magis ad
rem quam
ad curam
ad curam
pastoralem
attenti.

Subleuet eam; perit anima & nemo qui reputet. Nec mirum, cum nec nostros quidem assiduos sentiamus defectus. Nonne ad singulas istas supputationes irascimur, vrimur, anxiamur? Quam tolerabilis rerum, quam mentium sustineremus iacturam? Quare, inquit Apostolus, non magis fraudem patimini? Quæso, tu qui alios doces, doce te ipsum: si tamen iam non docuisti pluris te habere, quam tua. Transitoria ista, quæ stare tibi nullo pacto queunt, fac, ut à te transcant, non per te. Riuus qua fluit cauat terram; sic discursus temporalium conscientiam rodit. Si potest torrens in agros excurrere sine læsione satorum, & tu, te ista sine vulnere mentis posse tractare confidito. Et paulò infra pulcherrimis colorum luminibus, & exactiori manu depingit sub imagine Eugenij vniuersiusque Episcopi faciem. De cæterò, inquit, oportet te esse formam iustitiæ, sanctimonix speculum, pietatis exemplar, assertorem veritatis, fidei defensorem, doctorem gentium, Christianorum Ducem, amicam sponsi, sponsæ paranympum, Cleri ordinatorem, Pastorem plebium, magistrum insipientium, refugium oppressorum, pauperum aduocatum, miserorum spem, tutorem pupillorum, iudicem viduarum, oculum cæcorum, linguam mutorum, baculum senum, ultorem scelerum, malorum metum, bonorum gloriam, virgam potentium, malleum Tyrannorum, Regum patrem, legum moderatorem, canonum dispensatorem, sal terræ, orbis lumen, sacerdotem altissimi. Hactenus ille. Hanc vultus & præclaræ personæ speciem si Episcopus per Dioccesim suam circumtulerit, an dubitandum erit, cum vtiliter munus suum expleturum?

1. Cor. 6.

119

Munus Episcopale graphicè depictum.

L. 3.

Non

120
 Visitanti
 Episcopo
 in quos in-
 quirèdum.

Non exequar cætera in quos & quomodo cum inquirere oporteat, cum res ipsa & materia vltro illi sit occurrura: nec defuerunt, qui methodum visitationis ex intimis sacrorum Canonum penetralibus depromptam exactè tradiderunt. hoc solum adiiciendum videtur, vix expedire, vt Episcopus in eos inquirat, quos sedes Apostolica peculiaribus rescriptis suæ referuauit potestati, nisi ij extra orbitam suorum Claustrorum excesserint, & vel priuatim, vel publicè in leges sacras commiserint, scelusue aliquod palam perpetratum non vindicauerint. Deniq; suffecerit Episcopo illis contentum esse iurisdictionis finibus, quos sacri Canones & nouissimè sacrosanctum Concilium Tridentinum posuit. Sciat autè nihil magis infamare vel ipsum, vel ipsius comitatum quàm sordes auaritiæ, à quibus non modò ob grauissimum, quod inde oritur scandalum, verum etiam ob iuris Canonici expressam prohibitionem, puras omninò debet habere manus. Si alio referente mihi narratum fuisset, vix crederem, quod nudius tertius vnà vobiscum expertus sum. De illo Parocho dico, quem de contubernio fæminæ infamatum ad me, vt scitis, acciri iussi. Venit, interrogatusq; nec crimen diffiteri ausus, schedulam protulit, manu Notarij Episcopi scriptam & subscriptam, in qua continebatur, illum antea de impudica cum eadem fœmina consuetudine accusatum, ac decem mulctatum marcis, pecuniam officio Episcopi dependisse. Parochus interea, vel simplex, vel vafer, eam apocham, quasi vt impudicè palam cum scorto consuetudinem deinceps permittente Episcopo habere sibi lice-

121
 Auaritiæ
 nota in vi-
 sitatione
 cauenda.

Fet, interpretatus, eius præsumptæ indulgentiæ concessione, coram me, se factumque suum tueri ausus est. Obstupui cum iterum atque iterum à me interrogatus, planè impudenter idem assereret, seque non inuitum muliere cariturum fuisse, si pro ea redemptio accepta non fuisset; nunc post talem transactionem se altera pæna plecti non posse. Quid agerem? pæna leuiori castigatum, & scelus detestantem, ea conditione dimisi, vt impudicam mulierem statim eijceret. Scio Gosticium antecessorem meum esse extra omnem culpæ suspicionem, neq; ab illo Ecclesiasticæ discipline rigorem addictum pecunia; sed Notarij manifesta cupiditas, homini simplici præbuisse videtur interitus grandem occasionem. ita ij solent qui & sui & Episcopi decoris obliti, venalia omnia habent.

Venio ad postremam propositionis meæ partem, in qua me dicturum recepi de ea functione, quæ Episcopis in Polonia, vti primarijs Regni senatoribus, incumbit. Dico Episcopos primarios vel primos potius esse regni senatores: nam si rem ad initia reuocemus, principio inductæ & susceptæ in Polonia religionis Christianæ, vix vllū Senatus aut concilij publici vestigiū erat; Princeps vnus & solus omnia poterat, eius voluntas, lex non scripta sed iussa, & cui nō parere capitale habebatur; Episcopi primi aliunde huc acciti, ex vsu aliorum Regnorum & ex præscripto sacrorum Canonum, hac conditione se esse non posse ostenderunt. Et Principum nostrorum pietas, nō solum omnem à Regia iurisdictione exemptam libertatem illis indulxit, verum etiam viros illos graues, eruditos, & sanctitate illustres, cū sibi & Reipublicæ viles

122

Episcopus
in Polonia
vnā etiam
Regni Sena-
tor.

123

Senatus in
Polonia ex
Episcopis
prior quā
ex seculas
ribus.

124
Eorum, de-
cimaru ius.

125
Prærogat
e iuz.

126

utiles fore animaduertent, eos ut Principes, ut Pa-
tres venerati, ex eorum deinceps sententia & confi-
lio Rempubicam se gesturos professi sunt; illis ut le-
ges ad formandum Ecclesiasticum Politicumque
statum scriberent, illis ut ius summarium dicerent,
permiserunt, ac pænè æquata potestate, in confor-
tium regiminis eos cooptarunt, concessio insuper de-
cimaru iure, quod ex vetusto Poloniae Principum
instituto, vsitatum Regium vectigal erat. Neque mi-
hi quisquam obiecerit Palatinos Religione Chri-
stiana antiquiores in Polonia fuisse; facile enim qui-
uis linguæ Polonicæ non ignarus respondebit, hæc &
similia nomina non consiliariorum, sed belli & Ca-
strensiu officiorum fuisse. Extant antiquissima Re-
gum nostrorum rescripta, quibus Episcopos Polo-
niæ, Principes Regni fratresque suos nuncupant. Bo-
leslaum cognomento Chrobri victoriosum Principem,
tantum Episcopis honorem habuisse testantur
Historici, ut stante Episcopo, nunquam ipse sedere
vellet, nisi idem etiam assedisset: id ab alijs quoque
Principibus factitatum & observatum fuisse nemo
dubitaverit. Sed illa auctoritas, Reges quotiescunque
res poscebat liberius monendi, redarguendi, improbis
etiam eorum cupiditatibus resistendi, maiori reliquis
omnibus potestate & dignitate Episcopos fuisse præ-
ditos facile conuincit. Neque mihi diu immoran-
dum est in explicanda & comprobanda in Regno
Poloniæ prærogatiua status Episcopalis, nam &
nunc vel inimici nostri fateantur necesse est, & iure
primarium nobis locum deberi, & in eius iuris pos-
sessione perpetua nos fuisse. Non deerant iam olim,
qui

qui nos loco mouere vellent, qui iuribus nostris Rempubicam gravari dicerent. Decimarum quidem, & si ea, vt dixi, Principibus ante susceptam fidem Christianam solui solita fuissent, exactionem primò impugnârunt, nonnulli ex Neophytis maioribus nostris; sed inclytus Rex Boleslaus Chrobrius seuera animaduersione gliscentem eam temeritatem mox coërcuit: & haud scio an maiores nostri de eo onere vnquam questi fuerint ad vsq; Casimiri magni tempora, eo regnante, & quassatum internis externisque bellis imperium pacis artibus propagante, & subdito, & Rex ipse Bozantæ Episcopo Cracouiensi decimas ob certas causas soluere detrectârunt. Tractus omnis territoriorum Lublinësis, Luconiensis, & Tzchouensis, Tartaricis, Russicis, & Hungaricis incursionibus fœdatus, vastatus, incultusque erat, in eum cum Rex & Nobiles novos colonos inducerent, ab ijs exigi decimam iniquum putabant, non tamen ad rapinam versi, controuersum negotium Iaroslao Boguriæ Archiepiscopo Gnesnensi viro sancto, arbitrari sententia definiendum permiserunt, & ille ex æquo & bono rem decidit cui decreto hætenus magna ex parte paretur. Id actum est 1369 vitæ Casimiri penultimo anno. Cuius rei à Cromero nostro nullam fieri sub id tempus mentionem miror: sed tam solenne arbitramentum Regis assensu comprobatum in volumine legum habemus. De loci prærogatiua, Duces quoque Masouia primò in Coronatore Vladislai III, deinde in coronatione item Casimiri III contra Episcopos niti coeperant, veluti Principibus è sanguine Regum Poloniae ortis primus secundum

Contra Sec
narum Ec-
clesiasti-
cum, ob
Decimarū
exactionē,
factioe.

137

De loci præ
rogatiua or-
lim inter
Ecclesiasti-
cum statū,
& Duces

M

dum

Masouia
contentio,
nunc etiam
vana inui-
dorum de
eodem mur-
muratio,

dum Regem in Senatu locus deberetur; sed in ea quo-
que tam graui concertatione, tenuerunt ius suum Epi-
scopi, primæque ante ipsos Masouios Duces illis ad-
iudicatae sunt partes. Scio hætenus missitare quos-
dam, quod ad vtrumque Regium latus allideamus,
alterum Senatoribus secularibus deberi contendentes; sed id quoque & nouum & insolitum, cum hæ-
tenus semper aliter obseruatum fuisse satis constat.
In omnibus etiam, iisque & antiquissimis & recen-
tioribus Regum nostrorum rescriptis, quotiescunque
fit mentio Ducum vel Principum, non alios intelli-
gere licet, nisi Episcopos: nam ex antiquissimis Patriæ
nostræ institutis, nemo Senator in Consilio publico,
nemo cum prærogatiua ferendi suffragij esse poterat,
qui ex Ducum vel Principum esset sanguine: quare
ne duces quidem Masouia in Senatu locum habe-
bant; ad actus tamen solennes adhibiti, ut supra in-
nuimus, Episcoporum prærogatiuæ frustra loci
prioris affectatione detrahere conabantur; cumque
in omnibus, quæ hætenus extant diplomatis, qui
præsentibus erant adscriberentur, ea & seruata est &
seruatur formula, Præsentibus Reuerendissimis in
Christo Patribus Dominis (quo nomine neminem
subditum, ac externos etiam non nisi Principes Rex
Poloniæ dignatur) Episcopis. Tum mox disiunctiua
coniunctione adiecta, Nec non Magnificis: ut ma-
nifestè appareat istos inferioris esse ordinis. Neque
tamen quisquam existimauerit, nos ita Episcoporum
dignitatem demonstrandam suscepisse, ut alterius or-
dinis ius impugnare velimus; constat & his sua di-
gnitas eximijs ornata prærogatiuis, nobis satis fuerit
decla-

Declarâsse, alio nomine, & prius Episcopos Senatorem in Polonia dignitatem adeptos esse, diuerso & posterius hoc idem munus secularibus communicatum fuisse. Itaque hi quotiescunque libidine & arbitrio Principum vel leges publicæ in discrimen venirent, vel vis priuatis fieret, vel iura patrimonij Reipublicæ conuellerentur, ne hiscere quidem ausi; Episcopi sua vñ prærogatiua, quotiescunque opus erat, optimi semper & salutare erant Regum monitores, censores etiam acrioresque correctores. Neque enim hi, vt seditionem mouerent, vt suam potentiam augerent, vt populi fauorem sibi conciliarent, ad ob- sistendum Principum & Regum cupiditatibus, prauisque eorum actionibus studio, sed eorundem, quos monebant, Principum & patriæ amore permouebantur, neque vel periculo vitæ, vel gratiæ Regiæ amittendæ metu, ab officio deterreri poterant; nam, neque à Regum potestate eorum promotio dependebat, & quosuis honores vitæ sanctitate citra ullam ambitionem se consequi posse sciebant. Itaque quod olim Solon quærenti Pisistrato Tyranno; Qua tandem spe fretus sibi tam audacter obstitere? Senectute, respondit. Idem quiuis Episcopus vsurpare potest, sibi libertatem Ordinis sui constare & constaturam certo status sui sanctitate. Hoc animo Diuus Stanislaus ad refrenandas Boleslai Audacis libidines accessit, nec calumniæ, quasi interuerso pretio, fraude Piotrouiense prædium occupasset, celsit. Ita animatus Iacobus Znienensis, Archiepiscopus Gnesnensis, castra Vladislai, fratres Posnaniæ oppugnantis, ag- gressus est, eaque, ominosa tentorij Regij ruina, pro-

128

Quales se
in functio-
ne Reipub.
olim præ-
stabant Epi-
scopi.

129

Vnde tant
ta Episcop
pis in Sen-
natu dicen-
di & Reges
redarguen-
di libertas.

Sancto Stan-
islao.

Iacobo Znien-
nensi Ar-
chiepiscopo Gnes-
nensi.

Gedeoni
Episcopo
Cracouiensi.

Zbigneo
Olesnicio
Cardinali
Episcopo
Cracouiensi
li.

330

Stanisao
Cracouiensi

stravit. Gedeonis Episcopi Cracouiensis ille ad Miecislauum senem Apologus ab eadem animi magnitudine originem sumpsit Illa Episcoporum omnium, sub Casimiro Magno in causa Prusica publica obnuntiatio & contradictio, hinc profecta Et nè omnibus recensendis immorer, illa constantissima semper, & nulla gratiæ aut fauoris aura mutabilis Zbignei Olesnicii, nihil quod legibus libertatibusque Regni contrarium esset, admittendi, eaque laudata obstinatio. Hic iunior ætate, maiorem, & cuius gratia creuerat, Vladislauum Jagellonem sæpè redarguit, iratum etiam, sed postremò correctum, & ita æquo animo paternas Episcopi admonitiones ferentem, ut moriens suos liberos illius, potissimum tutelæ commiserit. Sed acrior illi cum Casimiro Rege concertatio fuit, longè is Patre obstinator, & magis in iram propensus, vitæ etiam Zbignei minas intentabat, sed ille paratus mori, non odio Principis, sed amore potius, virgebat ius regni. Diuina illa eius in conuentu Cracouiensi pro Repub. vox, illa sententia, quam Cracouiensis & Sendomiriensis Palatini, cæteris Senatoribus, nè Regem offenderent, tacentibus, comprobauerunt, digna est, quæ omnium annalium memoriæ ad exemplum magni & liberi Senatoris inferatur. Et Sigismundum Augustum (nam Sigismundi primi imperium æquum pacatumque fuit) vel impari & parum honesto cum Barbara Radiuila matrimonio implicatum, vel deinceps minus dignis Christiano Rege actionibus vitam traducentem, qui priuatim & palam redarguerent, non defuerunt Episcopi. Carnouius ipse, & si eius gratia creuisset, sæpè acrius cohorta-

hortationibus priuatis Regis illius aures fatigauit, & fortasse aliquid effecisset, si cæteri quoque Senatores, quibus Regia gratia suo officio potior erat, pari studio in eam curam incubuissent. Expedit ipsis Regibus, tales habere Senatores, qui non assentatorio more, & sententiam dicant, & priuatim Principem instruant. Miserum esse Principem apud quem vera silentur, dicebat Gordianus Imperator, expertus ipse & in Milithæo eum obiurgante fidem, & in Philippo blanditijs primo se se illi venditanti perfidiam. Tot equidem seculis quæ monumentis annalium nostrorum comprehensa sunt, etsi multi è seculari statu, sui commodi causa, nonnunquam ad rerum nouarum studia deflexerunt, Episcoporum actiones, & ipsæmet liberiores Regum obiurgationes salutem publicam, & tranquillum iustumque Principum imperium, supremam legem habebant, nec scio an vllus, Paulo Episcopo Cracouiensi excepto, motæ seditionis accusari possit. Nam Ioannes Muscata Episcopus Cracouiensis, quasi contra Vladislauum Locticum Silesijs fauisset, fortè immeritis pœnas luit, quibus & Abbas Tinecensis innocens obnoxius factus, multis prædijs multatus est. Multa tam eximæ magnitudinis animi specimina recensere possem, nisi hæc ipsa, quæ attuli, sufficere viderentur. Neque sola Respublica Polona consilij Principes voluit esse Episcopos; etiam omnes aliæ gentes olim præcipuam partem Reipublicæ & publicæ salutis, sacerdotali autoritate niti voluerunt. Apud Ægyptios Rex idemque Sacerdos erat; Romanis exorum Regium nomen, Rex tamen Sacrorum constituebatur; in opti-

Archiepi-
scopo Gnest
nensi.

131
Miseri Prin-
cipes apud
quos vera
silentur.

Episcopos
rum in di-
cendo liber-
tas salutis
publicæ in
Poloniæ
Regno con-
seruatur.

132
Alijs quoque
nationibus
vñtatum es-
se, Sacerdo-
tes publico
consilio Pri-
mos adhi-
bere.

mē constitutis ciuitatibus, notæ virtutis emeriti ci-
 ues, sacras functiones obibant, iidem primas in Re-
 pub. partes tenebant. Christi Religione coruscante,
 quantum pij Christiani Imperatores Episcopis de-
 tulerint, quis nescit? postremò labente Imperio Ro-
 mano, in Germania primi Principes Electores Epi-
 scopi, nunc etiam ita tuentur statū, vt nisi illi aliorum
 Principum ambitioni irent obuiam, totum mutuis dis-
 cordijs distractum rueret Imperium. Neque Patria,
 nostra, si rectè rationes expendere mus, parum debet
 statui Ecclesiastico: constat enim & retroactis secu-
 lis, & paulò remotiori tempore, sæpius salutaribus
 Episcoporum consilijs fulcitam stabilitamque fuisse
 Rempublicam, leges optimas ab eis scriptas, liber-
 tates prærogatiuasque Equestris Ordinis studiosè
 propagatas. Enim verò non imus inficias, pleraque,
 & meritò nunc in ordine nostro desiderari: pestiferis
 illis discordijs, quæ nascente Hæresi in Polonia ra-
 dices egerunt, effectum esse non negauerim, vt & nos
 Ordini Equestri, & eius importunæ ac graues iuri-
 bus sacris flagitationes nobis suspectæ sint; ita tot,
 annis veteris amoris, & societatis rupta, com-
 pagæ, toties sperata & tentata eorum, de quibus
 inter nos non conuenit compositio coire non potest.
 In multis præterea non obscurum rerum nouarum,
 studium efficit, vt nobis secus, quàm oporteat vel de-
 ceat, affecti sint. Postulatur à nobis vt Regem, quod
 nonnullorum cupiditates largitione sua non expleat,
 quod patrimonium Reipublicæ simul non effundat,
 beneficiaque sua non vxoribus tantum eorum, sed
 natis etiam natorumque natis non communicet, ar-
 guamus;

133
 Aliqua iam
 in Ecclesia
 stico sena-
 tu desidera-
 ri, ostendi-
 tur.

guamus. Nam quæ iure ab eo postulari possunt, pri-
mi essemus, qui id vrgeremus; sed hæc non vi, non
seditione extorquendo, agendum cum Principe, di-
gnitate ipsius salua; non cogi, sed rogari volunt ma-
gni viri. Ante aliquot annos quanta contentione a-
ctum est de Rege in ordinem redigendo, sinistris opi-
nionibus onerata Principis existimatio, acti priuata
auctoritate conuentus, concitatus populus, arma etiã
penè intentata, dum illa, quã meministis apparatur in-
quisitio, cuius nulum aliũ fructum vidimus, nisi de-
decus nostrum & auctũ populi in Principem odium.
Quod his consilijs Episcopi se immiscere noluerint,
accusantur quasi Reipublicæ defuissẽt. Ego verò quo
ad vixero, puto & reliquos Ordinis nostri idem fa-
cturos, nunquã seditiosis factionibus me immiscebo,
non is est modus saluandæ Reipub. nec ea necessitas,
vt armatis cohortibus Comitium impleamus. Video
ego à plerisq; id agi, vt cõcitato ad signa populo in-
gens quædam flamma exciteur; placet quibusdã ar-
matum consiliũ, quale olim Hũgaris tumultuanibus
simul & pereuntibus in vsu fuit. Rocos Hungaricum
nomen est, quis autẽ ignorat gentẽ illam ad seditionẽ
natã, eã ipsã supremum exitiũ sibi accelerauisse. Regna
& imperia, quę diuturna felicitate floruerũt, dum pa-
catis vsa sunt cõsilijs, hætenus steterunt; simul ac ob-
tentu libertatum & iurium seditiosi ciues populum
concitare, & contra Magistratus armare cœperunt,
distractis mutuis viribus summa rerum pessum ijt.
Sic Romanum, sic Græcorum amplissima Impe-
ria extincta sunt, sic nobilissimi Hungariæ Regni
illum splendorem, illam amplitudinem, in cineri-
bus

134

Cum Prin-
cipe quã
prudentiã
agendum;

135

Vana de
Senatu Ec-
clesiastico
querelæ;

Turbulen-
tum quod-
dam genus
hominum;

136

Imperia &
Regna se-
ditione pe-
reunt;

Moksin.

bus & semirutis vestigijs concidisse, videmus. Sigismundo Primo imperante subita illa Castrensi ad Leopolum Equestris ordinis concitatio, simul & capta & sedata, nescio cur hoc fatale Rocossi nomen sortita est, alia forma, alia facies rerum nunc apparetur. Meditata cogitataque consilia in promptu sunt. Primarius quispiam, qui nunc multis nominibus fauorem populi sibi conciliat, & Regis gratia, quam nunc affluit, perniciem eidem molitur, author tanti, quantum nunquam Polonia vidit, tumultus erit. Hic fato functis ijs, qui eius conatibus obstant, specioso prætectu imponet populo, accitisque in societatem Hæreticis, armatus armatos coget conuentus, nouarum, earumque ex adytis quibusdam proferendarum rerum spargetur fama, esse videlicet quiddam (heu infelix & infaustum hoc quiddam) sibi notum, quod nisi ab omnibus sciatur, interitura sit Respub. Pellesti hoc rumore current omnes boni malique, non secus ac si genti recutitæ Messias natus renuntiaretur, multos metus denunciatarum nullo iure poenarum vel inuitos cōpertrahet, nam is libertatis asseritor, hoc ipso quod armatus leges cæteris præscribet, claustra libertatis primus perfringet. Quid REX interim tota vario prætectu armata Polonia, ipse quoque necessaria induet arma? In partibus eius stabit Senatus, Proceres omnes, & flos iuuentutis Polonæ, miles, & exercitus Duces. Arma vtrinque armis opponantur necesse est; quo euentu, exitus docebit. Hæc interim non ex extis, sed ex Reipublicæ nostræ constitutione diuinare licet, tot impensis grauata & fatigata Rempublicam, vereor ne & ciuili re-

sper-

perfam sanguine , Regia clementia respiraturam : sed vt corporibus periculoso perfunctis morbo, non magis ipse morbus quàm eius reliquæ nocumentum adferre solent, sic mista illa colluies, quæ sopitis domesticis motibus supererit , erumpet, & nouum Patriæ diuturnum & periculosum pariet bellum , cuius exitum, militari quæ licentia fædè oppressam Patriam vobis videre licebit , ego tantorum malorum inspector esse nolim. Sed hæ rerum conuersiones si euerint, iam nunc animo prospicio , quantum inde odij publici ordini nostro accrescet. Episcopis errores omnes imputabuntur, ab eis gestæ Reipublicæ rationes petentur; Senatus quoq; proditiōis publicarum libertatum accusabitur : hinc leges perniciosæ , quas vis extorquebit, sument originem, graues statui Ecclesiastico, graues Principi ipsi, & magna ex parte statum Reipublicæ mutaturæ. Satis superque negotij erit Regi & Senatui, vt tantis malis aliquod leuamentum afferant , nè Rempublicam perire sinant. Sed hæc fortasse feliciores habebunt exitus, nam & ego iuuenis pares à Senibus accepi diuinationes, quæ si postea magna ex parte acciderunt , à supremo tamen exitio diuina benignitate hætenus defenditur.

Sed Senatoria Episcopi functio in his potissimum rebus consistit. In ea quæ illi sorte eueniet Prouincia, non magis nomine , quàm re ostendat, se esse in ijs conuentibus, qui in eius Diocesi continentur, consilij Principem & moderatorem : pietate & eruditione (addo & liberalitate quantum facultates permiserint.) Præstanti Episcopo nemo hanc palmam inuidebit,

N

omnes

122
 Senatoria
 Episcopi di
 gnitas, in
 quo con
 sistat.

omnes ut patrem venerabuntur, illique primas deferrent partes; factiones nullas alat, discordes omni studio ad inuicem conciliare conetur, pari & communi in omnes propendeat amore, actiones eius omnes animi candore, & synceritate niteant, nemo subdolum quicquam de illo suspicetur; neque porro quisquam suspicabitur, si cunctis constabit, Episcopo non Principis gratiam, non populi fauorem, non suas spes sperataque incrementa, sed solam esse curæ salutem publicam. Familiaritates & amicitias magnorum virorum, officijs statum suum non dedecentibus parabit, easque fide syncera tuebitur & conseruabit, nec interdum amicorum causa laborem & iter suscipere recuset, eosque sibi demereri studeat. Conuentus particulares suæ Diœcesis, obire non intermittat, & vni quidem ubi commodum fuerit, eorum intersit, in alijs per amicos necessariosque suos sibi Rempub. esse curæ declaret. Ad publica Regni Comitia veniat, in ijs liberè sententiam suam explicet, accommodatam maximè ad præsentem Reipublicæ statum. Omnino aureum illud Ciceronis dictum, in animis cum omnium Senatorum, tum Episcoporum præcipuè semper hære velim; Ut enim, inquit ille, gubernatori cursus secundus, medico salus, Imperatori victoria, sic moderatori Reipublicæ beata ciuium vita proposita est, ut opibus firma, copijs locuples, gloria ampla, virtute honesta sit. Huius enim operis maximi inter homines, atque optimi, illum esse effectorem volo. Omnino, inquit idem alibi, qui Reipublicæ præfutura sunt, duo Platonis præcepta teneant. vnum ut utilitatem ciuium sic tueantur, ut quidquid agunt, ad

139
Optimi Senatorum
Reipub.
functione
partes.

ad eam referant, obliti commodorum suorum: alterum vt totum corpus Reipublicæ curent, nè dum partem aliquam tuentur, reliquas deferant: vt enim tutela, sic procuratio Reipublicæ ad vtilitatem eorum, qui commissi sunt, non ad eorum quibus commissa, gerenda est. Qui autem parti ciuium consulunt, partem negligunt, rem perniciosissimam in Rempublicam inducunt, seditionem atque discordiam; ex quo euenit, vt alij populares, alij studiosi optimi cuiusque videantur, pauci vniuersorum. Hæc ille. Imaginem mihi expressisse videtur status Reipublicæ nostræ & præsentium temporum, in tot factiones diuiso Reipub. Polonæ corpore, in qua videmus plerosque velle & populo placere & Regi, diuersarum factionum simulatores: hi & populares instant lituos, & Principi quasi omnia possint, ita se venditant, vt nisi sibi suisque beneficia ab eo extorqueant, suos folles non quieturos ostendant. Nunquam hac arte vteretur Episcopus, nunquam eò se demitteret, vt simulatione omnibus se accommodet, laudanda laudet, improbanda improbet, amore non odio. Eum publicam salutem curantem, opinione integritatis & Principi & populo commendatum, Reipublicæ item non rudem, sed sententiam suam rationibus & exemplis ex optimo quoque Rerumpublicarum statu, & euentu petitis confirmare scientem, & ante omnia synceræ pietatis fama conspicuum, omnes venerabuntur, seque & sua illi libenter permittent, illi vni fidem habebunt, eius consilijs priuatim & publicè acquiescent.

140

Sed ante omnia meminerit Episcopus se idcirco

141

N 2

in.

Episcopo-
rum est in
primis iura
Ecclesiæ
ueri,

Contra ea
quæ passim
Ecclesiasti-
cis in Po-
lona obij-
ci solent.

142
Legibus ini-
quis contra
ire,

in Senatū Principem locum tenere, vt iura Ecclesiæ tueatur. Hæc imprimis exactè illi nota sint, controuersiasque & lites omnes Ordini nostro ab Equestri motas perspectas habeat, sæpè illi hoc nomine certamen subeundum erit, sæpè pro aris sacris contendendum. In conuiuijs, in confectibus, hæc potissimum pertractatur materia, quod spirituales coëmptionibus hæreditatum, magna ex parte nobilitatem & Rempub. subsidio seruitij militaris fraudauerint: quod fiduciarios suos, scultetos dictos, à quibus olim seruitium militare præstari fuisse solitum falsò plebique credunt, ab hoc onere subtraxerint, quod decimarum iura malè vsurpent, quod iurisdictione & poenis Ecclesiasticis nimium sæuiant, quod possessionibus Ecclesiasticis maiorem partem Regni occupent. Hæc & alia falsò nobis imputata ab ignaris præsumptâ temeritate obijciuntur. Iam impiæ illæ leges, quas Hæretici & eorum fautores semi Catholici in Conuentibus, in comitijs summa contentione perferri vrgent, vt liceat cuiuis, quiduis credere, vt impietas ipsa & blasphemix & blasphemix securitatem lege publica cautam habeant. Ad hæc iure & rationibus ex iure & sacris Scripturis, ex institutis Patriæ, refellenda semper paratus esse debet. Episcopus, neque vnquam illi committendum est; vt Dei & Ecclesiæ causam prodidisse videatur; etiam si fortunarum & vitæ immineat periculum constanter decertet, certissima fretus spe, vel Dei auxilium sibi adfuturum, vel si certè occumbendum erit, honestissimum & sacerdoti optabilem exitum se habiturum. Ea quidem Regis nostri est pietas, vt eo vi-
nente

gente nihil adeo aduersum timerè debeamus: Et dein-
ceps etiam; constet modo Episcopis sua pietas, faci-
le illi in Regno hoc Catholico sua & Ecclesiæ iura
tenebunt.

Pietate præ-
Rare.

Neque ego plura de hoc genere; ad vos nunc con-
vertor. Audistis ex me dictam penè vno impetu sen-
tentiam non diu meditatæ rei; aliàs vberius & quasi
per partes à me informabimini, quid vos agere opor-
teat, si quod futurum reor, hac omnium maxima &
sanctissima dignitate aucti fueritis. Interea hæc sint
mea ad vos paterna & domestica monita: Ambo mei
alumni estis, vtrique si non profuit, certè non
obfuit mea institutio, & hic vitæ cursus, quem
me decurrere videtis. Me auctore venistis iam in
aliquam & Reipub. & Principis notitiam, sacris
Ordinibus initiati, altari Domini dedicati estis, dum
vixero, vobis ego Dux & Magister ero, ornabo,
promouebo. Nec enim dubito vos vicissim adni-
furos, vti quam de vobis concepi opinioni & ex-
pectationi meæ respondeatis, me vita functo nabitis
sine cortice, vobis ipsis enitendum contendendum-
que erit & propriæ innitendum virtuti. Non dee-
runt qui vestris incrementis opponent obicem, cur-
sumque fortunarum vestrarum tardabunt: sic
semper virtus non plano itinere, sed per ardua eni-
titur, & vestra fors non tam improspera quam tar-
da futura est. Sed nec eo fine, vel Ecclesiæ, vel Prin-
cipi nauanda est opera, vt opes & dignitates accre-
scant, meritum hæc sunt additamenta quædā illa
vera solidaque præmia, quæ vita functos manent, illud
decus, illa gloria, optimo cuique calcar addere debet.

143
Totius tra-
ctationis
Epilogus

ad præclaras actiones suscipiendas; ad vitam denique pro Ecclesia, pro Patria, pro Rege profundendam.

144

His verbis suum, ut meministi, ad nos bido habitum sermonem Pstroconius noster conclusit. Mihi quidem tum non veniebat in mentem fore, ut aliquando hæc scripto comprehenderem, neque enim ut tum erant & res, & spes nostræ, futurum aliquando putabam, ut eiusmodi monita nobis v sui esse possent. Vberius quidem & multò locupletioribus exemplis instructam hanc materiam ille nobis proposuerat, quæ tot iam elapsis annis memoriâ meâ exciderunt; in tuo fortassis penu commodius reservata pleraque, quæ à Pstroconio dicta sunt, suggeres & his nostris accommodabis. Erit non nemo, qui Pstroconium futura asseruisse mirabitur; sed homini in Repub. versato, & status illius gnaro, non admodum difficilis esse poterat divinatio & vaticinatio ex conjecturis certis & manifestis. Suum equidem fortunæ ac vitæ etiam decursum talem, qualis euenit, euenturum sæpè nobis innuit, & supremo grauatus morbo, etiam si nec vis mali tantoperè vrgeret, & medici meliora sponderent, ipse sui exitus certus, nullum alium admisit sermonem, nisi de morte, de supremis suis. Nos qui aderamus, mirati migrantis è vita constantiam, lætum hilaremque ipsius semper vultum contemplabamur, illudque nobis Diui Hilarij dictum veniebat in mentem, eos potissimum, mortis metu concuti, qui, ut Sanctus hic ait, contuentes longam Dei patientiam, quæ in profectum salutis humanæ extenditur, aduersus conseruos insolescunt, & seculi

ma.

145
Quomodo
futura præ-
dixisse in-
telligendus
Pstroco-
nius.

Mors eius,
quam etiã
præsciue-
rat, valde
pia.

Comment.
in Matt.
cap. 20.

malis vitijsque se tradunt, præsentium tantum curam in cultu ventris exercentes. Sed cum minimè putabunt Dominus adueniet, eosque à bonis quæ sponderat diuider, portionemque eorum cum hypocritis in poenæ æternitate constituet, quia aduentum desperauerint, quia mandatis non obtemperauerint, quia præsentibus studuerint, quia vita gentium vixerint, quia desperatione iudicij commissam sibi familiam, fame, siti, cæde vexauerint. Non ita moritur iustus, qui, vt Sanctus Gregorius ait, de sua spe & operatione securus, pulsanti Domino confestim aperit, quia lætus iudicem sustinet, & cum tempus propinquæ mortis aduenerit, de gloria retributionis hilarescit. Talis erat exitus Pstroconij nostri, vt non morte tristisque illo dolore, qui ex dissociatione animæ à corpore naturaliter oriri solet, affici, sed recta ex hac lachrymarum valle in cœlum, æternum isthic victurus, migrare videretur. Aberas tu, Reipub. causa cum Senatoribus, quibus simul cum Pstroconio auctoritate Comitiorum Regni negotium Prussicum demandatum erat, in Prussiam profectus: sæpè ille de te locutus, te sæpè requisuit, te sibi deesse doluit: hoc vnum nouissima in luce desiderauère oculi eius, paucioribus quàm oportuit lachrymis compositus est, ego adstiti morienti, supremumque eius excepi halitum, Pstroconium quidem cum vitæ flore, tum opportunitate mortis diuino consilio & ortum & extinctum esse arbitror; licet enim amplissimis perfunctus honoribus, Vicecancellarij & Cancellarij Regni gesto munere, in ipso aditu summæ dignitatis, florenti statu Reipub. ad quam ciuili motu perturbatam,

pacan-

Hom. 19. in
Euang.

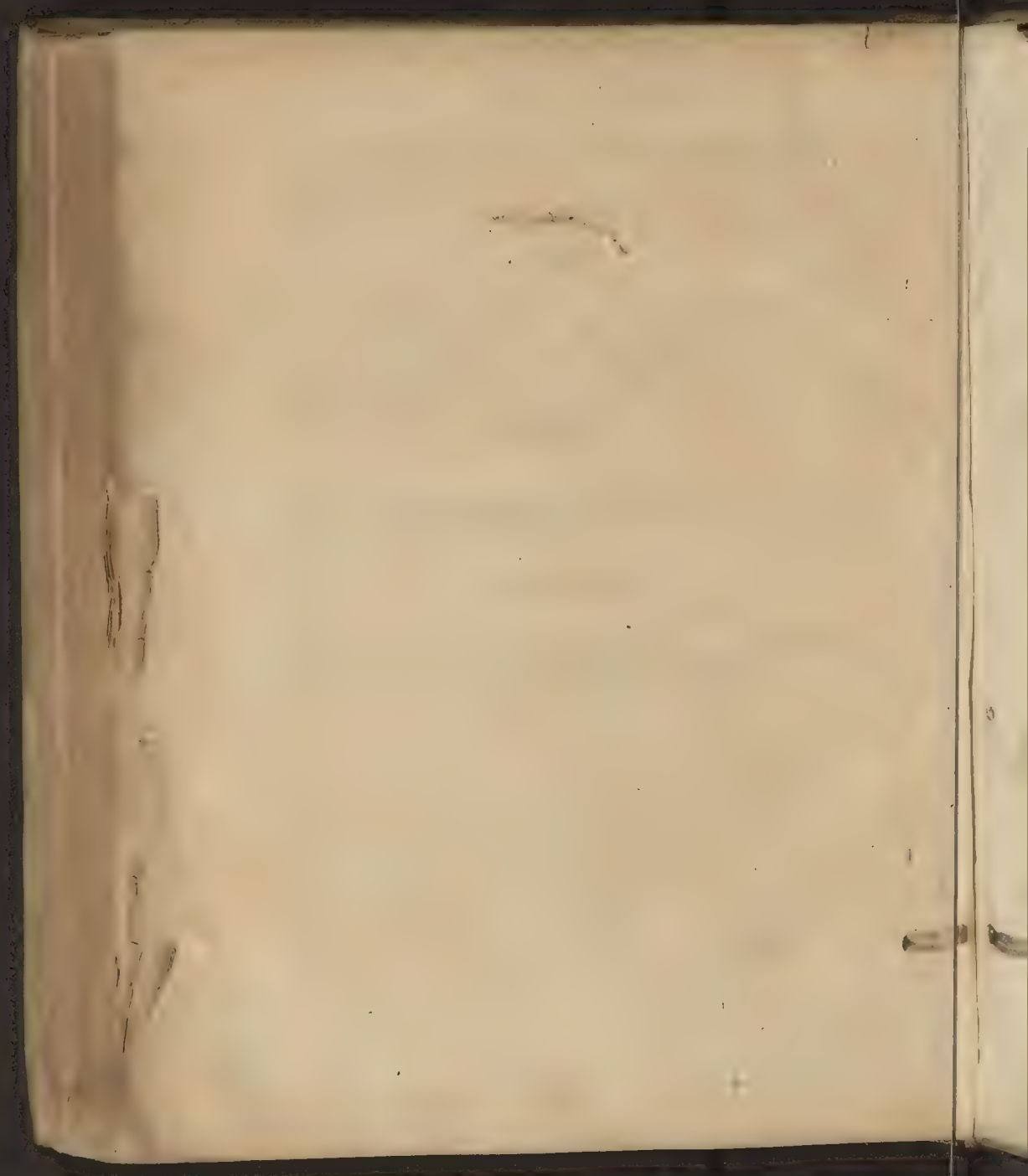
146
Opportuna
Pstroconij
ex hac vita
migratio.

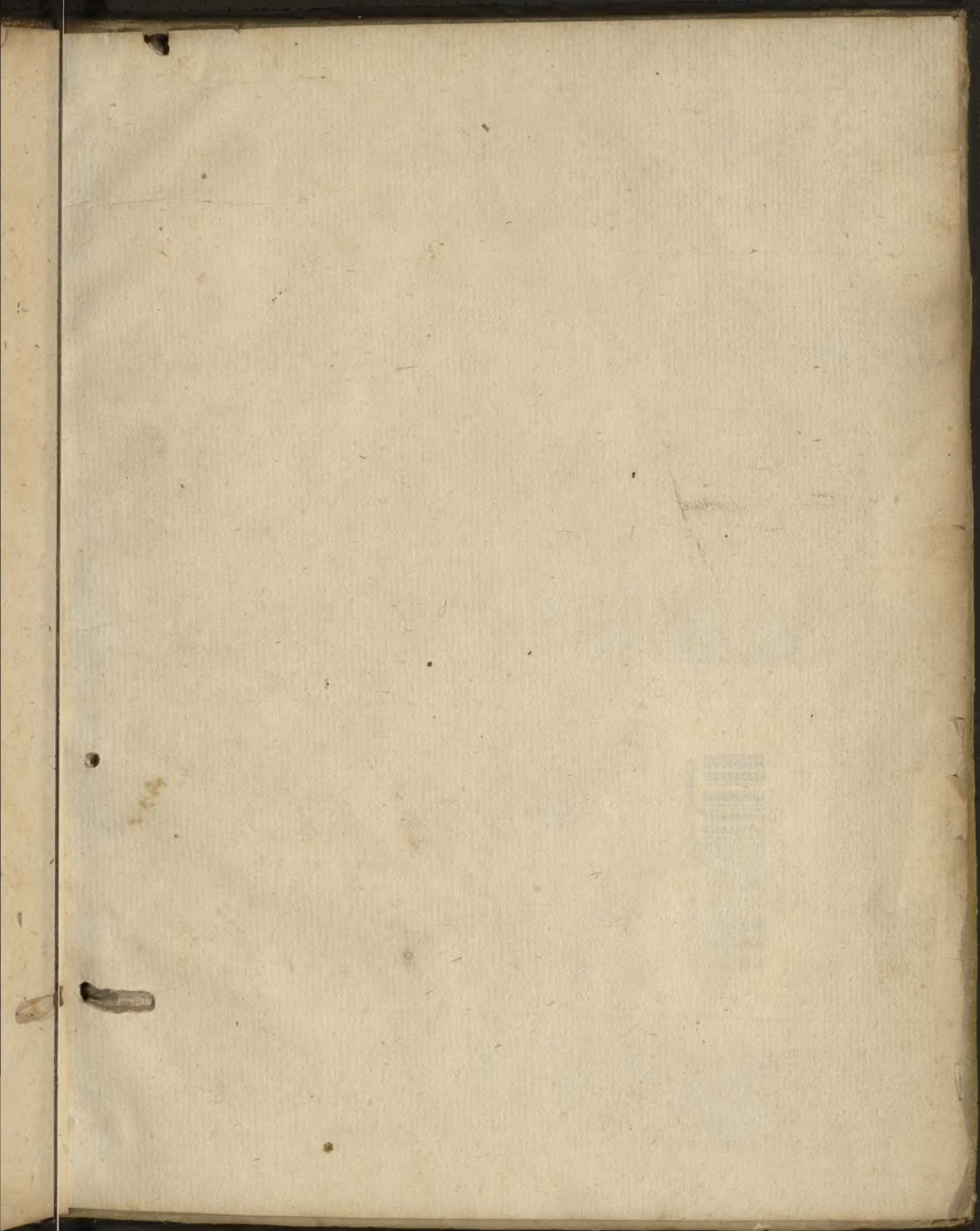
pacandam, plurimum consilij & authoritatis ille attulerat, in ipsa spe suscepti contra Moschos belli decessisset, neque quod maximè optabat, Sigismundum Regem omnium sui temporis Regum maximum, paratà de Moschis victorià, receptà in potestatem gentis Vrbe Metropoli Moschouia, capto Smolensco, propagatis finibus Regni, ad extremum Ossmani Turcarum Imperatoris Europæ atque Asiæ opibus & copijs Regnum Poloniæ inuadentis feliciter cohercito impetu, gloria fulgentem & victorem, eiusdemque decoris socium & participem Vladislaum Principem Regium Regiæque indolis filium, domitorem Moschouia, terrorem barbarorum, Patriæ nostræ spem alteram conspicerere potuisset, idem tamen festinatæ mortis grande habet solatium, quod tot, quæ aliquantò post consecuta sunt mala non viderit. Non vidit Pstroconius tres exercitus conuersis signis ex hostico, fines Regni transgressos, ab eisque laceratam Patriam, & per summum nefas per Ciues à Ciuibus exactum tributum, bona Ecclesiæ æstimata, & inaudito grauata censu, non ardentem inuidia Senatum, non omnibus opibus coniuratione militari spoliata Rempublicam, & rapacissimi agminis circumlata sæpius per vniuersum Regnum infesta signa. Non vidit Ducibus & præcipuis quibusque è prima Regni Nobilitate in Valachia cæsis, aut captis, amisso exercitu extrema spe pendentem publicam salutem; non denique Sacrum Optimi Regis caput à moræ mentis Sicario parricidiali petitu ictu. Sed Pstroconij ortum, vitam & exitum nos peculiari complexi sumus opere. Hunc de functione Episcopali habi-

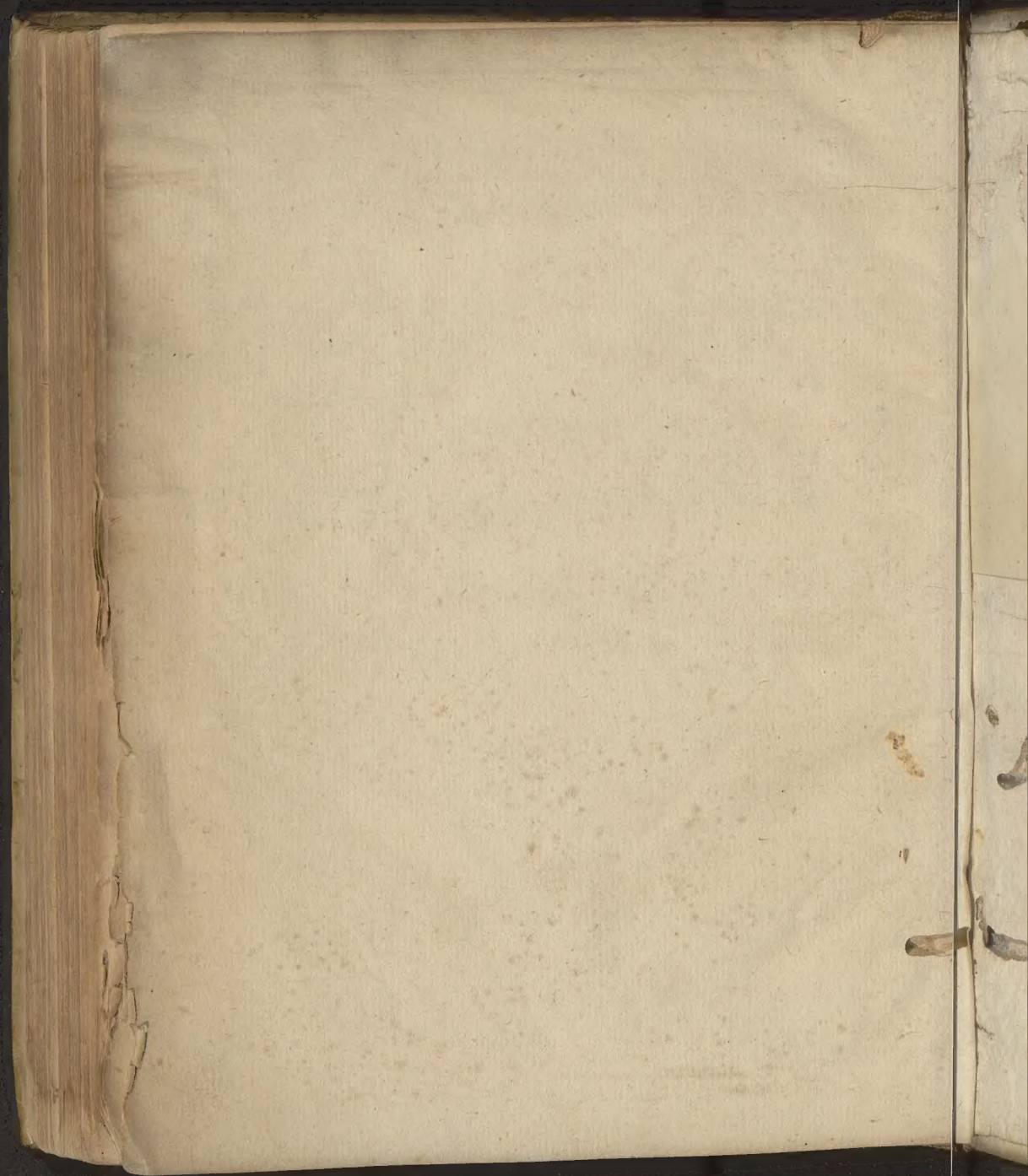
habítum ab illo sermonem Tibi vni, optime frater, dicamus, Tu leges expendesq; & cum Tuis actionibus conferes. Liberè ego illius dicta executus sum, nam & illi, quos hæc offendere possent, iam pridem vita functi sunt, & si quis eorum, qui superstites sunt, se notari falsò suspicatus fuerit, is non in se iactum rodet lapidem. Et Pstroconius, quem & ego, vt nôsti, in hoc opere secutus sum, in commemorandis virtutibus vniuscuiusq; non siluit nomen: vbi vitij aliquius mentio facienda erat, hoc sine authoris honoris detrimento carpebat. ita & sua laus constitit probis, & qui secus merentur, innoxia censurâ, sui admonentur officij.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0026782

